UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2021 Bc. Radka Limlová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské výchovy

Bc. Radka Limlová

Význam sociálních sítí ve volném čase žáků základní školy

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.

Obor: Sociální pedagogika – projektování a management

OLOMOUC 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a využila jen uvedených pramenů a literatury.

V Bobrové dne .....

Radka Limlová

Děkuji Mgr. Haně Šlechtové, Ph.D. za odborné vedení práce a poskytnutí cenných rad a podnětů, především při volbě pramenů a uspořádání práce.

Obsah

ÚVOD 6
KONCEPTUÁLNÍ ČÁST 8
1. Volný čas 9
1.1 Definice volného času 9
1.2 Jak se změnilo trávení volného času 10
1.3 Výchova ve volném čase 10
1.4 Funkce volného času 12
1.5 Zásady a požadavky na výchovu ve volném čase 16
1.6 Faktory ovlivňující trávení volného času 17
2. Sociální média 20
2.1 Historie sociálních sítí 20
2.2 Sociální sítě a jejich funkce 21
2.3 Druhy sociálních sítí 22
2.3.1 Osobní sociální sítě 23
2.3.1.1 Facebook 23
2.3.1.2 GooglePlus 23
2.3.1.3 Snapchat 24
2.3.1.4 MySpace 24
2.3.2 Sítě pro sdílení obsahu 24
2.3.2.1 Instagram 24
2.3.2.2 Twitter 25
2.3.2.3 Youtube 25
2.3.3 Sítě sdílející stejné zájmy 25
2.3.4 České sociální sítě 26
2.4 Rizika sociálních sítí 26
2.4.1 Kyberšikana 28
2.4.2 Kybergrooming 30
2.4.3 Sexting 31
2.4.4 Kyberstalking 32
2.5 Prevence využívání sociálních sítí 32
2.5.1 Prevence v rodině 34
2.5.2 Prevence ve škole 34
3. Žáci 2. stupně ZŠ jako cílová skupina 37
3.1 Tělesná proměna cílové skupiny 37
3.2 Emoční vývoj cílové skupiny 39

3.3 Socializace cílové skupiny 40
4. Výzkumné šetření 43
4.1 Výzkumný problém 43
4.2 Cíle výzkumu 43
4.3 Výzkumná metoda 44
4.4 Výzkumný soubor a místo šetření 44
4.5 Zpracování dat 45
5. Výsledky výzkumného šetření 46
5.1 Výzkumný vzorek 46
5.2 Důvod založení sociální sítě 50
5.3 Sociální sítě a volný čas 52
5.4 Sociální nebo osobní kontakt 56
5.5 Návštěva sociálních sítí 63
5.6 Rizika sociálních sítí 71
5.7 Setkávání v době pandemie 80
5.8 Výhody a nevýhody sociálních sítí 81
5.9 Diskuse 83
Závěr 85
Literatura 87
Online zdroje 93
Seznam tabulek 96
Seznam obrázků 97
Seznam grafů 98
Přílohy 99

ÚVOD

Úvodem bych chtěla vystihnout důvod, proč jsem si vybrala téma sociálních sítí ve volném čase žáků druhého stupně na Základní škole v Bobrové. Důvodem bylo, že na této škole působím jako asistentka pedagoga a vychovatelka, bylo pro mě tedy nejjednodušším způsobem vybrat si právě toto místo. Protože se v momentální době nacházíme ve fázi, kdy sociální sítě i my dospělí využíváme každý den, chtěla jsem zjistit, jak velkou hodnotu sociálním sítím přikládají žáci druhého stupně této Základní školy. Tento dokument bych následně ráda využila jako komentář pro vedení Základní školy, aby jej mohlo využít pro vylepšení třídního klimatu.

Celá diplomová práce se bude zabývat volným časem, sociálními sítěmi a jejich riziky i prevencí, popsáním cílové skupiny a empirickým výzkumem, ve které se budu snažit popsat výzkumné otázky, cíl výzkumu, metodu, místo šetření. V poslední řadě se budu snažit shrnout výsledky celého výzkumného šetření a podat adekvátní závěr, který vyhodnotím až po hodnocení výzkumných otázek a popsání grafů a tabulek, které budou součástí výzkumného šetření.

Jako první kapitolu jsem zvolila kapitolu, která se věnuje volnému času, jeho definicí, změna trávení volného času, výchovou ve volném čase, funkcemi volného času, zásadami a požadavky, které jsou vyžadovány při trávení volného času a jako poslední podkapitolou této kapitoly budou faktory, které ovlivňují trávení volného času.

V druhé kapitole se budu věnovat obsáhlému tématu sociálních médií, tato kapitola bude obsahovat historii sociálních médií, sociální sítě a jejich funkce, druhy sociálních sítí. Další velmi podstatnou podkapitolou budou rizika sociálních sítí, která u tohoto tématu nesmí chybět, protože se jimi budu zabývat také ve výzkumné části diplomové práce. Následovat bude také kapitola, která se bude věnovat prevenci při využívání sociálních médií.

Jako poslední kapitolu konceptuální části jsem zvolila téma cílové skupiny, tedy žáky druhého stupně Základní školy, budu se zde zabývat tělesným vývojem cílové skupiny, emoční proměnou cílové skupiny a socializací cílové skupiny.

Následovat již bude výzkumná část diplomové práce, ve které určím výzkumný problém, cíle výzkumu, výzkumnou metodu, výzkumný soubor a místo výzkumného šetření a dále zpracování výzkumných dat. Tato kapitola bude také obsahovat diskusi, ve které se budu snažit vystihnout odpovědi na výzkumné otázky a celkový závěr diplomové práce, ve kterém svoji diplomovou práci shrnu. V závěru také určím přínos diplomové práce pro budoucí praxi a objasním jaká východiska by se dala využít pro budoucí práci ve třídních kolektivech po vytyčení závěrů diplomové práce.

Tato diplomová práce by v budoucnu mohla sloužit jako malá příručka pro vedení Základní školy v Bobrové. Mohla by být nápomocna pro vedení, aby bylo možné připravit nebo zajistit preventivní program, který by se zabýval trávením volného času na sociálních sítích, jejich riziky a hlavně prevencí, kterou budou rozhodně budoucí žáci druhého stupně potřebovat, jelikož se sociální doba sune velmi dopředu, a i doba, ve které se celá společnost nachází nás nutí využívat z velké části sociální média, proto bude vhodné zajistit kvalitní prevenci, aby nedocházelo k patologickým jevům, které budou způsobené trávením velkého množství času na sociálních sítích.

KONCEPTUÁLNÍ ČÁST

1. Volný čas

Definicí pojmu volný čas, výchovou ve volném čase, funkcemi volného času, zásadami a požadavky na výchovu ve volném čase, faktory ovlivňující volný čas a rizikovému chování ve volném čase, to jsou podkapitoly, kterým bych ráda věnovala pozornost v první kapitole diplomové práce. Přijde mi jako nejvhodnější způsob začít právě kapitolou, která se zabývá volným časem a všemi ostatními požadavky k výchově ve volném čase.

1.1 Definice volného času

Hájek a kolektiv (2011) popisují volný čas jako dobu, která je strávena mimo dobu pracovní a zahrnuje v sobě právě rekreaci, odpočinek a zábavu. V tomto čase se člověk věnuje aktivitám, které mu přinášejí vzrušení a odpočinek. Do této doby se samozřejmě zahrnují i zájmové činnosti, které člověk vyhledává podle svých zájmů.

V pedagogickém slovníku podle Waltrové a kolektivu (2001) rozumí pojmu volný čas jako době, která jedinci zůstane z 24 hodin po odečtení času, který věnoval práci, péči o rodinu, péči o domácnost a péči o sebe samotného včetně spánku.

Ráda bych tuto podkapitolu začala citátem francouzského filozofa Denise Diderota *„Volný čas je nejdůležitější součást našeho života“*. S citátem chci právě jenom souhlasit, protože si myslím, že ve volném čase můžeme dělat vše, na co máme chuť a v čem se například chceme rozvíjet a vzdělávat. Kolikrát se nám stane, že v době pracovní děláme to, co po nás ostatní vyžadují a co musíme udělat, abychom byli skvěle ohodnoceni a dostali za to svoji odměnu – finanční odměnu. Ovšem ve volném čase by naší největší odměnou měl být náš osobní rozvoj, pocit odpočinku a relaxace.

Pávková (2001) rozumí volnému času jako době, kdy si svobodně vybíráme své činnosti, které poté děláme dobrovolně a tyto činnosti nám přinášejí pocity uspokojení a uvolnění. Tato definice mi přirostla k srdci asi nejvíce ze všech. Definici volného času rozumím stejně, a i mně osobně vhodně zvolené činnosti ve volném čase přinášejí uvolnění a jisté uspokojení.
Například Vážanský a Smékal (1995) dělí volný čas na pozitivní a negativní. Kdy pozitivním proudem rozumí svobodnou dobu, ve které se osobnost může rozvíjet

podle svého zájmu a není do žádných činností nucena. Jak již to bývá, vedle pozitivního směru je zajisté i směr negativní, který je v tomto případě chápe volný čas jako dobu, která jedinci zbývá po vyplnění jeho pracovních povinností a uspokojení základních životních potřeb.

Poslední z výběru definicí volného času je podle Hájka a kolektivu (2011) doba, která zbývá po splnění povinností a po uspokojení jedincových základních životních potřeb.

1.2 Jak se změnilo trávení volného času

Volný čas se postupem času měnil stejně jako například způsoby chování ve společnosti. Kubátová (2010) ve své publikaci říká, že životy lidí jsou také formovány určitými událostmi v historii. *„Prostřednictvím historických mezníků je možné popisovat a interpretovat určitou životní cestu, bibliografii, tedy jakousi malou historii člověka na pozadí velkých historických událostí“* (Kubátová, 2010, s. 221).

Opaschowki (in Jakubíková, 2012) prezentuje tři fáze při vývoji volného času:

1. Fáze volného času, která se zaměřila na zotavení – tedy fáze od války do konce padesátých let
2. Fáze volného času, která byla zaměřená na spotřebu – šedesátá léta
3. Fáze volného času, která je zaměřená na zážitky – osmdesátá léta

Podle Hofbauera (2004) je zřejmé, že čas, který věnujeme životním potřebám je nižší než polovina (40%) celkového času. Ze 110 000 hodin volného času v jedincově životě stouplo množství volného času skoro o trojnásobek, tedy na 360 000 hodin. Z tohoto textu je tedy patrné, že volný čas se momentálně nachází na prvním místě, následují základní životní potřeby a například plnění pracovních povinností je až na místě posledním.

1.3 Výchova ve volném čase

Jelikož se ve své práci zajímám o žáky staršího školního věku, konkrétní věkovou kategorii 13-14 let, je pro tuto kategorii velice důležitým faktorem také výchova ve volném čase. Protože u mládeže může docházet k neefektivnímu trávení volného

času, je pro nás velice důležité tuto problematiku pochopit a správně ji uchopit. Právě u dětí a mládeže může docházet při neefektivním a neorganizovaném trávení volného času k úrazům a nehodám, ke kterým dochází kvůli překračování hranic u žáků staršího školního věku.

Pávková (2001) popisuje, že je velmi důležité výchovu ve volném čase správně uchopit a zachovat tak její jistá specifika a zvláštnosti. Nejdůležitější je zachovat právě všechny části a znaky výchovného procesu, aby mohl být plně a správně realizován. Při výchově ve volném čase by měl být dodržován hlavně znak dobrovolnosti. Výchova ve volném čase se vztahuje ke všem věkovým kategoriím, a právě požadavky nenutit, ale správně motivovat tvoří práci pedagogických pracovníků velmi náročnou.

Synonymem k výchově ve volném čase je také pojem výchova mimo vyučování. Tyto pojmy jsou si podobné, ale neznamenají totéž. Výchova mimo vyučování se uskutečňuje tehdy, kdy je jedinec stále vyučován, ale nachází se mimo vliv své rodiny. Dle Pávkové (2001) pedagogické ovlivňování ve volném čase umožňuje například uspokojování lidských potřeb, upevňování morálních zásad, vede žáky ke smysluplnému využívání volného času a například formuluje určité schopnosti jedince.

Podle Hájka a kolektivu (2008) můžeme souvislost mezi volným časem a výchovou vyjádřit třemi způsoby, kterými jsou výchova ve volném čase, výchova k volnému času a výchovu prostřednictvím aktivit volného času.

Hofbauer (2004) uvádí, že výchovou ve volném čase můžeme chápat celkový čas, který jedinci neslouží k uspokojení biologických, pracovních nebo školních potřeb. Při výchově ve volném čase je nejvíce hodnoceným faktorem dobrovolnost, která žákům nabízí možnost vstoupit do výchovně vzdělávacích procesů jako aktivním činitelům a tím jim dává možnost využití nových způsobů jejich formování. Výchovu k volnému času můžeme podle Hofbauera (2004) pokládat za zásadní a stěžejní část pro získávání rozvoje jedince, nových aktivit a praktikování nejrůznějších metod pro efektivní trávení volného času. Tento směr dává pedagogovi jistý směr, dynamiku a

orientaci. V tomto případě se jedná o jakýsi pohon ve výchovném procesu. Třetím směrem je výchova prostřednictvím aktivit volného času. Tento směr se snaží využívat individuality jedince účastnícího se na aktivitách, ale také následným působením účastníků navzájem mezi sebou.

K této kapitole bych ráda připojila i pojmy, které s výchovou ve volném čase působí, jako formální, neformální a informální výchova, které se staly trendem posledních let a je na ně kladen nemalý důraz.

Dle Českého statistického úřadu (online) můžeme formální vzdělávání pochopit formu vzdělávání, se kterou se setkáváme nejčastěji. Jedná se tedy o druh školního vzdělávání, který má jasně dané osnovy a také certifikaci od příslušného státu. Absolvent má nárok po ukončení formálního vzdělávání na vysvědčení nebo diplom, tedy na určité potvrzení o dosažení daného typu vzdělání.

Informálním vzděláváním lze pochopit takový druh vzdělávání, který není nikterak zaměřený na účastníka. Ten tento typ provádí sám, dobrovolně v průběhu jeho každodenního života. Při této formě se jedná o interakci účastníků navzájem, jeden se tedy učí od druhého. Učíme se tedy od sebe navzájem ve škole, v práci, v domácnosti nebo v divadle.

Jako poslední formou vzdělávání je takzvaná neformální forma. Tento druh neprobíhá v rámci formálně strukturovaného systému a neukončuje se formální zkouškou, za kterou následně účastník obdrží certifikát nebo vysvědčení. Při ukončení neformální vzdělávání se jedná nejčastěji o určitou organizovanou aktivitu s výchovným podtextem, jedinec se tohoto vzdělávání účastní zcela dobrovolně a s jistým záměrem. Jedná se tedy zejména o programy, které nabízí muzea, zoologické zahrady, galerie nebo zájmové kroužky.

1.4 Funkce volného času

Během historie se funkce volného času v jistých částech změnil. Ve středověku například měl volný čas společně s rekreační také sociální a náboženskou funkci. Již

v sedmdesátých letech byly Dumazedierem (1966) vymezeny základní funkce volného času. Jsou to funkce relaxační, zábavná a rozvojová.

Relaxační funkcí rozumí všechen fyzický odpočinek – zahálení, lenošení a odpočívání. Ovšem k této funkci se nedá přiřadit takzvaný nutný spánek.

Do zábavné funkce volného času můžeme zařadit aktivní odpočinek, ke kterému můžeme přiřadit i činnosti pasivní zábavy – sledování TV, filmu, návštěva divadla, kina, koncertu, setkání s přáteli.

Všemi aktivitami, které se zabývají seberozvojem osobnosti dítěte se zabývá funkce sebevzdělávací. K této funkci můžeme zařadit zařízení, která se zabývají volnočasovými aktivitami, spolky nebo volnočasové kroužky.

Pávková (2001) vymezuje také funkce výchovy mimo vyučování, kterými jsou výchovně-vzdělávací funkce, sociální funkce a zdravotní a preventivní funkci.

Při vykonávání výchovně – vzdělávací funkce je brán zvláště velký zřetel na záměrné a cílené ovlivnění jedinců, kteří jsou vychováváni. Při této funkci je na jedince působeno jak na fyzickou, tak i psychickou, sociální osobnostní stránku. U výchovně – vzdělávací funkce je také kladen důraz na rozvoj rozumových schopností, volních vlastností a emocionálních vlastností. Je zde důležité, aby pedagogové dodržovali volbu takových prostředků, které budou vždy respektovat neobvyklosti, které jsou využívány při výchově ve volném čase. Rozvíjí se zde například seberealizace, sociální vztahy, prohlubují se zde většina zájmů, rozvíjí se specifické schopnosti.

Ovlivněním volného času v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání nebo plní jiné povinnosti, se zabývá a ze značné míry pomáhá funkce sociální. Zařízení, která vykonávají výchovně – vzdělávací funkci mohou také například vyrovnávat prostředí mezi dětmi ze znevýhodněných rodin – například rodiny s nestejnými materiálním zajištění, konfliktní rodiny. Sociální funkce se hlavně zaobírá zlepšením a vytvořením žádoucích sociálních vztahů mezi dětmi a rodinami. Mezi takovéto sociální funkce výchovy mimo vyučování se například řadí rozvíjení komunikačních dovedností,

prohlubování pravidel společenského chování, rozvíjení kompetencí sociálních. Mezi zařízení, která se zabývají výchovou a zastávají sociální funkci můžeme zařadit domovy mládeže, školní družiny nebo výchovné ústavy.

Střídání činností, například práce a odpočinek, spontánní činnosti a činností organizovaných, fyzická a duševní činnost napomáhá zdravotní funkce v organizaci regulaci denního režimu tak, aby napomáhala při tvorbě zdravého životního stylu. Z vlastní zkušenosti vím, že pohyb na čerstvém vzduchu je pro žáky obzvláště přínosným a obohacujícím. Již v dnešní době můžeme s klidem říct, že tělesné aktivity a pravidelný pohyb je pro žáky velmi obohacujícím a přínosným při každodenním sezení u TV a PC. Tyto aktivity jsou také jistou kompenzací při dlouhodobém sezení při výuce, v momentální situaci při online výuce, kterou žákům i učitelům přivodila současná covidová opatření. Ke správnému vývoji žáků napomáhají organizace, které žákům umožňují a usnadňují pobyt se svými vrstevníky v příjemném prostředí, při dobře vybraných pohybových aktivitách. Zde mají žáci možnost prožívat právě procítěné emoce. Svoji zdravotní funkci také plní správně zvolené hygienicky nezávadné prostředí a dostatek prostoru pro předem vybrané činnosti. Poslední důležitou zmínkou je vhodné jmenovat i dodržování bezpečnostních zásad při realizaci činností. Zdravotní funkcí chápe Pávková (2001) jako veškeré výchovně – vzdělávací působení, které je příčinou jedincova rozvoje zdravotního, tělesného, duševního i sociálního. Jedná se například o:

- Vedení ke zdravému stravování
- Upevňování zdravých stravovacích návyků
- Pěstování hygienických návyků
- Dodržování zásad bezpečnosti práce
- Dodržování psychohygienických požadavků
- Vhodné uspořádaní denního režimu
- Zařazení pohybových aktivit do běžného denního režimu

Preventivní funkce hlavně předchází negativním dopadům trávení volného času, jako jsou rizikové jevy v chování. Mezi rizikové jevy v chování lze přiřadit například:

- Záškoláctví
- Rasismus, xenofobie
- Šikana
- Vandalismus
- Virtuální drogy (televize, počítač)
- Gambling
- Kriminalita
- Drogová závislost, závislost na alkoholu a kouření

Prevenci ve společnosti chápe Mühlpachr (2008) ve třech rovinách, jako primární, sekundární a terciární. Primární prevence je chápána jako typ prevence, který je určen celé společnosti, zejména té, která nejeví žádné projevy rizikového negativního chování. Sekundární prevence je určena pro jedince nebo skupiny, u kterých je očekávána pravděpodobnost výskytu nežádoucích rizikových projevů a které tyto projevy mohou ovlivnit a jedinci se stanou jejich obětmi. Terciární prevence je zaměřena na odstranění a léčbu projevů nežádoucího chování a snaží se zamezit jejich recidivě.

Mezi poslední rozdělení funkcí volného času bych ráda zařadila dělení podle Kratochvílové (in Knotová, 2011), které obsahuje:

1. Socializační funkci – dochází zde k rozvoji a navazování mezilidských vztahů, rozvoji sociálních vazeb a osvojování společenských vztahů, hodnot a norem
2. Kompenzační funkce – tato funkce jedinci umožňuje vyrovnávání školního nebo také pracovního zatížení jinou aktivitou
3. Seberealizační funkce – díky této funkci je jedinci umožněno uspokojení potřeb osobních a zájmových dle jejich vlastního výběru
4. Preventivní funkce – je zaměřena na ochranu jedinců před sociálně patologickými jevy, které mohou působit během volnočasových aktivit
5. Formativní a výchovná funkce – zde se jedná o rozvoj a formování mravností a hodnot

Posledními funkcemi volného času, které bych ve své práci chtěla zmínit, jsou funkce Horsta W. Opaschowkeho (1977), které ve své publikaci vyjadřuje i Hofbauer (2004). Tyto funkce lze rozdělit na osm skupin.

1. Volný čas jako rekreace – zotavení, uvolnění
2. Volný čas jako kompenzaci – odstranění frustrací a zklamání
3. Volný čas jako výchova a další vzdělávání
4. Volný čas jako kontemplaci – hledání smyslu života a jeho duchovna
5. Volný čas jako komunikaci – partnerství a sociální vazby
6. Volný čas jako participaci – podílení se na rozvoji společnosti
7. Volný čas jako integraci – vrůstání do společnosti a stabilizování rodinného života
8. Volný čas jako enkulturaci – seberozvoj kultury, vyjádření tvořivosti prostřednictvím umění

1.5 Zásady a požadavky na výchovu ve volném čase

Pedagogickým ovlivňováním volného času se zabývá především pedagogika volného času. Podle Kratochvílové (2004) jsou zásady na výchovu ve volném čase jistá pravidla a požadavky pro vykonávání pedagogického působení, která jsou vyjádřením všeobecných pedagogických, psychologických a výchovných poznatků. Tato disciplína se musí především řídit jasně danými zásadami, aby se omezilo poškození vychovávaného jedince. Vedle zásady motivace, názornosti, vyzdvihování kladných vlastnosti osobnosti jedince je zde podle Hájka, Pávkové a kolektivu (2003) i několik specifických zásad, které vedou hlavně ke zefektivnění výchovně vzdělávacího procesu a jejich pedagogického působení. Podle již zmíněných autorů se jedná hlavně o tyto zásady:

1. Zásada pedagogického ovlivňování volného času – jedná se hlavně o vedení žáků tak, aby byly schopní aktivně a účelně využívat volný čas. Důležité je u této zásady využití správné motivace.
2. Zásada dobrovolnosti – tuto zásadu bych ráda zařadila mezi nejpodstatnější zásady celého výchovně vzdělávacího procesu. Tato zásada znamená dobrovolnou účast žáků na vybraných činnostech. U mladších žáků, kdy se pedagog snaží o navození atmosféry programu tak, aby ho žáci přijmuli dobrovolně, se jedná o takzvanou relativní dobrovolnost.

3. Zásada aktivity – při této zásadě se jedná o aktivní účast žáků ve všech fázích činností, tzn. Při přípravě, organizaci, realizaci i hodnocení.
4. Zásada seberealizace – záleží na výběru takových činností a aktivit, aby zde žák mohl uplatnit a realizovat své přednosti a schopnosti. Při správném výběru může v aktivitách najít uplatnění i žák se slabším prospěchem.
5. Zásada odpočinkového a rekreačního zaměření – jedná se o takový výběr a zařazení činností, které jsou prospěšné pro odstranění únavy a vedou k novému načerpání fyzických i psychických sil.
6. Zásada zajímavosti a zájmovosti – tato zásada se dotýká hlavně velkého významu volnočasových a zájmových činností, které vytváří podstatně velkou část aktivit ve volném čase.
7. Zásada pestrosti a přitažlivosti – tato zásada souvisí hlavně se zásadou předešlou, tedy zásadou zajímavosti. Tato zásada v sobě obsahuje hlavně obsah, formy a metody práce. Při přípravě aktivit je důležité brát ohled na vyváženost mezi spontánními a organizovanými aktivitami a je vhodné brát zřetel na individuální zájmy a potřeby žáků.
8. Zásada citovosti a citlivosti – motivující pedagog by měl být především citlivý a měl by vybírat takové aktivity, které vytvoří pro zúčastněného žáka hlavně kladné emocionální zážitky.
9. Zásada orientace na sociální kontakt – každý žák by se měl věnovat takovým činnostem, v takovém kolektivu, který je jemu samotnému příjemný a který chce i nadále vyhledávat
10. Zásada jednoty a specifičnosti vyučování a výchovy mimo vyučování – při této zásadě je kladen důraz na jednotu mezi zásadami obecné pedagogiky, specifickými požadavky na výchovu ve volném čase. Díky této jednotě může pedagog dosáhnout kvalitního a smysluplného vedení žáků ve volném čase.

1.6 Faktory ovlivňující trávení volného času

Určitý vztah k činnostem, jak kladný, tak i záporný, si jedinec získává až během svého života, nikoliv, že se s ním rodí. Tento vztah si získává vzhledem k okolnostem, kterého za celý život doprovázejí, zejména se zde jedná o faktory, které žáka ovlivňují při výběru volnočasových činností.

Faktory, které jsou zásadní pro trávení volného času, popisuje Matějček (2008). Mezi tyto faktory patří:

- Pohlaví
- Zdravotní stav
- Bydliště
- Roční období
- Věk
- Zájmy dítěte
- Ekonomická situace rodiny
- Přístup k médiím
- Pracovní povinnosti/volný čas
- Klima rodiny
- Hodnoty dítěte

Pávková (2002) dělí faktory na vnější a vnitřní. Vnějšími faktory lze chápat takové, které jedince z částečné míry obklopují. Jedná se především o rodinu, kterou lze i chápat jako první činitel výchovy. Dále se dá diskutovat o prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá a které jedince obklopuje. Dalším z velmi důležitých faktorů, které obklopuje žáky staršího školního věku, kterých se tato diplomová práce týká, jsou sociální média a skupina vrstevníků, ke které jedinec náleží a ve které tráví převážnou většinu svého volného času. Vnitřní faktory můžeme rozdělit na dvě skupiny, kterými jsou biologické faktory a psychologické faktory. Mezi biologické faktory můžeme zařadit například zdravotní omezení nebo fyzickou kondici. K psychologickým faktorům lze přiřadit temperament, nervovou soustavu nebo vývoj osobnosti.

Jak jsem již psala výše, jedním z hlavních faktorů, které ovlivňují trávení volného času je právě rodina. Hájek (2004) říká, že dítě si své činnosti nevybírá pouze díky dostatku volného času nebo osobnostními předpoklady, ale právě také právě kvůli tomu, jaké hodnoty zastává jeho rodina nebo jedná se například i o finanční zajištění rodiny. V několika případech si rodiče mohou v dítěti vysnít a ukojit svá nenaplněná přání a očekávání z mládí. Tato nenaplněná přání mohou děti povzbudit a namotivovat k vyšším a cílevědomým výkonům. Na druhou stranu mohou v dítěti vyvolat strach, nechuť k činnosti a pocit méněcennosti.

V rodině jsou již od narození v dítěti vytvářeny pevné sociální vazby. Giddens (2000) uvádí, že rodina je skupina osob, které jsou spojeny přímými příbuzenskými vztahy. V této skupině jsou právě dospělí členové ve velké míře zodpovědní za výchovu svých dětí. Rodina se také podílí na vývoji hodnotového žebříčku dítěte a měla by

dítěti pomáhat nacházet kompromis při řešení životních situací. Matějček (2008) také uvádí, že rodina je místo, na kterém si jedinec poprvé osvojuje sociální kontakty a sociální učení. Vytvoření podmínek dobrého domova je jedním z nejdůležitějších faktorů pro vytvoření šťastného dětství.

Mühlpachr (2008) ve své publikaci řeší, že základním prostředím pro dítě je rodina, která plní nejvýznamnější roli ve výchově dítěte a jejíž vliv postupně vyplňují další výchovně – vzdělávací instituce, kterými jsou například základní školy nebo zájmové kroužky.

Funkce rodiny nejlépe shrnuje Havlík a Koťa (2002) ve své publikaci. Funkcemi jsou:
Biologická a reprodukční funkce, která se snaží zajistit pokračování lidského druhy, a to především po reprodukční stránce. Rodina je tedy podle této funkce chápána jako nejideálnější prostředí pro výchovu.
Emocionální funkce a tvorba domova, tato funkce by měla být pro výchovu zcela zásadní. Díky této funkci rodina jako celek uspokojuje svoje citové potřeby a je schopná udržovat pozitivní rodinné klima. Díky pozitivnímu klimatu v rodině je později jedinec schopen svého rozvoje a rozvoje svých potomků.
Ekonomická funkce pojímá zajišťování finančních potřeb tím, že značná část domácnosti je nebo bude zapojena do výrobního cyklu. Díky této funkci je jedinec schopen zajistit rodinu po materiální stránce pro její funkční život. U dětí se tedy jedná o jejich rodiče, kteří se snaží své děti maximálně finančně a materiálně zabezpečit a zajistit jim tedy plnohodnotný život.
Hartlová a Hartl (2004, s. 548) definují poslední funkci, socializačně výchovnou, jako začlenění jedince do společnosti prostřednictvím napodobování a identifikace. Prostředím této funkce je jedinci umožněno naučit se vybraným vzorcům chování, přijímání základních životních hodnot a přejímá také základní společenské normy.

Další velice důležitým faktorem je také působení sociálních skupin. Ve věku počínající puberty, kterou se moje práce bude zabývat nemůže být tento faktor opomenut. V tomto vývojovém období se jedinec spíše upíná na skupinu lidí, která na něj působí a která má podobné návyky a zájmy. Od rodiny se spíše oddaluje. Sociální

skupinu můžeme brát v potaz, pokud se jedná o uskupení dvou nebo více lidí, u kterých se rozvíjí sociální vztahy a tvoří se interakce mezi jejich členy. Za nejhlavnější rozdělení sociálních skupin pokládám rozdělení podle vazeb mezi členy. Jedná se tedy o primární skupinu. V této skupině jsou vztahy mezi jedinci tvořeny na osobním kontaktu. Tyto vztahy jsou přijímány jako hodnoty, které v jisté míře ovlivňují vývoj a rozhodování. Dále se jedná o sekundární skupinu, která lze popsat jako skupinu, kde vztahy nejsou osobní, ale jedinci napomáhají dosáhnout jeho stanovených cílů. Sociální skupiny se také dělí na velké a malé, kdy ve velkých skupinách se účastníci sociálních interakcí ani neznají, pojí je pouze stejné vyznání a ideologie. V malých skupinách, jakou je například rodina, je kladen důraz na vztahy mezi členy. Pávková (2002) dále popisuje také dělení sociálních skupin na formální a neformální. Formální skupiny jsou vytvořeny nebo vznikají cíleně, kdežto neformální skupiny vznikají spontánně.

Interakce mezi vrstevníky splňuje účel tzv. rezonanční stěny, která je žákovi k dispozici ihned pro následnou zpětnou vazbu, která pomáhá dospívajícím k možnosti mít vlastní náhled a problematiku a sebehodnocení. Vztahy jsou tedy prostředkem k nalezení odpovědi na otázku „kdo jsem?“ (Macek, 2003).

2. Sociální média

Ve své publikaci popisují Safko a Brake (2010) sociální média jako rozdělení těchto slov na sociální, které vystihuje potřebu lidí být v neustálém kontaktu a spojení s lidmi, kteří mají stejné nebo podobné vnímání a ideologii. S těmito lidmi se poté cítíme v bezpečí a můžeme s nimi sdílet své nadšení, myšlenky a zkušenosti. Druhou částí pojmu jsou média, která právě jedinci využívají k tomu, aby si mohli udržet stálí kontakt se svými přáteli, nebo skupinami lidí se stejnými potřebami.

2.1 Historie sociálních sítí

Podle publikace Čamka a Kulhánkové (2010) pochází první zmínky o sociálních sítích již z devadesátých let. Jednalo se zejména o studentské sítě, které jim umožňovaly komunikovat mezi sebou. Již u těchto sítí se objevovaly známky prvních profilů. Je jasné, že většina těchto sítí zanikla, ale na druhou stranu, za novodobé

sociální sítě můžeme vděčit právě těmto prvotním sítím, které byly takzvanými průkopníky do virtuálního světa.

Burian (2014) mezi první spuštěné sociální sítě řadí theGlobe.com, sixdegrees.com, Friendster.com, kdy tato platforma si během několika měsíců získala neuvěřitelné 3 miliony uživatelů a vznikla v roce 2002. Následující rok vznikla již známá platforma MySpace, která se snažila napodobit platformu Friendster.com.

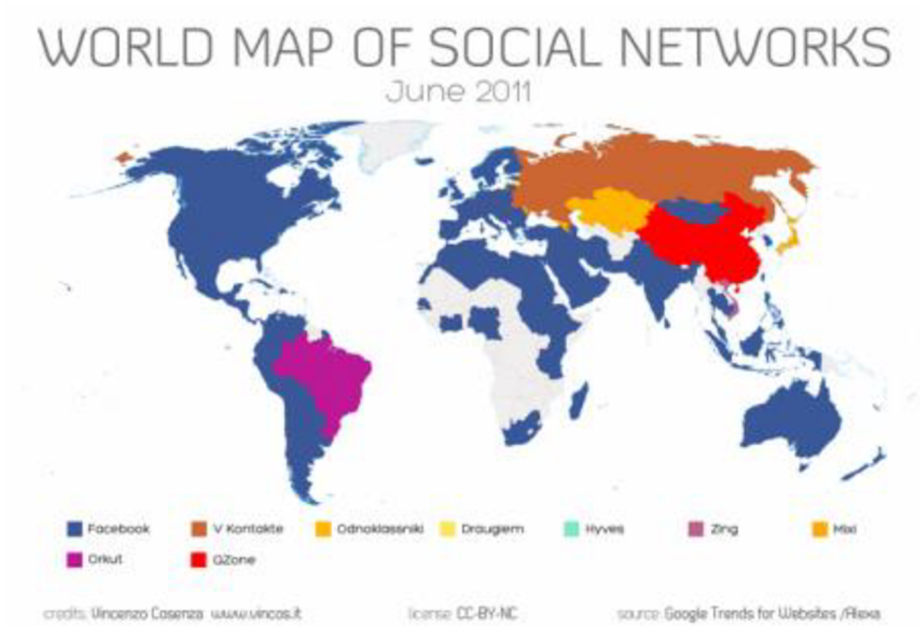

Obrázek 1

2.2 Sociální sítě a jejich funkce

V této velmi uspěchané době zasahují sociální sítě do volného času lidí více, než tomu bylo v minulých letech. Černá (2013) hodnotí sociální sítě jako stránky webové, kde může mít každý člověk, tedy uživatel, svůj profil, který propojuje s profily ostatních uživatelů a tímto způsobem si může vytvořit svoji sociální síť.

S tímto tvrzení souhlasí i několik následujících autorů, například Petrowski (2014) udává, že smysl sociálních sítí je ukrytý v tom, že se zde schází lidé se stejnými zájmy a koníčky i podobnou ideologií. Tito lidé se zde mohou spojit i z druhého konce světa a o svých zájmech komunikovat.

„Sociální síť je internetová služba, díky které mohou její členové vytvářet veřejné, soukromé nebo firemní profily, prezentace, diskusní fóra a nabízí tím prostor pro sdílení fotografií, videí a zájmů“ Kožíšek, Písecký (2016, s. 24).

Funkcí můžeme u sociálních sítí vyhledat několik. Jako hlavní funkce by se dala pokládat tvoření komunit mezi jejich uživateli. Jedná se o takové virtuální sociální vazby, které vytváří uživatelé stejné sítě mezi sebou. Výhodou těchto vazeb je, že se mohou vytvářet i mezi uživateli, kteří jsou od sebe vzdálení tisíce kilometrů. Následující funkcí můžeme pokládat tvorbu profilů. Profilem se každý účastník může na sociální síti co nejlépe prezentovat ostatním. Údaji v profilu bývají nejčastěji jméno, pohlaví, věk, rodinný stav, bydliště nebo telefonní číslo. Do těchto profilů jsou ve větší míře doplněny také fotografie. Dle mého názoru je velmi důležité, aby si uživatelé sociálních sítí dobře promysleli, které informace o sobě odhalí na virtuálních sítích a které jsou již velmi intimní a měly by zůstat pouze v soukromí uživatelů. Bohužel si v dnešní době mnoho uživatelů nerozmýšlí, jaké informace o sobě na sociálních sítích zveřejňují, proto se nemůžeme divit i negativním dopadům, které v sobě ukrývá užívání sociálních sítí, jelikož tyto informace o jednotlivých uživatelích jsou veřejně dohledatelné.

2.3 Druhy sociálních sítí

Druhů sociálních sítí je hned několik. Všechny sociální sítě, byť jsou odlišné, mají stejné poslání a tím je vytváření vztahů. V publikaci The 3 Types of Social Networks and What to Post on Them (online) uvádí autoři Ulligaddi a Sahana, jak již název napovídá tři typy sociálních sítí. Těmito druhy jsou osobní sítě – například Facebook, Snapchat. Sítě pro sdílení obsahu, těmito sítěmi mohou být například Instagram, YouTube nebo Twitter. Posledním druhem jsou sítě sdílející společný zájem – například Meetup nebo LinkedIn. Jak můžeme říct, každá sociální síť může vyjádřit všemožné druhy osobnosti. Díky sociálním sítím se mezi mladými lidmi mohou vytvářet nové sociální vazby a kontakty. Také díky nim je možné udržovat stávající vztahy. Na sociálních sítích mohou uživatelé sdílet svoje názory, společný zájem, kreativní tvorbu nebo například fotografie. V následující části si podrobněji rozebereme výše popsané tři druhy sociálních sítí.

2.3.1 Osobní sociální sítě

Jako první bych ráda popsala osobní sociální sítě, které se řadí mezi nejstarší. Tento typ může pomoci uživatelům komunikovat mezi sebou a udržovat sociální kontakty například i v momentální nelehké době, která je zasažená pandemickými opatřeními. Jak jsem již psala výše, jedná se o sociální sítě jako jsou MySpace, Google+, Facebook nebo Snapchat.

2.3.1.1 Facebook

Nejprve bych ráda popsala asi nejvíce známou sociální síť, kterou je právě Facebook. Tato sociální síť vznikla v roce 2004 a byla založena Markem Zuckerbergem, jehož cílem bylo vymyslet právě internetovou platformu pro studenty Harvardské univerzity, aby jim usnadnil komunikaci mezi sebou a zlepšil sociální vazby mezi nimi. Název této internetové stránky vznikl z názvu poutacích letáků, které byly rozdávány novým studentům na univerzitě, aby usnadnily jejich seznámení. Tyto letáky se nazývaly facebooks. Doménu facebook.com koupil Mark Zuckerberg v roce 2005 a tím se snažil ji rozšířit i na ostatní univerzity. Díky facebooku je možné propojit několik skupin a prohlubovat tak sociální vztahy. Tato sociální síť je schopná propojit i několik milionů uživatelů a slouží tedy hlavně ke komunikaci, zisku nových kontaktů, prohlubování mezilidských vztahů nebo třeba k propagaci. (Blažek, online) Momentálně v dnešní době, kdy se většina populace musí spolehnout právě na technologie virtuálního světa, jsou Facebook i ostatní sociální sítě využívány na maximum. Tyto sítě se i mimo dobu pandemie využívaly hlavně pro udržení sociálních vazeb a získávání nových informací a kontaktů. Momentálně právě proto, že jsou všechny fyzické kontakty omezené, myslím si, že právě díky sociálním sítím zůstávají rodiny a lidé v kontaktu i před virtuální svět.

2.3.1.2 GooglePlus

Sociální sítí společnosti Google, která byla spuštěna pouze pro určitou část uživatelů v roce 2011 je síť Google+. Tato síť byla o rok později spuštěna i pro širokou veřejnost. Je velmi podobná například síti Facebook. Uživatelé této sítě mohou mezi sebou sdílet videa, fotografie a názory. U této aplikace mohou uživatelé také nastavit, kdo jejich obsah uvidí a kontakty, které zde získají, mohou rozdělit na rozdílné skupiny (například školní skupina, rodina) (Valdes, online).

2.3.1.3 Snapchat

Další velmi oblíbenou sociální aplikací je Snapchat. Tato aplikace funguje na principu sdílení fotografií a videí. Využívání této aplikace je možné pouze před chytrý mobilní telefon. Takto odesílané fotografie nebo videa jsou nazývány snapy a uživatelům, kterým jsou adresovány se zobrazují pouze 10 sekund, Poté jsou následně navždy smazány a již nejde je, jakkoliv přehrát nebo uchovat (Singh, online).

2.3.1.4 MySpace

Sociální sítí, která uživatelům umožňuje tvorbu webových stránek nebo například blogů je síť MySpace. Přes tuto síť mohou uživatelé prezentovat svoje koníčky, fotografie nebo videa. Podobně jako většina sociálních sítí zde mohou uživatelé nastavit, kteří ostatní uživatelé mohou vidět jejich obsah. Tato síť se v dnešní době velmi rozmohla a již v několika případech pomohla jejím uživatelům ke slávě (Businessdictionary, online).

2.3.2 Sítě pro sdílení obsahu

Sítě pro sdílení obsahu dle autorů Ullagaddi a Sahana (online) se zabývají pomocí uživatelům prezentovat hned několik jejich osobnostních stránek dohromady. Pro tyto stránky je nejdůležitějším faktorem obsah příspěvků uživatelů. Vyhledávání mezi příspěvky ostatních uživatelů všem zjednodušují takzvané hashtagy, což jsou krátký výstižná slova (uskupení slov), která se píšou podle tohoto vzoru - #laska. Na těchto sítích je možné sledovat i například úplně cizí uživatele, například známé osobnosti. Z tohoto druhu sítí jsem si vybrala Twitter, Instagram a YouTube.

2.3.2.1 Instagram

Jako první síť bych ráda popsala sociální síť Instagram. Instagram podle publikace *What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types* pomáhá udržovat komunikaci mezi uživateli. Instagram vznikl v roce 2010. Jeho myšlenkou je rychlé sdílení fotografií a videí mezi uživateli za každodenních situací. Jelikož je tato sociální síť pouze mobilní aplikací, je potřeba aby si její uživatel do chytrého telefonu stáhnul aplikaci, založil si zde účet a pod touto svojí doménou se přihlásil. Pokud si uživatel sám nezmění stav v nastavení, je jeho profil veřejný a

mohou jej tedy sledovat i zcela cizí uživatelé. Pokud si ale uživatel stav změní, může svůj účet převést do soukromého stavu, kde si sám rozhodne, kteří uživatelé ho můžou či nemůžou sledovat.

2.3.2.2 Twitter

Sociální síť Twitter je podle *Businessdictionary* (online) na třetím místě v oblíbenosti na světě. V žebříčku se nachází za Facebookem a sítí MySpace. Twitter vznikl v roce 2006, aby sloužil uživatelům mezi sebou komunikovat a propagovat události. Uživatelé mezi sebou komunikují pomocí „tweetů“ což jsou krátké a výstižné zprávy nebo sdělení. Tyto zprávy mohou mít maximálně okolo 150 znaků.

2.3.2.3 Youtube

Youtube uvádí Voců (2011) jako sociální internetovou službu, díky které mohou její uživatelé sledovat či přidávat nejrůznější videa. Díky tomuto portálu může téměř kdokoliv přidávat nejrůznější videa na tuto platformu, může sledovat i ostatní účastníky a také se mu dostává zpětné vazby k jeho video tvorbě. Podle Holečka (2015) jsou trendem dnešní doby takzvaní Youtubeři. Jedná se o skupinu lidí, kteří vkládají na tento kanál svá videa a jedná se jim hlavně o sledovanost. Až již dosáhnou určité sledovanosti, mohou se stát úspěšnými a díky tomu získávat nemalé finanční ohodnocení.

2.3.3 Sítě sdílející stejné zájmy

Posledním druhem dělení sociálních sítí podle publikace The 3 Types of Social Networks and What to Post on Them (online) jsou právě sítě, které sdílejí mezi uživateli stejné zájmy. Tyto sítě pomáhají uživatelům získat od ostatních uživatelů, jak profesionálních, tak obyčejných, informace o společných zájmech, ukázky oblíbených činností, udržení kontaktu s uživateli se společnými koníčky a zlepšení komunikace a získání nových kontaktů. K těmto sítím lze zařadit například Meetup, LinkedIn nebo Flickr.

2.3.4 České sociální sítě

Mezi nejvyužívanější a nejoblíbenější české sociální sítě patří podle Kožíška a Píseckého (2016) lidé.cz, libimseti.cz a spolužáci.cz. Vzhledem k tomu, že se ve virtuálním světě rozšířil zájem o zahraniční sociální sítě, jako jsou Facebook, Instagram nebo Youtube, zájem o české sociální sítě ve značné části opadl.

Lidé.cz je sociální síť, která uživatelům umožňuje seznamovat se s ostatními účastníky. Díky této službě mohou uživatelé navazovat nové vztahy a přátelství

Spolužáci.cz je sociální služba, díky které je možné založit skupinu bývalých, přítomných i budoucích spolužáků nějaké třídy. Díky této službě je možné tedy navázat vztahy nové v budoucím třídním kolektivu, obnovit vztahy minulé nebo utužit stávající třídní vztahy.

Obrázek 2

2.4 Rizika sociálních sítí

Jelikož každá věc na světě má svoje klady a zápory, je jasné, že kladné stránky sociálních sítí musí bohužel vyrovnávat také jejich záporné stránky. Bohužel riziko využívání sociálních sítí je velmi obsáhlé a velmi těžko uchopitelné, protože se neodehrává ve většině případů v reálném světě, ale právě v tom virtuálním.

Pavlíček ve své publikaci *Nová média a sociální sítě* (2010) uvádí takzvanou sociální propast, která vzniká u jedinců, kteří nemají přístup k sociálním sítím, a tudíž nemají tak četné informace o ostatních jako ti, kteří přístup k sociálním sítím mají a dokážou je využívat. Tato propas může vznikat právě nedostatečným vzděláním, finančními prostředky nebo nedostatečnými schopnostmi pracování na počítači.

Například riziko využívání platformy Facebook je to, že většina uživatelů si nezabezpečí své soukromé informace natolik, aby nebyly známé všem ostatním uživatelům. Kulhánková a Čamek (2010) uvádí, že se z této platformy stává velký

marketingový nástroj, vzhledem k tomu, že sbírá veškeré informace o uživatelích, aby jim mohl následně nabídnout tu nejlépe vhodnou reklamu. Většina uživatelů při registraci vyplní co nejvíce možných osobních informací, které si však Facebook ukládá. Následně i po smazání příspěvků nebo fotografií uživatele má tato platforma tyto příspěvky uložené a může s nimi i nadále pracovat. Bohužel je to velkým problémem, protože následně útočníci na sociálních sítích mohou během několika minut zjistit informace o uživatelích (například jméno, věk, bydliště nebo i současnou polohu, kterou uživatel využívá)

Hýbnerová (2012) se ve své publikaci zabývá závislostí na sociálních sítích a uvádí zde šest základních znaků závislosti dospívajícího, kterými jsou:

- Význačnost – sociální síť se stává číslem jedna pro život dospívajícího, chce být co nejdéle přihlášen a snaží se vše ve svém životě přizpůsobit pouze možnosti být na sociální síti
- Změny nálad – uspokojení přináší právě možnost být připojen, bohužel vyjadřování nepříjemných emocí souvisí s dobou, kdy k síti nemůže být dospívající připojen
- Zvyšování tolerance – doba, kterou dospívající tráví online se neustále prodlužuje, aby byly uspokojeny jeho potřeby
- Abstinenční příznaky – příznaky jako vztek, agresivita, nervozita, jsou právě příznačné pro dobu, kdy jedinec nemůže být přihlášen k sociální síti
- Konflikt – ty mohou být způsobeny vztahy mezi lidmi i z intrapersonálních vztahů
- Rekurence – takzvaná recidiva hrozí právě tehdy, kdy se jedinec vrátí do závislostního prostředí o po delším odmlčení od sociálních sítí

Případů závislostního chování na sociálních sítích si v mnohých případech všimnou již rodiče v domácím prostředí, což je pro léčbu problému samozřejmě lepší. Ačkoliv se někdy stává, že na tento problém upozorní až školní prostředí, kdy se žákovo chování zhoršuje, snižuje se jak pracovní tempo, soustředěnost, tak bohužel i prospěch a v tomto případě je již složitější pracovat s tímto problémem. Jako nejčastější způsob léčby se doporučuje samoléčba, ale nevylučuje se ani psychoterapie (individuální, rodinná nebo skupinová).

V následujících podkapitolách si rozebereme nejčastější rizika spojená s užíváním sociálních sítí, kterými jsou kyberšikana, kybergrooming, sexting a kyberstalking.

2.4.1 Kyberšikana

Kyberšikanu osobně považuji za nejrozšířenější riziko užívání sociálních sítí. Vzhledem k tomu, že bohužel každé dítě snad již od první třídy Základní školy vlastní mobilní telefon, je potřeba dbát v této uspěchané době také na prevenci využívání mobilních telefonů. Bohužel většina dospívajících má založený profil na sociálních sítích, kde o sobě zveřejňuje své osobní informace. Tyto informace jsou však velmi snadno zneužitelné útočníky, kteří oběť mohou i nemusí znát. Z mého hlediska by měl být v dnešní době kladen velký důraz právě na prevenci rizik, které s sebou přináší využívání sociálních sítí.

Kopecký a kolektiv (2013) definují kyberšikanu jako *„individuální nebo skupinové úmyslné zneužívání informací či elektronické komunikace vedoucí k záměrnému a opakovanému obtěžování, nebo ohrožování jedince či skupiny šířením poškozujících textů, obrázků apod.“*

Podle Policie České republiky (online) se pod pojmem kyberšikana rozumí šikana druhé osoby nebo skupiny osob pomocí informačních technologií (internetu nebo mobilních telefonů). Jedná se tedy například o vydírání, obtěžování, ztrapňování, zastrašování apod. Za nejčastější projevy kyberšikany se označuje:

- Zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv nebo pomluv
- Pořizování zvukových záznamů, videí nebo fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit vybranou osobu
- Vytváření internetových stránek, které urážejí nebo ponižují konkrétní osobu
- Zneužívání cizího účtu – krádež identity
- Provokování a napadání uživatelů na diskusních fórech
- Odhalování cizích tajemství
- Vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu
- Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním (Burýšková, 2009, online)

I když by se zdálo, že jsou šikana a kyberšikana velmi podobným typem rizika, najde se podle serveru proti-sikane.safeinternet.cz (online) několik hlavních bodů, díky kterým je snadnější tyto dva druhy od sebe odlišit. Mezi tyto znaky můžeme zařadit:

- Anonymitu – v případě kyberšikany se oběť v minimu případů dozví, kdo byl agresorem. Bohužel v prostředí online světa jsou téměř neomezené možnosti pro agresora, který ve většině případů vystupuje pod jinou přezdívkou, což mu dává možnost svoji agresi například vystupňovat do takové výše, kterou by si fyzicky k oběti nikdy nedovolil.
- Proměna agresora – u kyberšikany se stává, že agresorem není fyzicky zdatný jedinec, ale jedinec, který je zdatný ve využívání sociálních technologií
- Proměna oběti – u klasické šikany se obětí z většiny případů stává jedinec, který je ze skupiny vyloučený, ale u kyberšikany tomu tak být nemusí. Agresor si svoji oběť může vybrat čistě náhodně, nemusí svoji oběť ani znát.
- Kontrola – kyberšikana je o dost náročnější v odhalení než klasická šikana. Kyberšikana totiž nevykazuje klasické znaky šikany, kterých by si dospělí (rodiče, pedagogové) mohli všimnout.
- Čas – u kyberšikany se oběť může k urážlivému materiálu kdykoliv vrátit, kdežto u běžné šikany tomu tak není.
- Publikum – jelikož se kyberšikana odehrává ve virtuálním světe, může se stát divákem útoku kdokoliv.

Podle serveru e-besedy.cz se momentálně bohužel proti kyberšikaně a jejími útoky nelze nijak bránit. Je však velmi důležité alespoň dodržovat daná pravidla, aby bylo možné kyberútokům předejít v maximální výši. Těmito pravidly prevence jsou:

- Respektování ostatních uživatelů
- Nebýt velmi důvěřivý
- Nesdělovat osobní informace, které se dají zneužít
- Být seznámený s riziky, které souvisí s využíváním informačních technologií

Je důležité také vědět, jak postupovat, když se jedinec stane obětí kyberútoku. Kroky jsou následující:

- Ukončení komunikace s agresorem
- Zablokování útočníka

- Snaha o identifikaci útočníka
- Oznámení útoku
- Nebýt lhostejný
- Podpora oběti

Velmi důležitým bodem je také zmínit, kde může oběť hledat pomoc, pokud se ocitne v nebezpečí kybernetického útoku:

- Stránka E-bezpečí
- Národní centrum bezpečnějšího internetu
- Poradenská linka pro pedagogy
- Úřad na ochranu osobních údajů
- Policie ČR
- Pomoc ONLINE

2.4.2 Kybergrooming

U kybergroomingu se jedná o takový útok ve virtuálním prostředí, kdy se pachatel snaží zaujmout důvěru oběti a tím ho dovést k tomu, aby se společně účastnili sexuálních aktivit. Útočník se nazývá kybergroomer a ke svým útokům většinou využívá webkamery. Bohužel takové útoky mohou vést k sexuálnímu zneužití (Hulanová Veličková, 2012).

Jelikož se jedná o virtuální svět, bohužel zde dochází hlavně ke lžím, jelikož si nikdo nemůže ověřit 100% pravdivost informací. Autorka zde také vidí jako největší problém lži, bohužel nejenom o věku, nebo zaměstnání, ale také o pohlaví nebo bydlišti. Zde právě vzniká problém toho, že oběť mnohokrát nezná pravou identitu toho, s kým si právě dopisuje. Velký problém právě vzniká u dospívajících, kteří na sociálních sítích hledají právě někoho, kdo jim porozumí v jejich problémech, a to je právě šance pro agresora, který se může vydávat za někoho zcela jiného a být „oporou“ pro oběť. Navození takto přátelské atmosféry, kdy si útočník získává důvěru své oběti například i různými dárky, se jedná právě o taktiku kybergroomerů. Bohužel kybergrooming úzce souvisí i s takzvaným kybersexem. Právě takto se nazývá komunikace na online platformách, která slouží právě k sexuální konverzaci,

sdílení pornografických materiálů a sexuálnímu uspokojování (Hulanová Veličková, 2012).

Podle Kožíška a Píseckého (2016) a jejich publikace *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online* se nejčastěji obětmi kybergroomingu stávají oběti ve věku 11–17 let a týká se to jak chlapců, tak dívek. Právě kvůli hrozbě útoku na tuto věkovou skupinu je zde velice důležité brát v potaz prevenci rizik vystupování na sociálních sítích a bylo by vhodné, kdyby si do budoucích let každá škola zajistila co nejlepší prevenci, aby mohla co nejlépe zamezit nevhodnému působení sociálních sítí. Prevence by se samozřejmě měla týkat jak dětí, tak pedagogů, ale hlavně i rodičů, kteří v mnoha případech vůbec neví, jak jejich děti tráví čas na sociálních sítích.

2.4.3 Sexting

Tímto pojmem se označuje právě zasílání videí, fotografií nebo zpráv s pornografickým obsahem (Kožíšek, Písecký, 2016). Sexting se ve velké míře týká hlavně dospívajících. Mnoho dospělých se tohoto aktu neúčastní. Věková hranice zde není pevně stanovena, ale jedná se především o teenagery ve věku od 13–18 let, kteří se tímto obsahem zpráv snaží především zaujmout svůj protějšek. Ve většině případů se jedná o případy mezi partnery, kdy se vždy jeden z dvojice snaží získat intimní fotografie toho druhého za účelem uspokojení. Bohužel si dospívající neuvědomují, že takto poslané intimní zprávy jsou velmi snadno zneužitelné.

Důsledky sextingu mohou vést často i k sebevraždám osob, které zprávy se sexuálním obsahem vytvořily a poslaly. Dále se může jednat i o vydírání a šikanu s výhružkami uveřejnění intimního obsahu oběti na sociálních sítích. Hulanová (2012) uvádí, že k těmto případům dochází právě například při konfliktů partnerů nebo při rozpadání partnerských vztahů, kdy se pak jeden z dvojice snaží těmito intimními fotografiemi vydírat svůj protějšek. Proto právě výše zmíněná autorka doporučuje nikdy nezasílat multimédia s intimním a sexuálním obsahem, aby zde byla možnost vyvarovat se důsledkům sextingu.

2.4.4 Kyberstalking

Podle Deirmenjiana, který ve své publikaci *Stalking in Cyberplace* (online) definuje stalking jako škodlivé nebo úmyslné pronásledování i obtěžování druhých osob. Kyberstalkeři bývají většinou velmi inteligentní a schopní ovládat informační technologie. Proto jim nedělá problém si vyhledat veškeré důležité informace o svých obětech a díky těmto informacím oběti najít a osobně se se nimi setkat.

Přízeň je prvním projevem, a bohužel se postupně dostává až k projevům pronásledování, omezování a vyhrožování. Oběť tímto stylem takto přijde o značnou část svého soukromí. Stalker s obětí neustále komunikuje prostřednictvím SMS zpráv, sociálních sítí, mailů nebo telefonátů. Tento akt se nemusí dotýkat jenom oběti, ale může zasáhnout i její rodinu nebo přátele tím, že agresor začne vyhrožovat i jim (Eckertová, Dočekal, 2013).

Kožíšek a Písecký (2016) uvádějí, že důležitým krokem oběti je vyzvat agresora, aby ukončil tento kontakt. Dalšími kroky jsou nereagování na různé zprávy nebo maily od agresora, i když by se jednalo o nátlak vytvořený výhružkami. Důležité je, aby se oběť dokázala svěřit někomu ze svých blízkých a rozhodně i tuto situaci nenechávala jenom pro sebe. Oběť by měla určitě zablokovat veškerý kontakt se stalkerem, změnit si informace na sociálních sítích, uchovat všechny konverzace, které má společně s agresorem a vyhledat pomoc policie nebo organizací, které se zabývají těmito problémy.

2.5 Prevence využívání sociálních sítí

V *Pedagogickém slovníku* je prevence definovaná jako soubor opatření, která jsou určena k předcházení nežádoucích jevů, jako jsou poškození, nemoc nebo sociálně patologické jevy (Průcha, Walterová, Mareš, 2009). Právě prevence využívání sociálních sítí a rizik spjatých s životem na sociálních platformách je jednou z velmi důležitých zmínek v této práci.

Právě pro dospívající jedince, kteří jsou velmi ohroženou skupinou při využívání sociálních sítí, sepsala Karásková Ulbertová pravidla, která by měli dospívající jedinci dodržovat při využívání internetu a jejich bezpečnosti. Těmito pravidly jsou:

- Nesdělovat své osobní údaje
- Neposílat své fotografie, videa ani údaje o platebních kartách, bez domluvy s někým blízkým nebo rodiči
- Rozhodně nikomu nesdělovat své přihlašovací údaje jak k počítači, emailu nebo účtu na sociální síti
- Nedomlouvat si schůzku s nikým cizím bez vědomí rodičů nebo blízké osoby. Pokud bude mít jedinec souhlas rodičů, je důležité se pohybovat pouze na veřejných místech, která jsou bezpečnější
- Pokud se již jedná o nepříjemnou konverzaci s osobou, kterou dospívající zná pouze přes sociální síť, je vhodné tuto konverzaci co nejdříve ukončit a svěřit se osobě blízké
- V žádném případě není vhodné odpovídat na nevhodné zprávy nebo emaily. Pokud se jedná o zprávu nebo email od neznámého odesílatele, je vhodné je neotevírat z důvodu možnosti obsahování virů, které mohou napadnout počítač
- Důležité je jednat stále sám za sebe a rozhodně ze sebe nedělat něco, co nejsme. Toto jednání by mohlo druhé osobě velmi uškodit
- Obezřetnost je jedním z nejdůležitějších aspektů. Vše, co se dospívajícímu nelíbí, je důležité bez rozvahy nahlásit rodičům, blízké osobě nebo pedagogům (Karásková Ulbertová, 2012).

Souhrn těchto bodů shledávám osobně velmi důležitým, protože prevence jako taková je závažnou částí tématu rizik sociálních sítí. Vždy je velmi důležité předcházet jakýmkoliv nežádoucím jevům, tak tomu je i v tomto případě. Nejdůležitější je vytvoření osvěty a preventivních programů, které se budou uskutečňovat na půdách škol, ale i mimo ni.

Podle Karáskové Ulbertové (2012) je účinnější a efektivnější právě osvěta o užívání bezpečného internetu a rizicích, která jsou spojená právě s užíváním sociálních sítí než tvrdé zákazy, které většina dospělých praktikují. Velký problém nastává právě tehdy, kdy dospívající si je vědom toho, že jeho vědomosti a zkušenosti s online prostředím jsou větší než jeho rodičů, proto může nabýt dojmu, že právě jemu se na internetu nic stát nemůže.

Velmi důležité je také informovanost a proškolenost pedagogických pracovníků, kteří své poznatky mohou efektivně zapojit do výuky, a tak je předat dále svým žákům. U pedagogů je dle Rogerse (2011) také velmi důležité snažit se sledovat své žáky v jejich aktivitách a pokud pedagog zaznamená nějaké nevhodné nebo rizikové chování, je dobré, aby usoudil vhodnost zásahu školy nebo specializovaného pracovníka.

Prevenci můžeme podle základního dělení rozdělit na primární, sekundární a terciární. Primární prevence je zaměřena na předcházení výskytu nežádoucích jevů. Sekundární prevence se specializuje již na jedince nebo skupiny, které mohou být ohroženy určitým výskytem nežádoucích jevů. A terciární prevence je využívána v případech, kdy právě došlo k působení sociálně patologický jevů a je třeba se vyvarovat recidivě a minimalizaci důsledků.

2.5.1 Prevence v rodině

Velmi důležité v této podkapitole je zmínit, jak může škola nebo rodina pomoci s prevencí proti rizikovým jevům spojených s využíváním internetu. Preventivními opatřeními v rodině, v primární skupině, kde se dítě poprvé učí socializace, může být například pouze umístění počítače v domácnosti na dostupné místo. Dalším důležitým preventivním opatřením v rodině je i diskuse ohledně nebezpečí, která mohou nastat při užívání internetových stránek. Rodiče si na počítači mohou nastavit zámek, který děti pustí jenom na povolené stránky a rodič tak díky tomuto zámku může sledovat, jaké stránky dítě navštívilo, jaké emaily poslalo nebo zda si nepřidalo neznámého člověka do přátel na sociálních sítích. Podle Hollé (2013) je také důležité vědomí dítěte, že v se rodině může s čímkoliv svěřit, například, že ho na internetu někdo obtěžuje. Hlavní je u dítěte pocit důvěry, že mu rodiče s jakýmkoliv problémem dokážou pomoci.

2.5.2 Prevence ve škole

V dnešní internetem protkané době je opravdu potřeba aby na školách probíhala osvěta a preventivní programy, které jsou zaměřené na možná rizika, která vznikají při užívání internetu. V dnešní době je i výuka zprostředkovávána hlavně před online platformy, proto je vhodné, aby se do škol dostala plnohodnotná prevence pro

bezpečné užívání internetu. Podle Hollé (2013) je důležité zajistit, aby se škola stala bezpečným a přátelským místem pro všechny účastníky výchovně vzdělávacího procesu. Dále také vnímá velmi důležité vytvořit ve škole povědomí o nebezpečí na internetu a stále toto povědomí prohlubovat, vytvoření preventivních zásad s vhodnými technikami a vypracování preventivního plánu s cílem zaměření se na kyberšikanu.

Z mého pohledu je dalším velmi důležitým dokumentem pro školy metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. V příloze tohoto dokumentu můžeme najít doporučené kroky, které pedagogům napovídají a pomáhají v předcházení šikaně jako rizikovému chování. Mezi kroky na úrovni školy se řadí:

- *Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).*
- *Informovat žáky o netiketě a „listině práv na internetu". O této listině by měli být informování i rodiče nezletilých žáků, např. vyvěšením na webových stránkách škol.*
- *Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá. (Informovat o tomto opatření žáky a systém nezneužívat!)*
- *Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.*
- *Pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu.*
- *Definovat kompetence v rámci školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).*
- *Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.*
- *Vzdělávat pedagogy.*
- *Podporovat pozitivní využívání technologií.* (Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, příloha č. 7, online)

A mezi kroky na úrovni jednotlivých pedagogů se řadí:

- *Posilovat empatii mezi žáky.*
- *Pracovat na klimatu třídy, školy.*
- *Vést k úctě k druhým lidem.*

- *Dávat žákům pozitivní zpětnou vazbu.*
- *Vytvářet dobré vztahy mezi žáky i kolegy.*
- *Důsledně zakročovat vůči seznatelným individuálním projevům agrese.* (Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, příloha č. 7, online)

3. Žáci 2. stupně ZŠ jako cílová skupina

Jako poslední teoretickou kapitolou bych do této práce ráda zařadila vývojovou psychologii žáků 2. stupně na Základní škole jako cílovou skupinu pro následný výzkum. Tato kapitola se bude zabírat tělesnou proměnou cílové skupiny, emočním vývojem a socializací. V této práci se budu zabývat cílovou skupinou, kterou jsou žáci 2. stupně Základní školy. Do této skupiny se podle zákonu číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání se řadí šestý až devátý ročník.

„Latinské slovo „pubes", od kterého se název pubescence odvozuje, znamená chmýří, vousy, v přeneseném významu pak pohlavní orgány." (Helus, 2009, s. 88).

V publikaci *Přehled vývojové psychologie* kolektiv autorů v čele se Šimíčkovou-Čížkovou (2008) řadí tuto skupinu do období pubescence. V tomto období se jedná nejčastěji o věkovou hranici mezi 11-15 rokem, kdy se v životě jedince odehrávají velmi významné vývojové změny, a to jak fyzické, tak i psychické. V tomto období si pubescent začíná vytvářet první partnerské vztahy, snaží se osamostatnit od rodiny, hledá si svůj náhled na svět a snaží se také o volbu budoucího povolání nebo volbu následného pokračování ve studiu.

Názory na věkové rozmezí jsou u některých autorů rozlišné. Langmeier (1991) řadí období puberty do věkového rozpětí 13-15 let, kdy je toto období ukončeno reprodukční zralostí jedince. Projevy puberty jsou u každého jedince různé, tak tomu je i u opačných pohlaví, kdy je tento jev ovlivněn rozdílným vývojem. Dívky ve většině případů dospívají (psychicky i tělesně) minimálně o rok dříve než chlapci (Kuric a kolektiv, 1986).

Velmi zajímavý poznatek uvádí i Klindová a Rybárová (1976), že jedinci z teplejších oblastí dospívají dříve než děti z chladnějších oblastí.

3.1 Tělesná proměna cílové skupiny

Jelikož se v posledních letech životní tempo značně zrychluje, je zřejmé, že i celkový biologický vývoj se urychluje. Tomuto tělesnému urychlení se také říká sekulární akcelerace. V období pubescence dochází u jedinců k fyziologickým změnám,

rychlému růstu a dozrávání sekundárních pohlavních znaků jak u dívek, tak i u chlapců. Podle Kurice (1986) se této tělesné změně říká druhá tvarová přeměna organismu.

Jelikož se jedná o období plné změn, může se vyskytnout u některých pubescentů strach a odmítání svého nového těla (Helus, 2009). Pubescenti mohou mít strach z odmítání jejich těl celou společností, což je pro ně v tomto období velmi důležité. V tomto případě je vhodné, aby rodina i školní prostředí vedli dítě k akceptaci a sebelásce svého těla. V období pubescence se děje na těle i v těle mnoho změn. Jedinci začínají narůstat do dospělé výšky, jejich svalstvo začíná mohutnět a například u chlapců dochází k mutování hlasu (Heřmanová, 2004).

U pubescentů se během tohoto období mění i kůže, tudíž se u nich může ve větší míře vyskytovat také akné, které mohou brát také jako potíž ve hledání svého místa ve skupině vrstevníků. Rybárová a Klindová (1976) tvrdí, že růst orgánů je v tomto období zrychlený, a proto se výsledný roční růst jedince může vyšplhat až na 12 cm.

Lindhartová (2008) tvrdí, že pubescent je v tomto vývojovém období se více podvoluje chorobám a nemocem. A následně se v tomto věku objevují skryté zdravotní poruchy, jako jsou například srdeční onemocnění, poruchy plic, revmatismus nebo cukrovka (Heřmanová, 2004).

V této kapitole je také vhodné zmínit i sexuální vývoj pubescentů, protože právě v období pubescence se jedinci začínají sexuálně vyvíjet. Vajnerová (2010) zmiňuje, že s prvními sexuálními zkušenostmi se jedinci setkávají mezi 13 a 15 rokem s opačným pohlavím. Nejde o přímý pohlavní styk, pouze o určité intimní dotyky a také naslouchání. V tomto věku totiž pubescent neshledává pochopení ve svých rodinách a hledá proto útěchu a naslouchání u jedince, který je ve stejném věku. V tomto období je tedy také velmi důležitá prevence sexuálních rizik, jako například informovanost o HIV a AIDS nebo o antikoncepčních přípravcích (Heřmanová, 2004).

Tento věk je pro jedince také význačný uspokojováním sexuálních potřeb, kterým je nejčastěji masturbace (Kuric a kolektiv, 1989) Podle Lindhartové (2008) se pohlavní

dozrávání u dívek vyskytuje kolem 13-14 roku a u chlapců je to o rok později, tedy mezi 15-16 rokem života. U pohlavního dozrávání se lze zaměřit i na zájem opačných pohlaví mezi sebou. Dívky většinou vzhlíží ke starším mužům, proto není divem, že se mohou zadívat do herce z oblíbeného seriálu nebo také do učitele ve škole (Kuric a kolektiv, 1986).

3.2 Emoční vývoj cílové skupiny

„Citový vývoj se mění kvalitativně i kvantitativně a výrazně se projevuje v chování. Znatelná je labilita – proměnlivost citů, které mají až afektivní ráz, tedy náhle vzniknou, jsou prudké a krátkodobé a bývají vystřídány jinou citovou kvalitou. Chování je výbušné, stačí nepatrný podnět a objeví se intenzivní reakce vzteku, smíchu, smutku.“ (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 104).

Jelikož je v dnešní době nevyhnutelnou složkou kontakt se sociálními sítěmi, je téměř jasné, že při tělesné proměně se především dívky zaměřují na propagaci takzvaného ideálu krásy, kterým na sociálních sítích bývají většinou modelky a slavné ženy, se kterými se dívky většinou srovnávají, a proto mohou být velmi nespokojené se svým tělem (Pavlas a Vašutová, 1999).

Období pubescence je pro jedince velmi emočně vypjatým obdobím. Langmaier a Krejčířová (2006) řeší, že hlavním tématem je pro jedince hledání své jedinečnosti. Bohužel negativně prožívá své nedostatky a snaží se nalézt smysl svého života. Pubescent se snaží odpovědět na otázky typu „Jaký je můj smysl života“, „kdo jsem“, „kým chci být“? (Jedlička a kol., 2004).

„Pubescent ještě nemívá ve svých pocitech jasno, často sám neví, jak zareaguje, mnohý citový, „výkyv“ jej často samotného zaskočí, neumí své prožitky ani dobře popsat, navíc se obává nepochopení a výsměchu. Buď se pak stydí, anebo z nejistoty projevuje až sociálně rušivé chování.“ (Čačka, 2000, s.251). S tímto výrokem souhlasí také Vágnerová (2000), která upřesňuje, že za výkyvy nálad a emoční podrážděnosti mohou ve velké míře hormonální změny v těle jedince.

3.3 Socializace cílové skupiny

V období pubescence jedinec spíše odmítá přítomnost rodiny a více se identifikuje se svoji vrstevnickou skupinou, do které chce být co nejvíce začleněn.

„Puberta má intenzivní potřebu navazování nových kontaktů, hraní nových rolí v různých skupinách jedinců. Mezi vrstevníky je charakteristická uniformita jak v oblékání, tak v chování a názorech. V těchto skupinách ztrácí svou individualitu, přejímá skupinové vzory i hodnoty, diskutuje o morálce, o smyslu života, zažívá podporu vlastních názorů. Tento skupinový vliv má důležitou roli pro vyzrávání osobnosti, neboť se posiluje sebepojetí, sebevědomí, nabírá síly pro další střety se společenskými požadavky.“ (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 109).

Právě ale typické vznětlivé chování v období pubescence je znakem zdravého vývoje jedince. Díky zkoumání svých hranic si může pubescent urovnat náhled na své kladné a záporné stránky (Bauman a Richem, 2001). Takzvané sociální vakuum uvádějí Pavlas a Vašutová (1999) jako jev, kdy pubescent není přijímán se svými dětinskými projevy mezi dospělé, ale po fyzické stránce už nevypadá jako dítě, ale jako dospělý.

V období, kdy se z dítěte stává dospělý jedinec je zvýšená potřeba navazovat sociální vztahy se svými vrstevníky a protějšky. Jedinec si v tomto období může získat mnoho nových kontaktů právě díky souznění a porozumění. Může takto se svými vrstevníky řešit problémy a cítit podporu z jejich strany. Pokud jedinec naváže v tomto období silnější přátelství, může tento přátelský vztah vydržet až do smrti (Skorunková, 2008). Bohužel je zde i možnost nepochopení nebo zklamání ze strany vrstevníků, což ovšem v jedinci může zanechat silný pocit viny nebo ublížení (Kuric a kol., 1986).

„Uspokojivá pozice ve třídě může patřit do kategorie ocenění kompetencí, získání vlivu nebo oblíbenosti. Skupinová identita je pro pubescenta velmi významnou hodnotou, protože posiluje jeho pocit jistoty a bezpečí v době, kdy se emancipuje z vazby na rodinu.“ (Vágnerová, 1997, s.54).

Toto období je pro pubescenta dobré v tom, že se snaží vytvořit si svůj náhled na svět, svůj názor a díky konfliktům s rodiči se tak učí svůj názor obhájit. Může si tak vytvořit žebříček hodnot a názorů podle kterých se chová a tyto hodnoty také vyznává (Kruteckyj, 1975).

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Výzkumné šetření

V této kapitole shrnu poznatky z teoretické části, díky kterým jsem byla schopna vytvořit základy pro výzkumné šetření. Díky poznatkům o možnostech trávení volného času, typických znacích sociálních sítí a rizicích spojených s trávením volného času na sociálních sítích, jsem mohla sestavit dotazníkové šetření, které bude podkladem pro následující část diplomové práce. V následujících řádcích popíšu výzkumný problém, cíle výzkumu, stanovím výzkumné otázky, výzkumnou metodu a vytyčím výzkumný soubor a také místo, kde se šetření bude odehrávat.

4.1 Výzkumný problém

Každé výzkumné šetření je vhodné odstartovat stanovením výzkumného problému. Podle Gavory (2000) definicí výzkumného problému výzkumník chápe co bude předmětem jeho zkoumání. Znamená to tedy, kde, kdy, co a koho bude zkoumat. V tomto případě se jednalo o deskriptivní výzkumný problém (Gavora, 2000, s. 26).

Jako výzkumný problém jsem zde popsala využívání sociálních sítí ve volném čase žáků druhého stupně na předem zvolené Základní škole. Výzkumný problém jsem tedy díky předchozím poznatkům mohla definovat jako otázku: „Jak využívají ve svém volném čase žáci druhého stupně ZŠ sociální sítě?“

4.2 Cíle výzkumu

Ke zjištění stanovených cílů výzkumu jsem využila kvantitativně orientovaný dotazník, díky kterému jsem byla schopna zjistit větší množství informací během krátkého časového úseku (Gavora, 2000). Vytvořený dotazník je vložen jako příloha – Dotazník ZŠ.

Výzkumem jsem tedy chtěla zjistit, jak využívají žáci ZŠ sociální sítě při trávení volného času. Dílčí cíle se tedy budou zabývat riziky trávení většího množství volného času na sociálních sítích, bezpečného pohybování se ve virtuálním prostředí a kolik času denně jsou žáci schopni věnovat sociálním sítím.

Bylo tedy vhodné si stanovit výzkumné otázky, které ověří platnost stanovených výzkumných cílů.

Výzkumné otázky:

- Jak žáci využívají sociální sítě při trávení volného času?

- Jsou si žáci vědomi rizik, které souvisí s pohybem ve virtuálním světě ve volném čase?
- Na koho se obrátili při nebezpečí na sociálních sítích?
- Užívají žáci sociální sítě pouze k zábavě nebo také pro jejich studijní povinnosti?
- Jak obecně využívají žáci sociální čas, nejenom pro zábavu.
- Dokážou žáci trávit svůj volný čas plnohodnotně?

4.3 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu jsem využila kvantitativně orientovaný výzkum, díky kterému jsem, podle Skalkové (1983), schopna zjistit velké množství informací během krátkého časového horizontu. Jako nástroj výzkumu jsem využila dotazníkového šetření, které je jedním z nejčastějších výzkumných nástrojů. V dotazníku se vyskytuje soubor jasně vytvořených otázek, na které respondent odpovídá. Za nejzákladnější typy otázek se považují uzavřené, polouzavřené a otevřené otázky. Díky dotazníku je pak výzkumník schopný získat respondentovi postoje k dané problematice.

Dotazník je určen žákům druhého stupně předem vybrané Základní školy a byl složen ze tří částí. V první části jsem se představila a navázala tak kontakt s respondenty. Zároveň zde byla zmíněna anonymita dotazníkového šetření. Druhá část se zabývala samotnými otázkami dotazníku a ve třetí závěrečné části proběhlo poděkování a rozloučení s respondenty.

Dotazník ke své diplomové práci jsem složila ze sedmnácti otázek, kde bylo 12 otázek uzavřených a respondent zde vybíral odpovědi z nabídky odpovědí a 5 otázek jsem zvolila otevřených, abych respondentům dala prostor vyjádřit svůj názor jejich vlastními slovy.

Dotazník je určen žákům druhého stupně předem vybrané Základní školy.

4.4 Výzkumný soubor a místo šetření

Jako výzkumný vzorek jsem zvolila žáky druhého stupně na Základní škole v Bobrové. Jedná se tedy o vesnickou školu, která má kapacitu od 1. – 9. třídy. Od druhého stupně se tedy jedná o spádovou školu pro ostatní školy v okolí. Celkem se jedná o 109 žáků druhého stupně Základní školy. Dotazník jsem osobně doručila do

školy a také mi bylo umožněno ho osobně rozdat respondentům, díky čemu jsem měla šanci návratu plného počtu vyplněných dotazníků.
Výzkumné šetření tedy probíhalo na Základní škole v Bobrové.

4.5 Zpracování dat

Získaná data z dotazníkového šetření budu zpracovávat kvantitativní metodou. Jako první krok považuji za klíčové uspořádání a sečtení dat. Data budu sčítat pomocí čárkovací metody, která sice zabere více času, ale je ve většině případů přesná. Tato data přenesu následně do programu Word Excel, pomocí kterého vytvořím grafy a tabulky. Tyto pomocné grafy a tabulky následně okomentuji a popíšu. Jako poslední část zvolím shrnutí dotazníkového šetření, které doplním také odpověďmi na stanovené výzkumné otázky. Celý výzkum uzavřu celkovým závěrem, ve kterém zhodnotím celý průběh diplomové práce a zjištěných výsledků.

5. Výsledky výzkumného šetření

Tato kapitola již bude udávat výsledky výzkumného dotazníkového šetření, které bylo provedeno na Základní škole v Bobrové. Výsledky jsou vloženy do grafů pro lepší přehlednost a také obsahují slovní komentáře. Závěrem této kapitoly je diskuse, ve které jsou shrnuty odpovědi na výzkumné otázky.

5.1 Výzkumný vzorek

V této podkapitole lze vidět rozdělení výzkumného vzorku do patřičných kategorií, jako jsou třída, věk založení první sociální sítě a také rozdělení návštěvnosti sociálních sítí podle příslušných tříd.

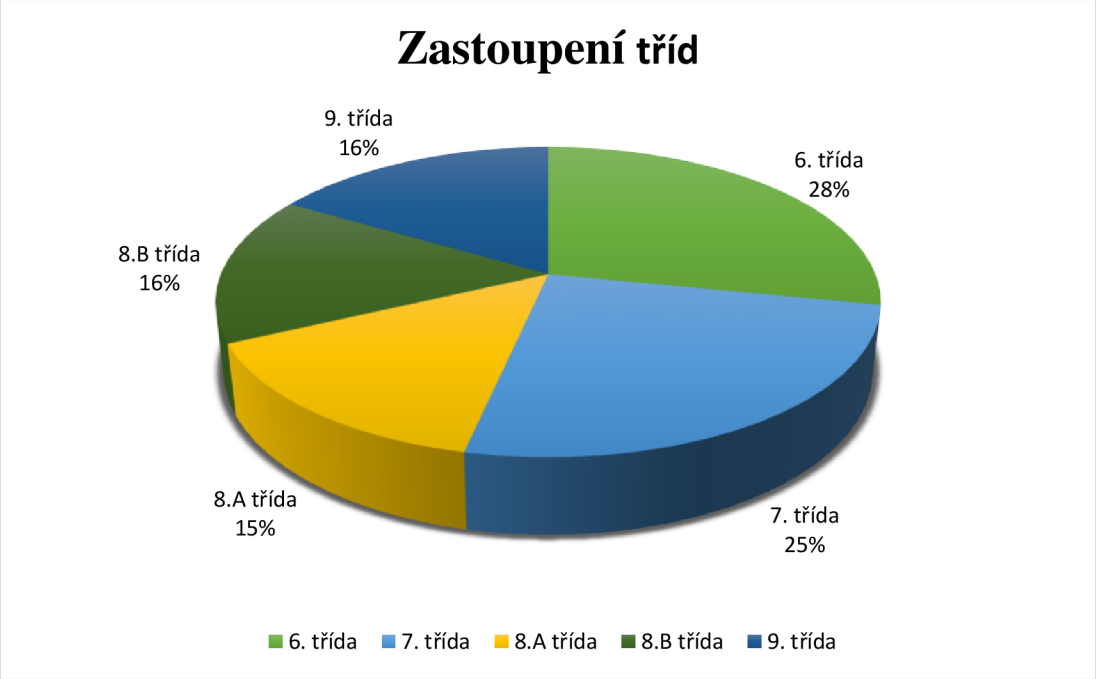

Graf 1

Tabulka 1

Třída	*Celkem žáků*	*Nezúčastnilo se*
6.třída	31	2
7.třída	29	3
8.A třída	15	0
8.B třída	16	0
9.třída	18	1
Celkem	109	6

Díky tabulce č.1 a grafu č.1 jsme schopni pozorovat výzkumný vzorek, který byl využit pro výzkumné šetření v diplomové práci. Graf nám znázorňuje procentuální účast jednotlivých tříd a tabulka naopak zobrazuje zúčastnění počtu žáků na výzkumném šetření. V tabulce je také znázorněn celkový počet žáků 2. stupně ZŠ v Bobrové a také počet chybějících žáků, kteří se výzkumného šetření nezúčastnili, jelikož v den zadávání dotazníků ve škole z omluvených důvodů chyběli.
Početně se tedy zúčastnilo 103 žáků – z toho 53 dívek a 50 chlapců.

Z dotazníkového šetření má založený profil na jedné nebo více sociálních sítích 102 žáků a pouze jeden žák žádný účet založený nemá.

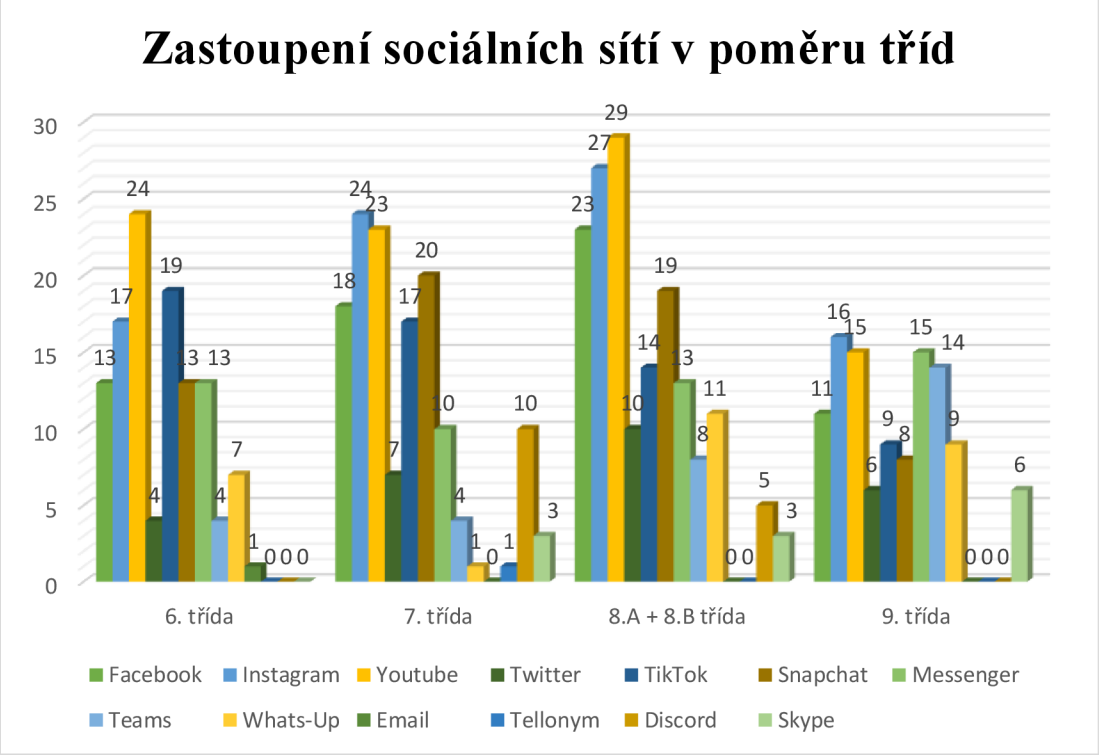

Graf 2

Z grafu č.2 můžeme vyčíst zastoupení sociálních sítí v jednotlivých třídách. V každé třídě se samozřejmě oblíbenost jednotlivých sociálních sítí liší.
V 6. třídě na první příčce můžeme vidět sociální síť YouTube, za kterou následuje síť TikTok a na třetím místě se v této třídě nachází sociální síť Instagram.
V 7. třídě zaujímá prvenství sociální síť Instagram, následuje využívání YouTube a jako třetí v žebříčku se nachází Snapchat.

Třídy 8.A a 8.B jsem v dotazníkovém šetření sloučila, jelikož mezi třídami nebyla nikterak velká rozlišnost. V 8. třídě se tedy prvenství ujmula, stejně jako v 6. třídě, sociální síť YouTube, následuje Instagram a jako třetí můžeme v grafu vidět Facebook.

V 9. třídě se na prvním místě nachází Instagram, druhé místo si dělí společně YouTube a Messenger a třetí místo obsadila sociální síť Teams. Tato síť pravděpodobně získala počet bodů kvůli pandemické situaci, která žáky i učitele donutila společně komunikovat ve výuce přes online platformu, kterou byla zvolená právě platforma Teams.

Graf 3

Z grafu č.3 je patrný věk, ve kterém si určitý počet žáků založil svoji první sociální síť. Největší zastoupení má věk 11 let, který v dotazníkovém šetření zaznačilo 42 žáků. Jako druhý nejobsáhlejší věk bylo zaznačeno 10 let, tento věk zaznačilo 27 žáků. Sociální síť si v 8 letech založilo 6 žáků, v 9 letech si první sociální síť založilo 10 žáků, ve 12 letech se jednalo o 14 žáků a ve 13 letech si sociální síť založili 3 žáci.

Je zde také patrné, že někteří žáci nerespektují věkovou hranici při založení sociální sítě Facebook, která je určena na 13 let. V mnoha případech založení sociální sítě

přispěla také momentální pandemická doba, jelikož byli žáci odříznuti od možnosti osobního kontaktu se svými vrstevníky, učiteli i spolužáky.

5.2 Důvod založení sociální sítě

Tato podkapitola je věnována důvodu, proč si žáci ZŠ zakládají a zakládali sociální sítě.

Tabulka 2

	1 – zcela souhlasím	*2 – spíše souhlasím*	*3 – tak napůl*	*4 – spíše nesouhlasím*	*5 – zcela nesouhlasím*
Možnost komunikovat se spolužáky	**56x**	29x	7x	5x	5x
Vyhledávání informací ke studiu	27x	12x	**40x**	9x	14x
Seznámení se s novými lidmi	16x	20x	22x	20x	**24x**
Virtuální hry	**40x**	15x	22x	10x	15x
Sdílení fotografií a informací z vlastního života	26x	11x	20x	12x	**33x**
Zjišťování informací o svých kamarádech	15x	19x	**28x**	16x	24x
Z jiného důvodu Jakého? ----------					

Z dotazníkového šetření jsem se snažila zjistit od žáků, jaký byl jejich důvod k založení účtu na sociálních sítích. Pro zjištění výsledků jsem využila tabulky a škálového hodnocení, díky kterému jsou odpovědi přehledné a srozumitelné. Z tabulky vychází, že žáci si zakládali účty na sociálních sítích především pro možnost komunikace se spolužáky a pro možnost účasti při virtuálních hrách. Moje očekávání bylo asi více zaměřené na studijních povinnostech nebo například na seznamování s novými lidmi. Kolonku „tak napůl“ získala položka, která se zajímala využívání sociálních sítí při vyhledávání informací ke studiu. V tomto případě z dotazníkového šetření vyšlo, že určitá část žáků využívá sociální sítě k vyhledávání informací pro svoje studium a další část tímto způsobem sociální sítě nevyužívá, ačkoliv by jim tento styl mohl v mnoha ohledech ulehčit práci. Pro seznámení s novými lidmi si značná část žáků sociální sítě nezakládala. Značná část žáků si účet nezakládala ani pro sdílení osobních informací a fotografií, ale je patrné, že také větší část žáků si právě pro tento důvod účet na sociální síti založila. Zjišťování informací

o svých kamarádech nebyl pro velkou část žáků důvodem pro založení účtu na sociální síti. Otevřená položka v dotazníkovém šetření (tj. jiný důvod) zůstala nevyplněná. Usuzuji to tomu, že žáci se raději vyjadřovali ve škálovém odpovídání, než aby sami navrhli jiný důvod, kvůli kterému si účet na sociální síti založili.

5.3 Sociální sítě a volný čas

Zde je nutné časově vystihnout trávení volného času na sociálních sítích a také otázku, zda jsou žáci schopni strávit určitý čas bez pohybu ve virtuálním světě. Poslední položkou této podkapitoly bude spokojenost žáků s využitím jejich volného času na sociálních sítích.

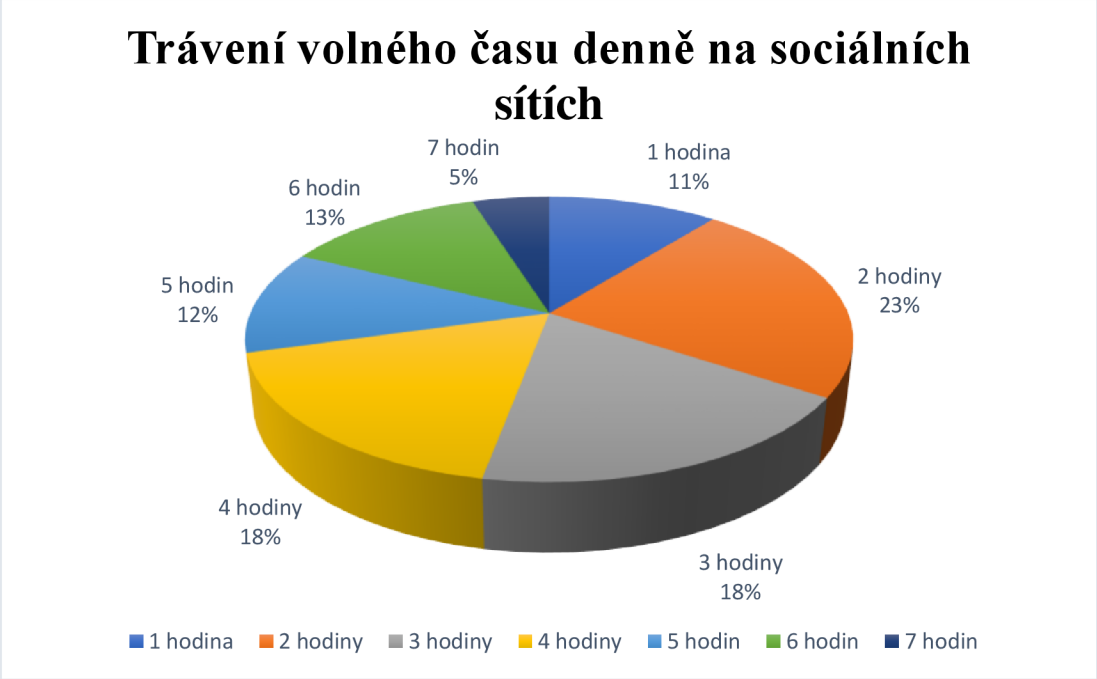

Graf 4

Tabulka 3

Počet hodin	*Počet žáků*
1 hodina	11x
2 hodiny	**24x**
3 hodiny	19x
4 hodiny	18x
5 hodin	12x
6 hodin	13x
7 hodin	5x

Graf č.4 a tabulka č.3 se zajímá o trávení volného času na sociálních sítích v hodinovém horizontu. Graf nám opět znázorňuje procentuální zastoupení daného hodinového limitu a v tabulce můžeme vidět vyjádření hodinových limitů a počty

žáků. Nejvíce vybíraný limit byl 2 hodiny denně trávení na sociálních sítích, který zaznačilo 24 žáků. Následovaly 3 hodiny denně, které zaznačilo 19 žáků. Dále se jednalo o zastoupení 18 žáků u limitu 4 hodin. Trávení 6 hodin volného času denně zaznačilo 13 žáků, 5 hodin zaznačilo 12 žáků, 1 hodinu denně uvedlo 11 žáků a nejvyšší limit, který se v dotazníkovém šetření vyskytoval bylo 7 hodin, které uvedlo 5 žáků. Myslím si, že k poměrně vysokému trávení volného času na sociálních sítích přispěla právě pandemická situace, která se v naší zemi vyskytuje již přes rok a žáci si právě pro tento nemilý stav nalezli útočiště na sociálních sítích, díky kterým mohli komunikovat společně mezi sebou, s učiteli a vyplňovat volný čas.

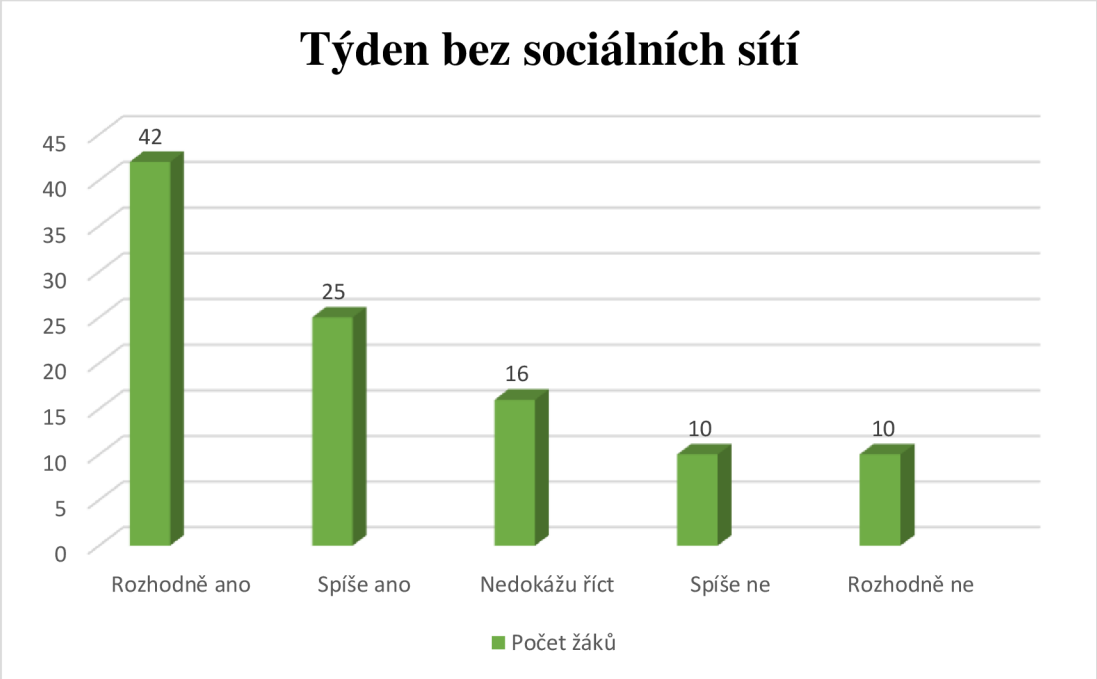

Graf 5

Následující položkou v dotazníkovém šetření byla otázka na trávení volného času celý týden bez sociálních sítí. Odpovědi byly vcelku překvapivé. Většina, to znamená 42 žáků, sice odpověděla, že si dokáže představit nenavštěvovat celý týden sociální sítě, ale na druhé straně právě 20 žáků odpovědělo, že si spíše nebo rozhodně nedokážou představit trávit týden mimo působení sociálních sítí. Což je pro mě neočekávané zjištění. Rozhodně k tomu opět přispěla pandemická situace v celé zemi, kdy si žáci navykli trávit většinu volného času na sociálních sítích a zdá se to pro některé momentálně nepředstavitelná situace trávit týden jinak než využíváním sociálních sítí.

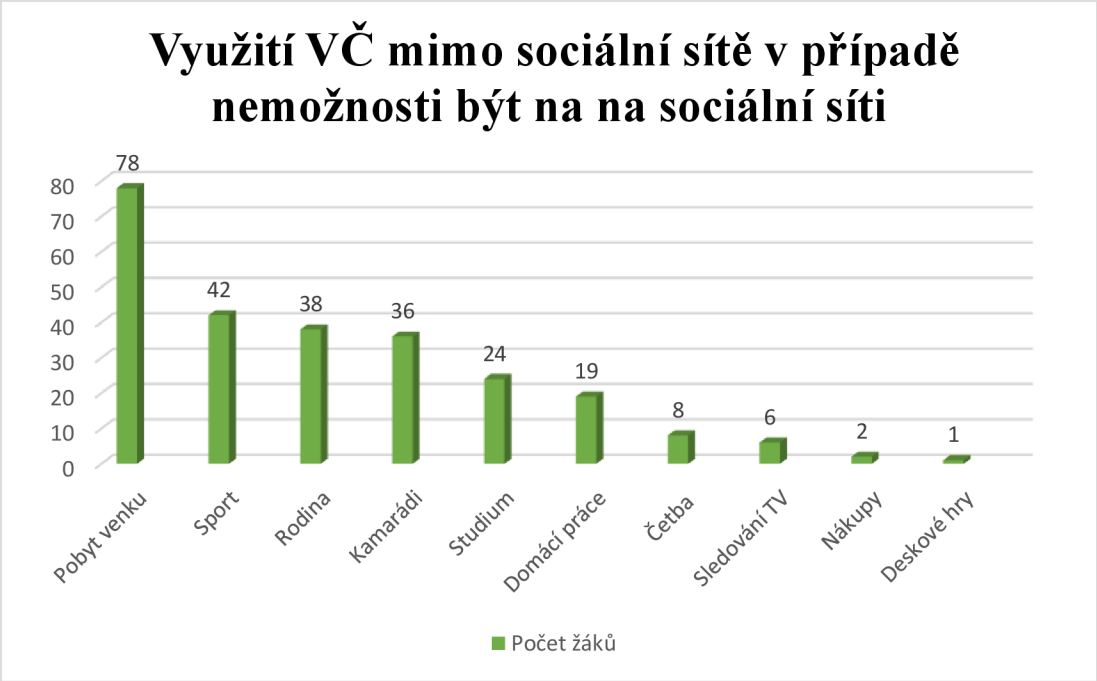

Graf 6

Přidruženou položkou k otázce č.6 (viz příloha Dotazník) byla otázka č.7, která navazovala na otázku předchozí. Tato položka byla otevřená a žáci s ní mohli vyjádřit svoje myšlenky. Otázka vyjadřovala jiné využití volného času, pokud by se žáci rozhodli trávit celý týden mimo sociální sítě. Odpovědí, kterou vyjádřila většina žáků byl pobyt venku. Tuto odpověď zaznamenalo 78 žáků, což je v procentuálním vyjádření 76 %. Překvapuje mě, že žáci nejsou schopni svůj volný čas trávit pobytem venku bez toho, aniž by se museli vzdát na týden sociálních sítí. Jako druhou nejčastější odpovědí jsem zaznamenala sportovní využití, které zaznačilo 42 žáků. Pobyt s rodinou odpovědělo 38 žáků a pobyt s kamarády uvedlo 36 žáků. Mezi méně zastoupené odpovědi patřilo studium, které označilo 24 žáků a domácí práce, ty uvedlo jako výplň volného času bez sociálních sítí 19 žáků. Jako poslední byla vyjádřena četba – 8 žáků, sledování TV (včetně seriálů a filmů na internetových portálech) – 6 žáků, nákupy zaznačili 2 žáci a využití deskových her pro vyplnění volného času zaznačil jeden žák.

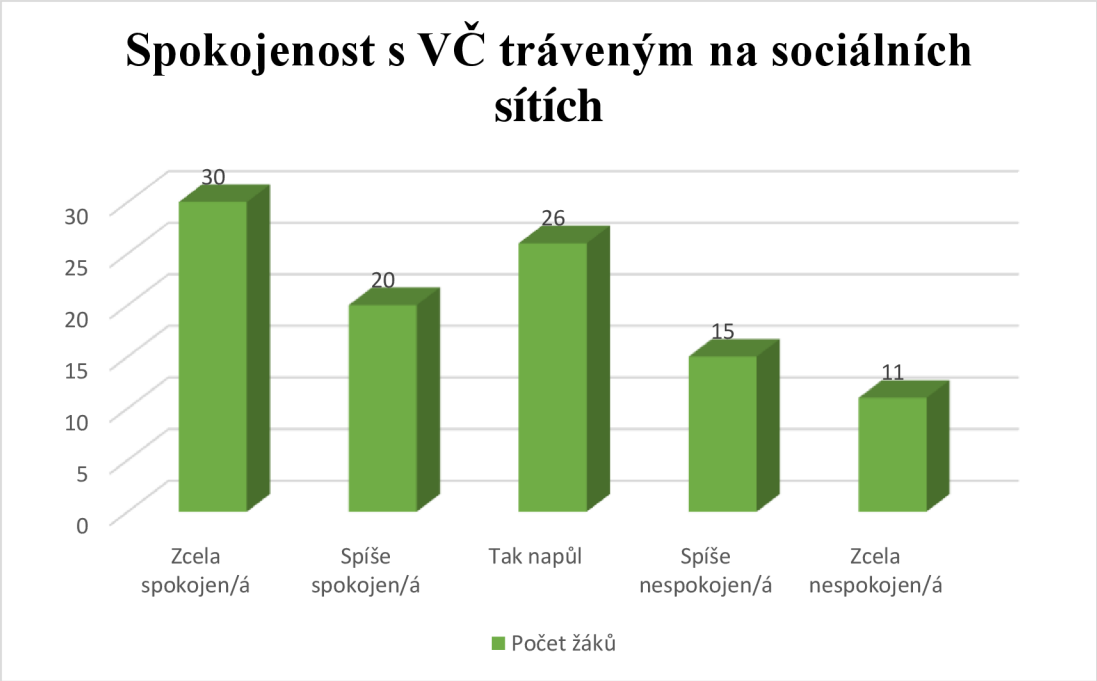

Graf 7

Položka v dotazníkovém šetření, která se zabývala spokojeností s trávením volného času na sociálních sítích je vyjádřena pomocí grafu č.7. Díky grafu můžeme tedy zjistit, že většina žáků je z určité části spokojena s trávením volného času na sociálních sítích. Avšak jak lze vidět, také minimálně 26 žáků je spíše nebo rozhodně nespokojeno s využíváním sociálních sítí v jejich volném čase. Tento fakt by do budoucna mohl být značnou překážkou pro plnění například pracovních povinností. Z grafu je tedy patrné, že položku „zcela spokojený“ zvolilo 30 žáků, položku „spíše spokojený“ uvedlo 20 žáků, 26 žáků zvolilo střední cestu, odpověď „tak napůl“ ve které není vyjádřen jejich jednoznačný postoj, položku „spíše nespokojen“ zvolilo 15 žáků a „zcela nespokojen“ uvedlo 11 žáků.

5.4 Sociální nebo osobní kontakt

Následující tabulka č.4 a skupina grafů č.8–14, se zabývala položkou č.9 (viz příloha – Dotazník). V této položce měli žáci vyjádřit pomocí škálových odpovědí svůj postoj k preferencím komunikace přes sociální sítě nebo využití osobního setkání s vybranými členy nebo při vybraných událostech.

Tabulka 4

	1 Rozhodně sociální sítě	*2 Spíše sociální sítě*	*3 Tak napůl*	*4 Spíše osobní kontakt*	*5 Rozhodně osobní kontakt*
S maminkou	6x	8x	12x	30x	**47x**
S tatínkem	9x	6x	20x	28x	**40x**
S nejlepším kamarádem/kamarádkou	36x	6x	3x	6x	**52x**
S učiteli	13x	7x	**59x**	8x	16x
Se skupinou stejné aktivity	5x	**36x**	1x	32x	29x
S přítelem/přítelkyní	10x	8x	3x	**25x**	23x
Při diskusích	26x	18x	9x	11x	**39x**

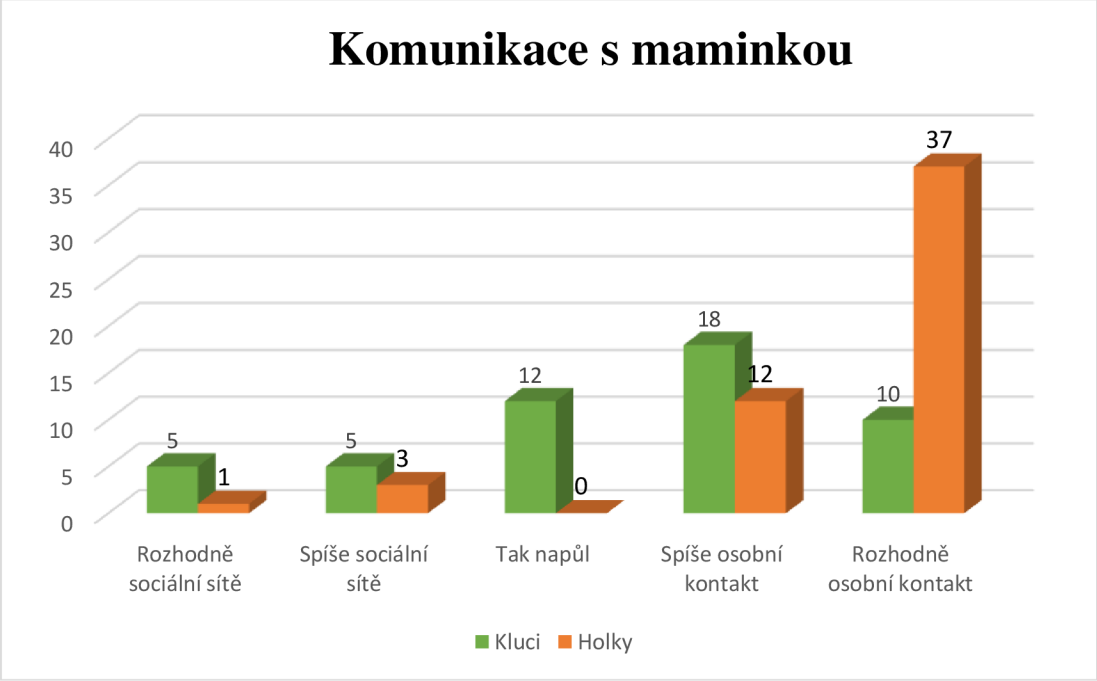

Graf 8

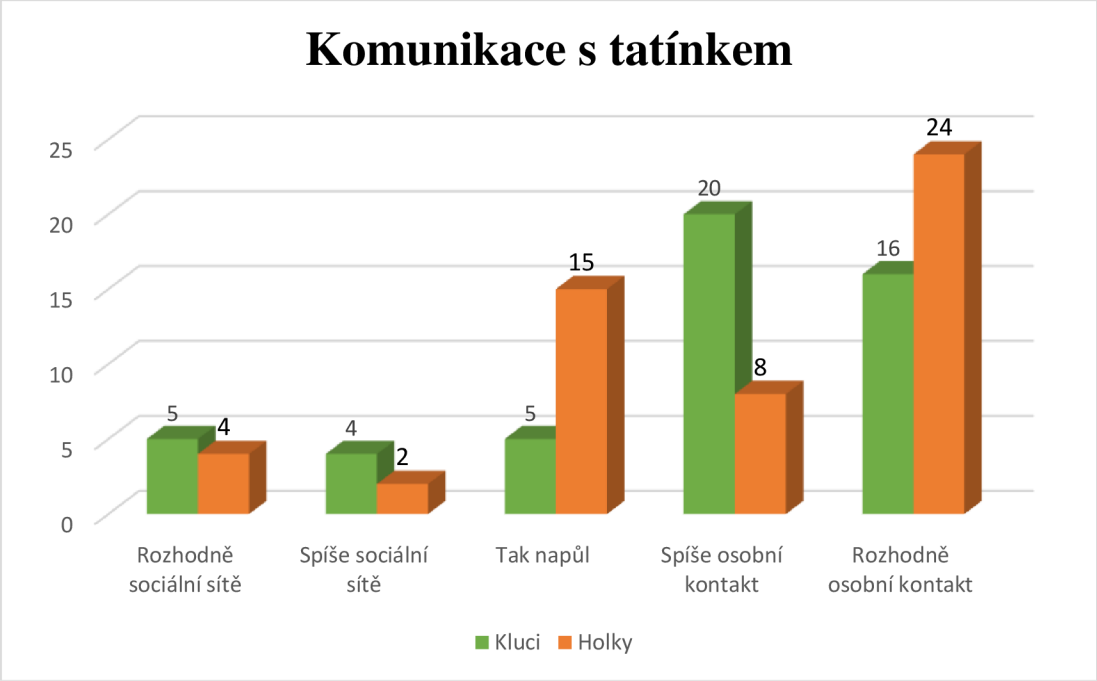

Graf 9

Z grafů č.8 a 9 vyplývá, že většina žáků stále volí komunikaci osobní při komunikaci s maminkou i tatínkem. Zdá se to být jako velmi logická odpověď. Však kde by náš svět byl, kdybychom i při komunikaci s rodiči využívali místo osobního setkání sociální sítě.

Komunikaci s oběma rodiči využívají hlavně děvčata nejčastěji osobně, kluci jsou také ještě schopni komunikovat s rodiči ve značné míře spíše osobně, ale již u chlapců lze vidět, že využívají značnou míru komunikace s rodiči také přes sociální sítě.

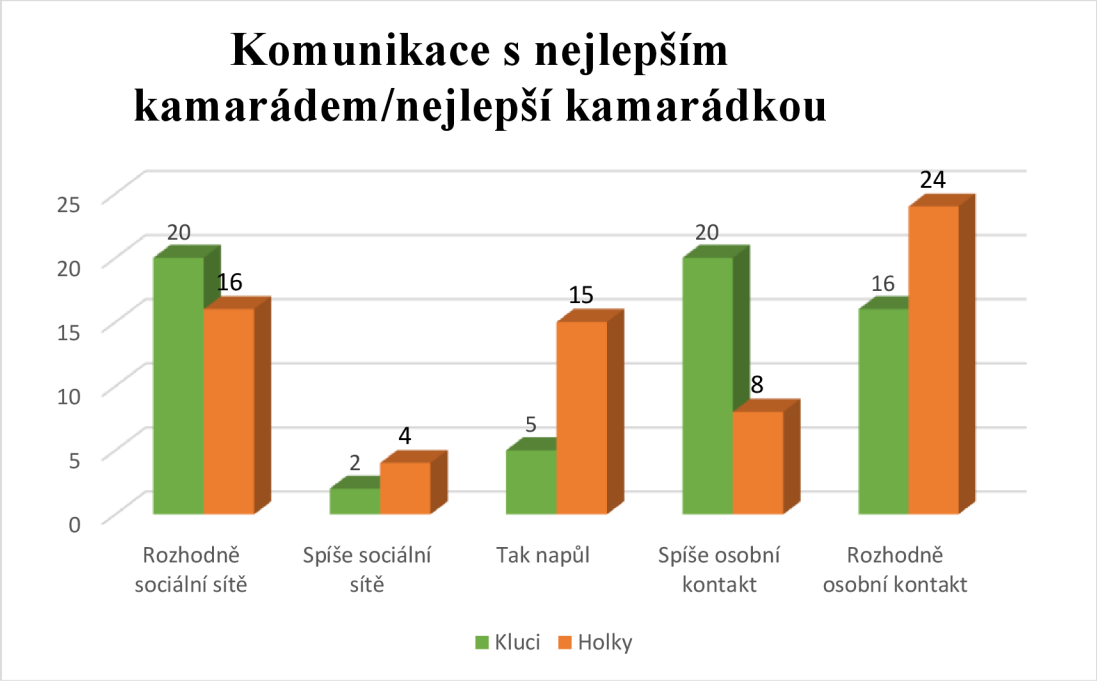

Graf 10

Při komunikaci s nejlepším kamarádem/kamarádkou využívají žáci v nejvíce případech obě varianty. Je tedy patrné, že využívají ve velké míře komunikaci přes sociální sítě, ale zcela největší podíl odpovědí padlo na využívání osobního kontaktu při komunikaci s nejlepším kamarádem/kamarádkou. Situace s komunikováním přes sociální sítě je zřejmě způsobená vlivem pandemie, která všechny uzavřela do domácích prostředí a žáci byli ze značné míry nuceni využívat ke komunikaci sociální sítě. Jak je z grafu patrné, chlapci využívají více při komunikování s nejlepším kamarádem/kamarádkou sociální sítě, kdežto dívky využívají právě opačnou možnost.

Bohužel, jak jsem si mohl při zpracování dotazníků povšimnout, ve značné části využívají chlapci sociální sítě jak ke komunikaci s nejlepším kamarádem, ale také při trávení volného času při virtuálních hrách. Proto by bylo rozhodně vhodné po této dlouhé pandemické pauze udělat pro žáky základních škol osvětu o využívání sociálních sítí a jejich rizicích, například závislostech na virtuálních hrách nebo gamblingu. Je to bohužel tak velmi rozšířené téma, že by se na tuto problematiku musela vyhradit nová diplomová práce.

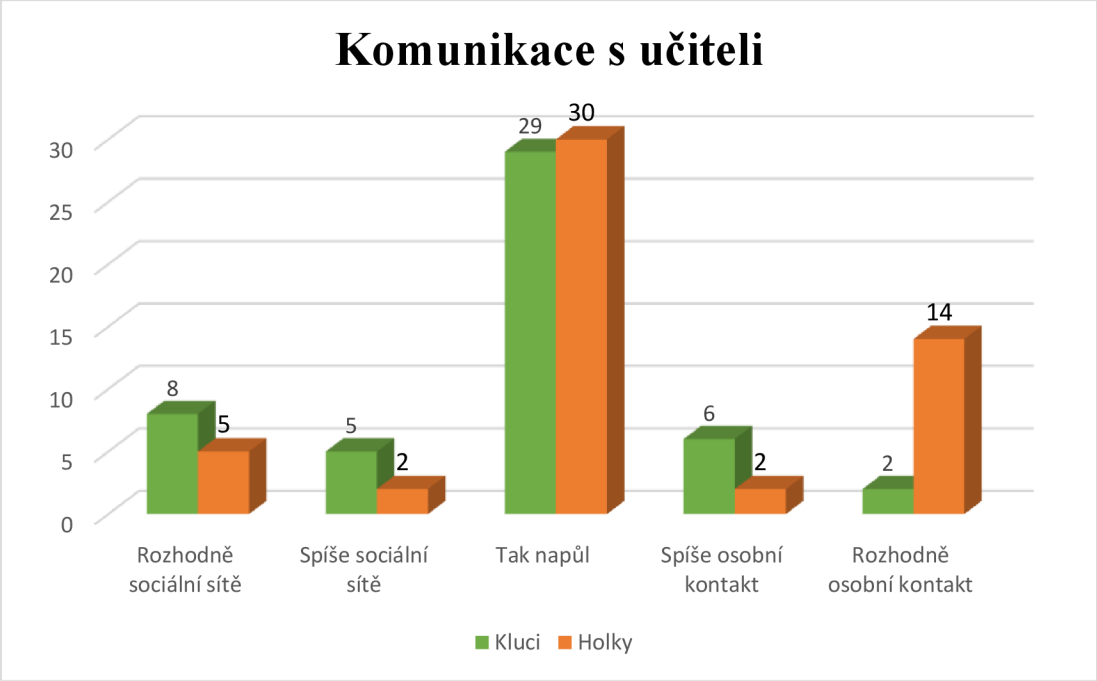

Graf 11

Při komunikování s učitelem lze z grafu č.11 vyčíst, že velká část žáků není schopna vyhodnotit, jaký styl komunikace preferují se svými učiteli. Rozhodně je to, kvůli již několikrát zmíněné pandemické situaci. Při této pandemii se žáci i učitelé museli naučit společně komunikovat právě více přes sociální sítě. Ve značné míře se také jedná o problém, který žák s učitelem musí řešit. Pokud se jedná o banální záležitosti, je velkým pozitivem, že je žákům umožněna komunikace přes sociální sítě. Rozhodně při řešení důležitějších věcí je lepší využívat osobní kontakt při kterém žáci dostávají okamžitou zpětnou vazbu učitele.

Opět je zde viditelné, že děvčata raději komunikují více s učiteli osobně, kdežto chlapci využívají možnost komunikovat přes sociální sítě se svými učiteli. Samozřejmě je potřeba vzít v potaz právě problém, který žáci se svými učiteli řeší.

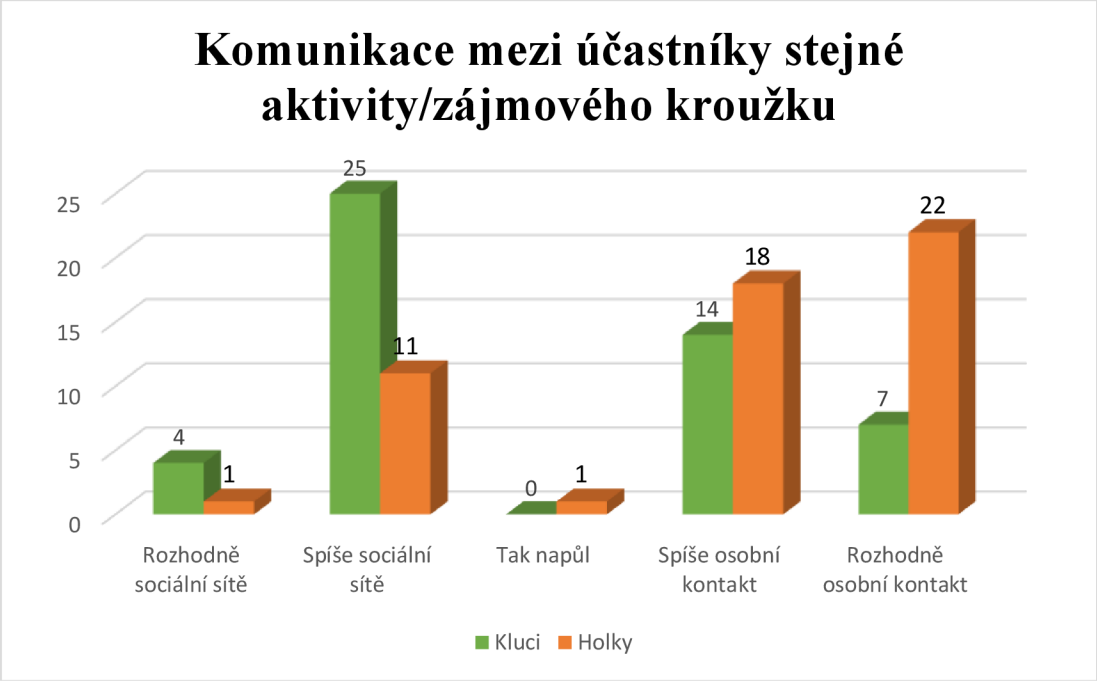

Graf 12

Komunikaci v rámci stejné aktivity nebo zájmového kroužku zvolila většina žáků pomocí osobního setkání. Tato informace je pro mé výzkumné šetření také překvapivé. Mojí hypotézou byla právě větší míra komunikace přes sociální sítě. Přes sociální sítě komunikuje v rámci zájmového kroužku 41 žáků, 1 žák zvolil odpověď 50 % na 50 % a zbylých 61 žáků odpovědělo, že při komunikaci mezi zájmovým útvarem využívá osobní kontakt.

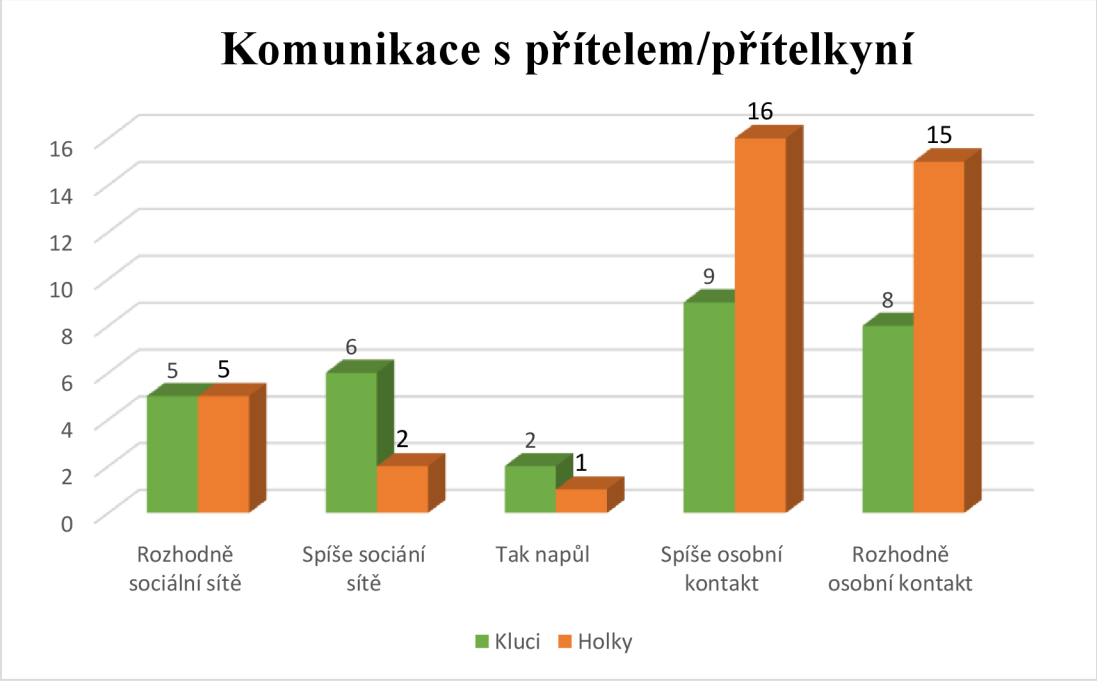

Graf 13

Na tuto položku nemohli odpovídat všichni žáci, jelikož výzkumné šetření nepředpokládalo, že by plný počet participantů mělo zkušenosti s komunikací v partnerském vztahu. Přesto se této otázky ujmulo 69 žáků, což je více než polovina. Díky tomuto grafu jsme tedy můžeme zjistit, že přesně 67 % dotazovaných má již zkušenost se vztahem. V tomto případě se tedy z většiny jedná o výběr možnosti osobní komunikace než komunikace přes sociální sítě.

Můžeme tedy vidět, že opět dívky se v komunikaci věnují více osobnímu kontaktu, něž chlapci. Každopádně i děvčata využívají při komunikaci v partnerském životě sociální sítě.

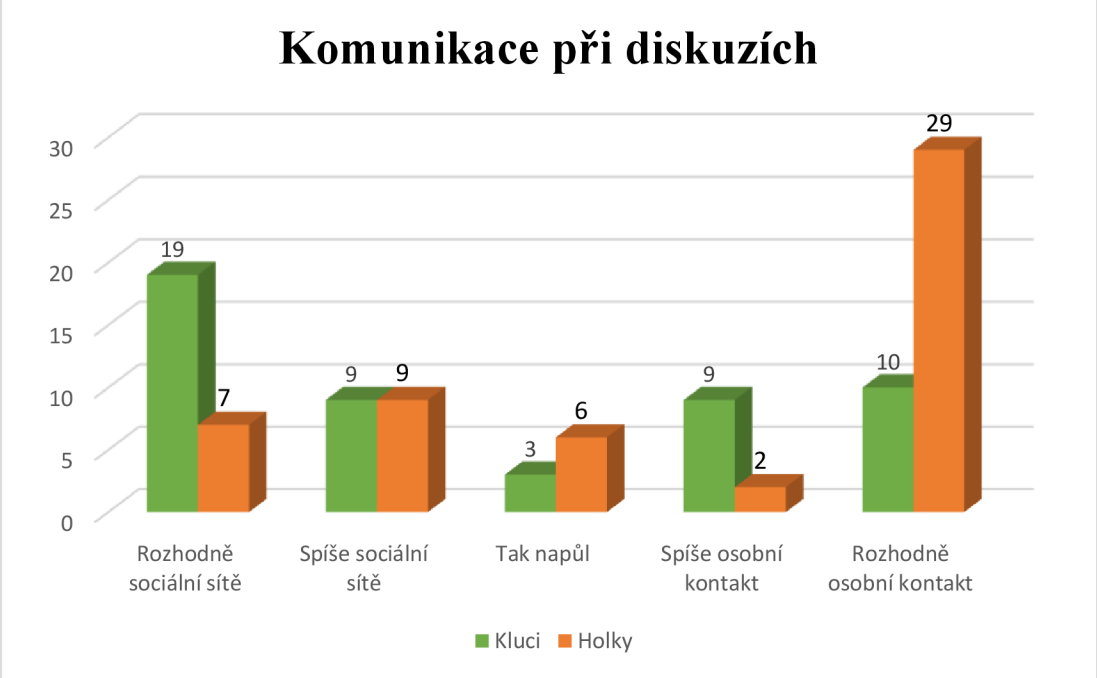

Graf 14

Z grafu č.14 je patrné, že při diskusích žáci využívají z velké míry jak sociálních sítí, tak i možnost osobního kontaktu. Což je pro tuto situaci velmi výhodné. Díky možnosti diskuse osobně se žáci učí komunikovat tváří v tvář, což je pro ně do budoucna velkým plusovým bodem do dospělého života. Odpověď „rozhodně sociální sítě“ zvolilo 26 žáků, „spíše sociální sítě“ zvolilo 18 žáků, odpověď „tak napůl“ uvedlo 9 žáků, položku „spíše osobní kontakt zvolilo 11 žáků a největší zastoupení ve výzkumném šetření zaujmula odpověď „rozhodně osobní kontakt“ kterou uvedlo 39 žáků.

Při různých diskusích tedy sociální sítě využívají více chlapci. Dívky volí možnost osobního kontaktu. Opět ale bude určitě záležet na tom, o jaké diskuse se bude jednat.

Z předchozích grafů a tabulky můžeme vidět, že žáci ve velké míře stále preferují v životě komunikaci osobní než sociální sítě. Pevně doufám a věřím, že to tak zůstane i nadále a nebude se veškerá komunikace kumulovat pouze na sociálních sítích a naše budoucí populace bude schopna komunikovat hlavně osobně.

5.5 Návštěva sociálních sítí

Následující soubor grafů č.15–24 a tabulka č.5 se zabývá odpověďmi na dotazníkovou položku č. 10 (viz příloha – Dotazník), která se ptala na důvod, kvůli kterému žáci navštěvují sociální sítě.

Tabulka 5

	1 – zcela souhlasím	*2 – spíše souhlasím*	*3 – tak napůl*	*4 – spíše nesouhlasím*	*5 – zcela nesouhlasím*
Nudím se	**40x**	18x	23x	17x	5x
Hraji virtuální hry	25x	14x	22x	**27x**	16x
Komunikuji s kamarády	**61x**	21x	13x	3x	5x
Vyhledávám si informace ke studiu	26x	16x	**27x**	16x	18x
Seznamuji se	14x	14x	24x	**29x**	22x
Sleduji naučná videa (YouTube)	23x	18x	**26x**	21x	14x
Sleduji zábavná videa	**36x**	14x	23x	16x	14x
Sdílím osobní informace	10x	12x	21x	21x	**39x**
Vyhledávám si informace o přátelích	16x	18x	**26x**	17x	**26x**
Komunikuji v rámci zájmového kroužku	7x	13x	23x	**33x**	27x

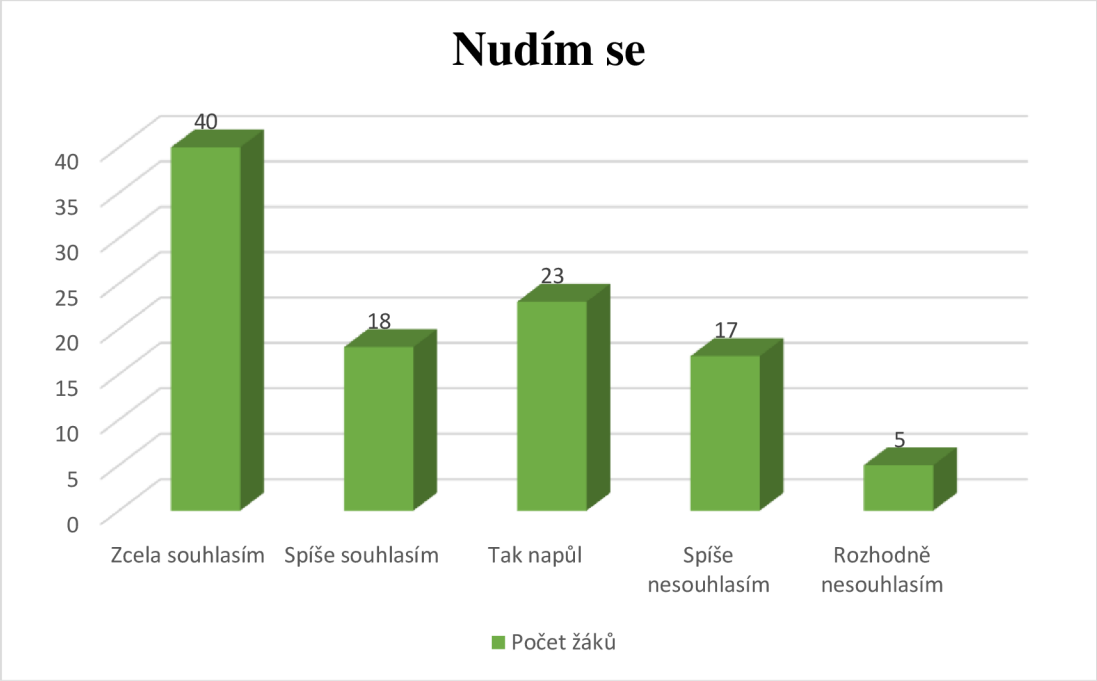

Graf 15

Tento graf nám může ukázat, že většina žáků navštěvuje sociální sítě právě proto, že cítí nudu ve svém volném čase. I když si myslím, že v regionu, kde se výzkum odehrával je nabídka volnočasových aktivit široká, mohlo by do budoucna dojít například k větší snaze vyplnit volný čas množstvím aktivit, aby pocit nudy nebyl tak vysoký.

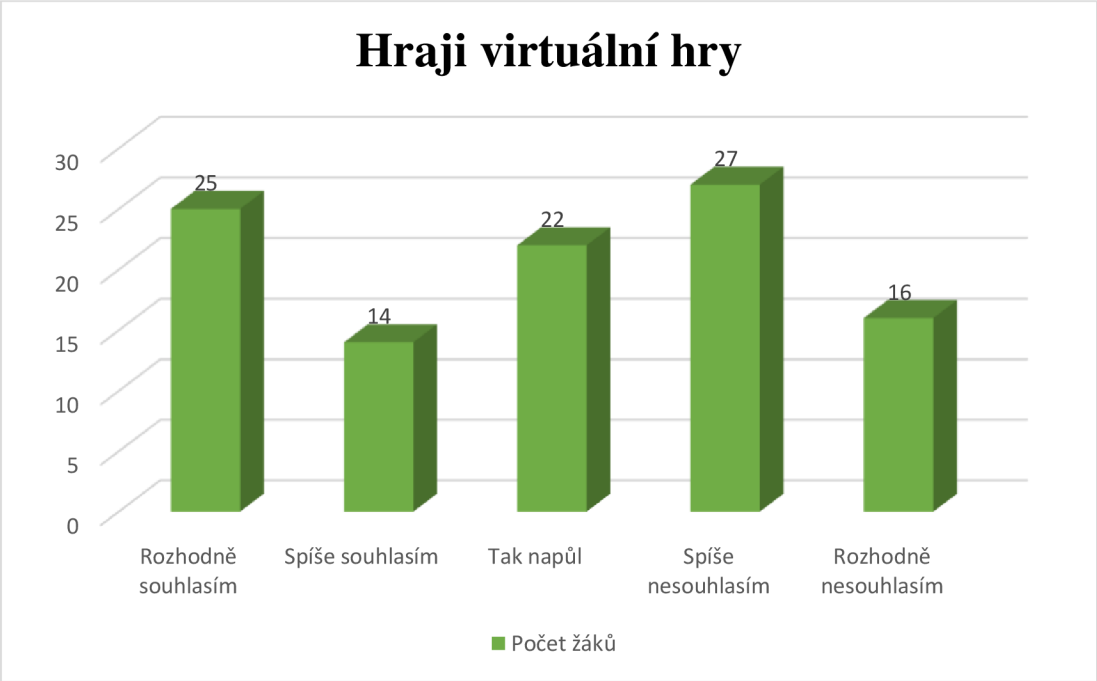

Graf 16

Využívání sociálních sítí pro virtuální hry využilo jako odpověď „rozhodně souhlasím“ 25 žáků, „spíše souhlasím“ 14 žáků, „tak napůl“ 22 žáků, „spíše nesouhlasím“ uvedlo 27 žáků a odpověď „rozhodně nesouhlasím“ využilo 16 žáků“. Z této položky je tedy patrné, že poměr využívání i nevyužívání sociálních sítí pro hraní virtuálních her je téměř stejný.

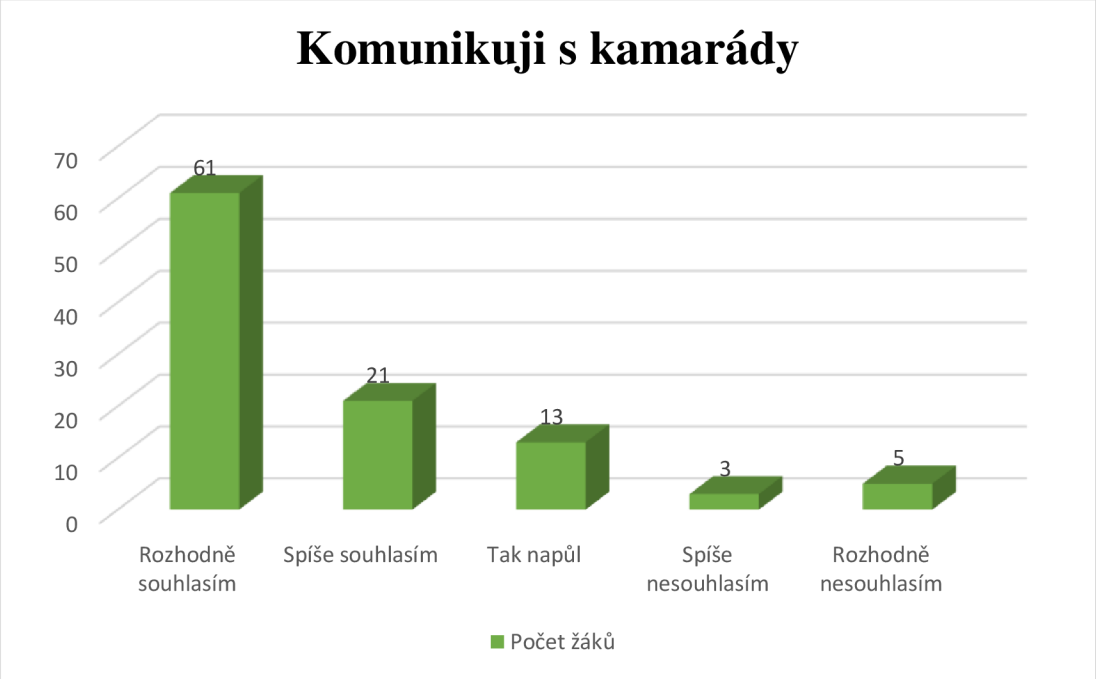

Graf 17

Pokud se jedná o položku komunikace s kamarády, uvedla většina žáků, že sociální sítě jim slouží právě k tomu, aby mohli komunikovat se svými kamarády. 61 žáků uvedlo odpověď „rozhodně souhlasím“, 21 žáků zvolilo odpověď „spíše souhlasím“, odpověď „tak napůl“ uvedlo 13 žáků, následující položku „spíše nesouhlasím“ uvedli 3 žáci a poslední „rozhodně nesouhlasím“ zvolilo 5 žáků.

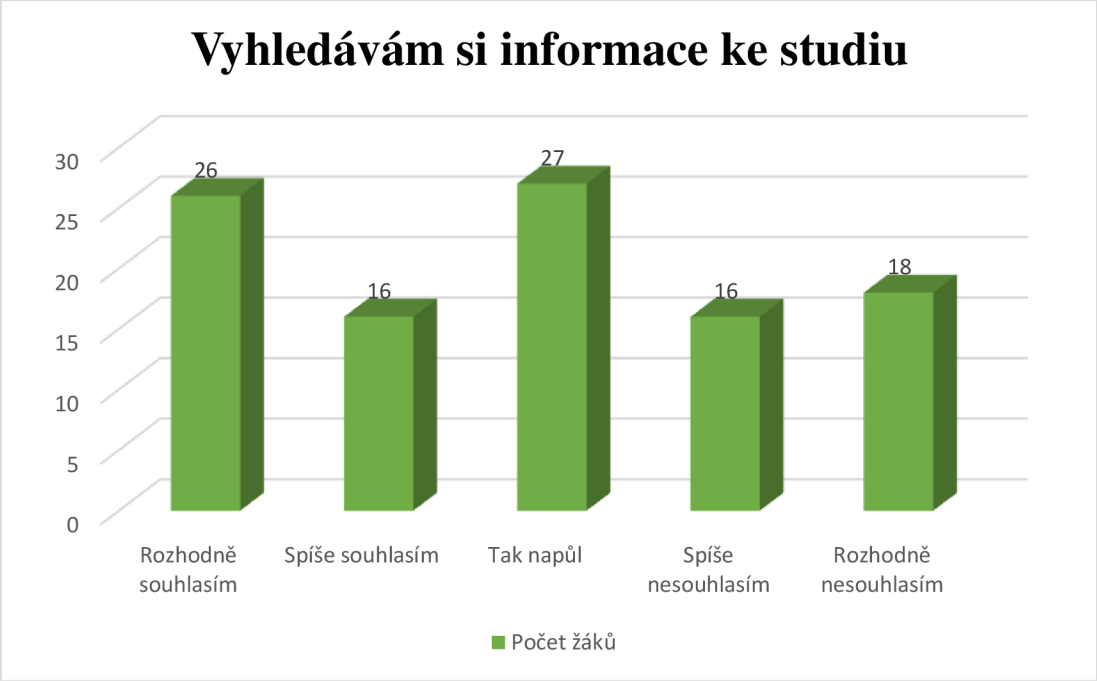

Graf 18

Informace ke studiu si díky sociálním sítím vyhledává 41 % žáků, 26 % žáků sociální sítě, jak využívá, tak nevyužívá pro vyhledávání studijních informací a 33 % žáků sociální sítě spíše či rozhodně nevyužívá pro vyhledávání studijních informací.

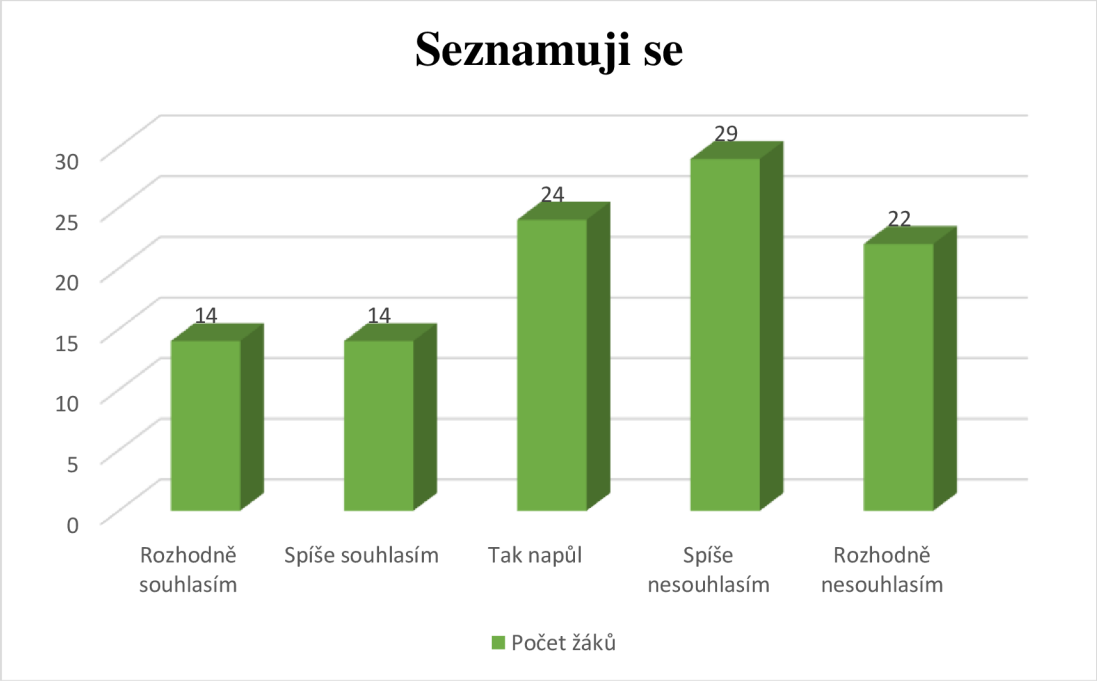

Graf 19

Ve velké míře žáci odpovídali, díky grafu č.19, že se skrze sociální sítě neseznamují. Položku „rozhodně souhlasím“ si vybralo 14 žáků, položku „spíše souhlasím“ uvedlo také 14 žáků, „tak napůl“ zaznačilo 24 žáků, položku „spíše nesouhlasím“ uvedlo 29 žáků a odpověď „rozhodně nesouhlasím“ označilo 22 žáků.

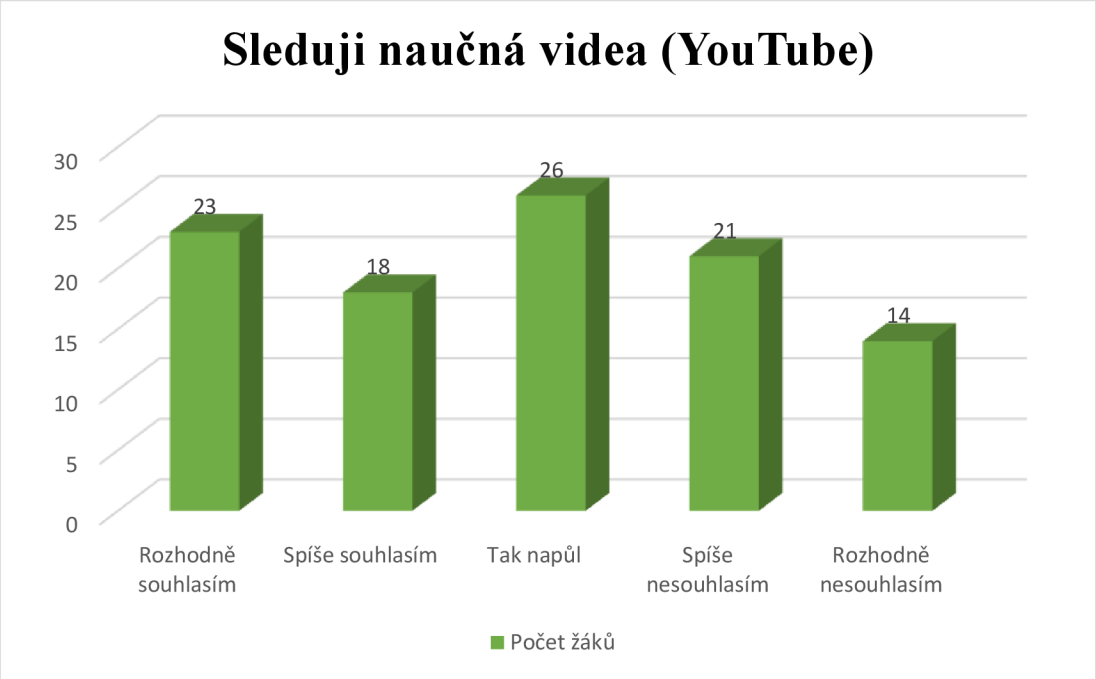

Graf 20

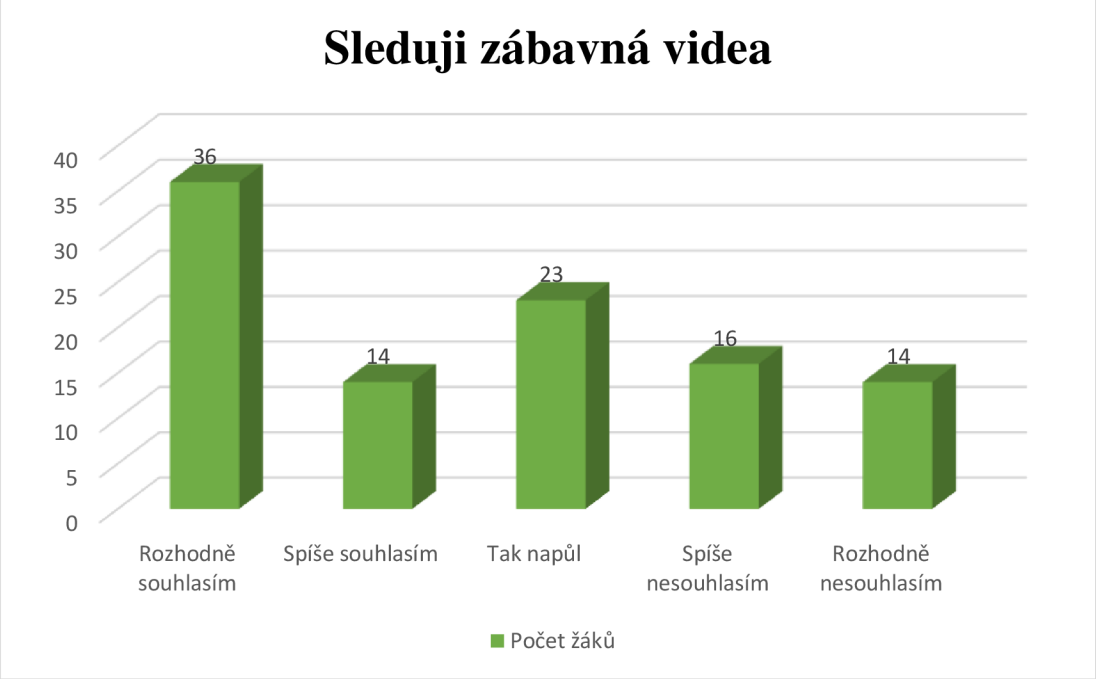

Graf 21

Grafy č.20 a č.21 se zabývali sledováním jak naučných, tak i zábavných videí na sociálních sítích. Žáci díky sociálním sítím mohou tedy využívat naučná i zábavná videa pro trávení jejich volného času. Ve značné míře žáci uváděli pro oba typy videí odpověď „rozhodně ano“. Každý žák má tedy dostatečné možnosti využívat sociální sítě právě i ke studijním úkonům, ale je jasné, že i k zábavným.

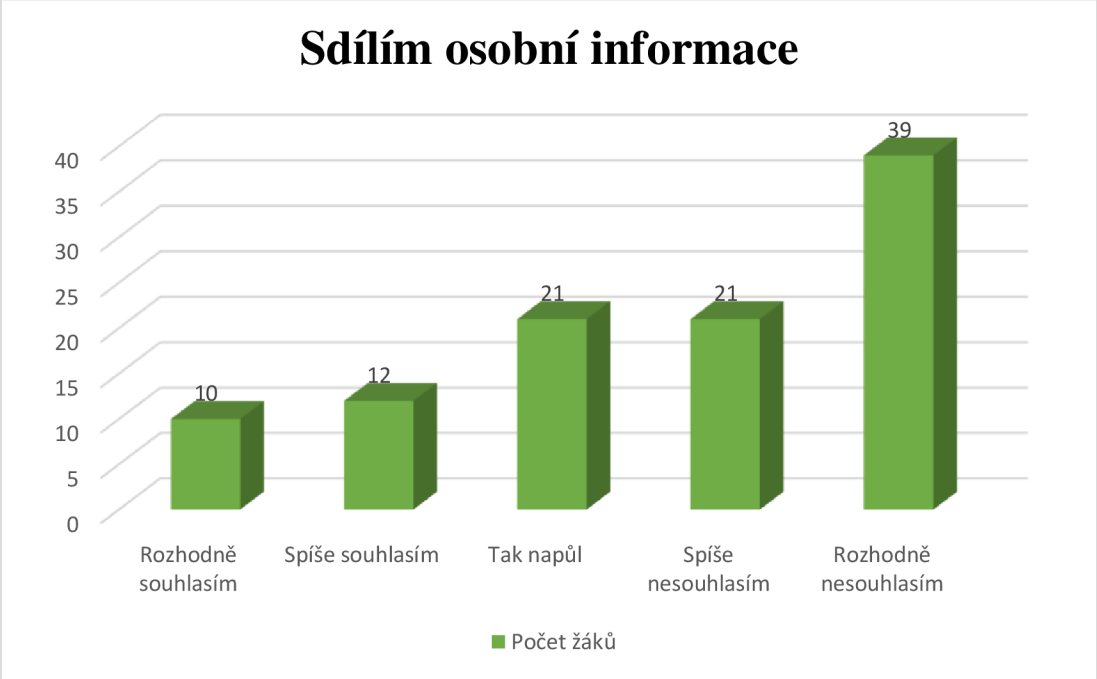

Graf 22

Položka, která se týkala návštěvy sociálních sítí pro sdílení osobních informací toto tvrzení spíše vyvrací. Rozhodně jsou žáci z velké míry informováni, že sdílení intimních informací není vhodné pro sociální sítě. Proto odpovědi „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“ označilo 21 % odpovídajících. Položku „tak napůl“ zvolilo 20 % participantů a položky „spíše nesouhlasím“ a „rozhodně nesouhlasím“ uvedlo 59 % žáků.

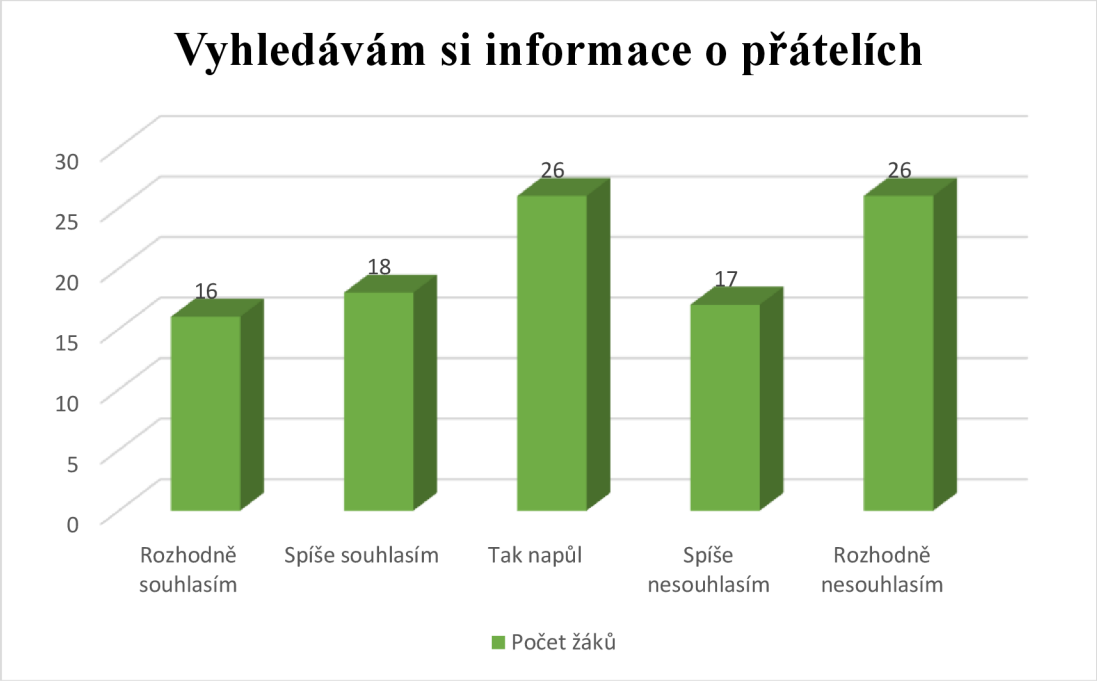

Graf 23

U položky využívání sociálních sítí pro vyhledávání informací o přátelích je spíše převaha na straně nesouhlasu, ovšem odpovědi „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“ označilo 33 % žáků, položku „tak napůl“ zvolilo 25 % žáků a položky „spíše nesouhlasím“ a „rozhodně nesouhlasím“ uvedlo 42 % žáků.

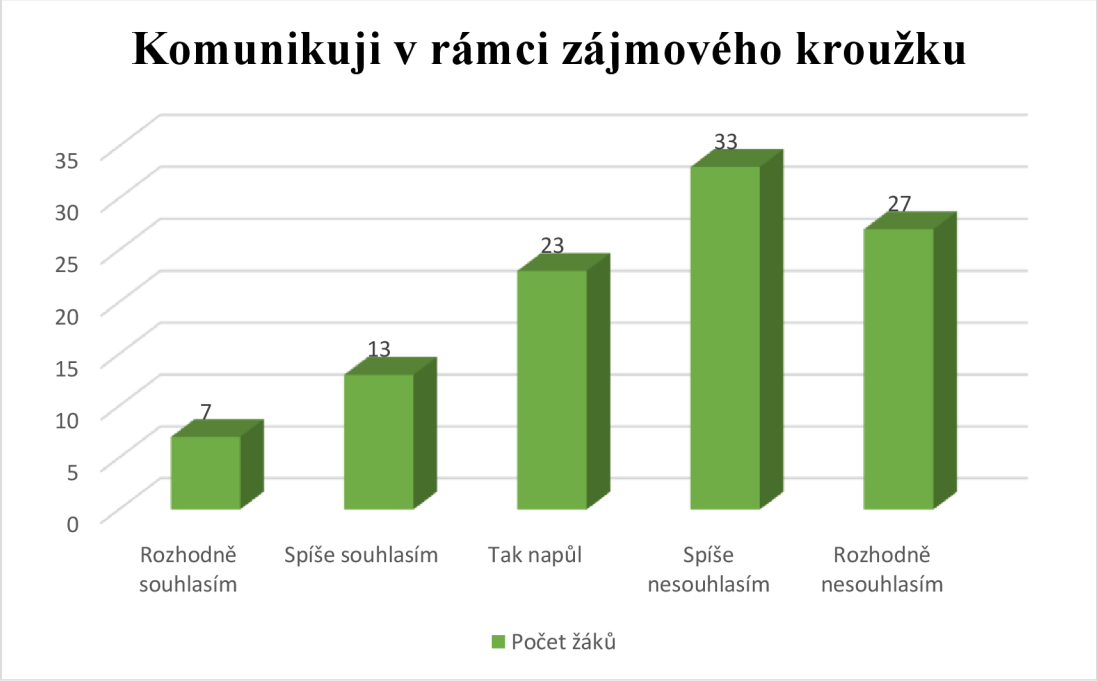

Graf 24

Komunikaci v rámci zájmového kroužku jako důvod využívání sociálních sítí využívá pouze 20 žáků, to znamená 19 % participantů, nerozhodnou odpověď uvedlo 22 % žáků a v rozepři s tímto tvrzením bylo 58 % odpovídajících.

5.6 Rizika sociálních sítí

Díky tabulce č.6 a grafům č.25–34 můžeme opět zhodnotit položku v dotazníkovém šetření č. 12 (viz příloha – Dotazník), která se zabývala riziky, které hrozí účastníkům při užívání sociálních sítí.

Tabulka 6

	Nikdy	*Maximálně 1x*	*1x – 3x*	*Vícekrát*	*Velmi často*
Někdo tě ponižoval nebo zesměšňoval	**61x**	20x	11x	4x	7x
Ty jsi někoho ponižoval nebo zesměšňoval	**72x**	18x	9x	3x	1x
Někdo se ti naboural do tvého profilu	**68x**	20x	6x	8x	1x
Ty jsi se naboural někomu do jeho profilu	**86x**	10x	6x	0x	0x
Nabízel ti neznámý člověk osobní schůzku	**80x**	8x	13x	1x	0x
Nabízel jsi ty sám osobní schůzku někomu neznámému	**94x**	5x	3x	0x	0x
Někdo se za tebe vydával pod tvými údaji	**73x**	22x	5x	2x	0x
Vydával jsi se ty sám pod údaji někoho jiného	**85x**	12x	5x	0x	0x
Uvedl jsi o sobě nepravdivé informace	**45x**	32x	14x	11x	0x
Někdo tě sexuálně obtěžoval	**89x**	13x	0x	0x	0x

Graf 25

Z tohoto grafu je patrné, že většina žáků se s ponižováním nebo zesměšňováním z druhé strany nesetkalo. Jde to vidět i v grafu, který udává, že se 61 participantů nikdy s tímto jevem nesetkalo. Maximálně 1x se s vzniklým jevem setkalo maximálně 1x, maximálně 3x se s ponižováním nebo zesměšňováním setkalo 11 žáků, ovšem, ta více znepokojivá zpráva je, že vícekrát, než 3x se s jevem setkali 4 žáci a velmi často se s jevem setkává 7 žáků.

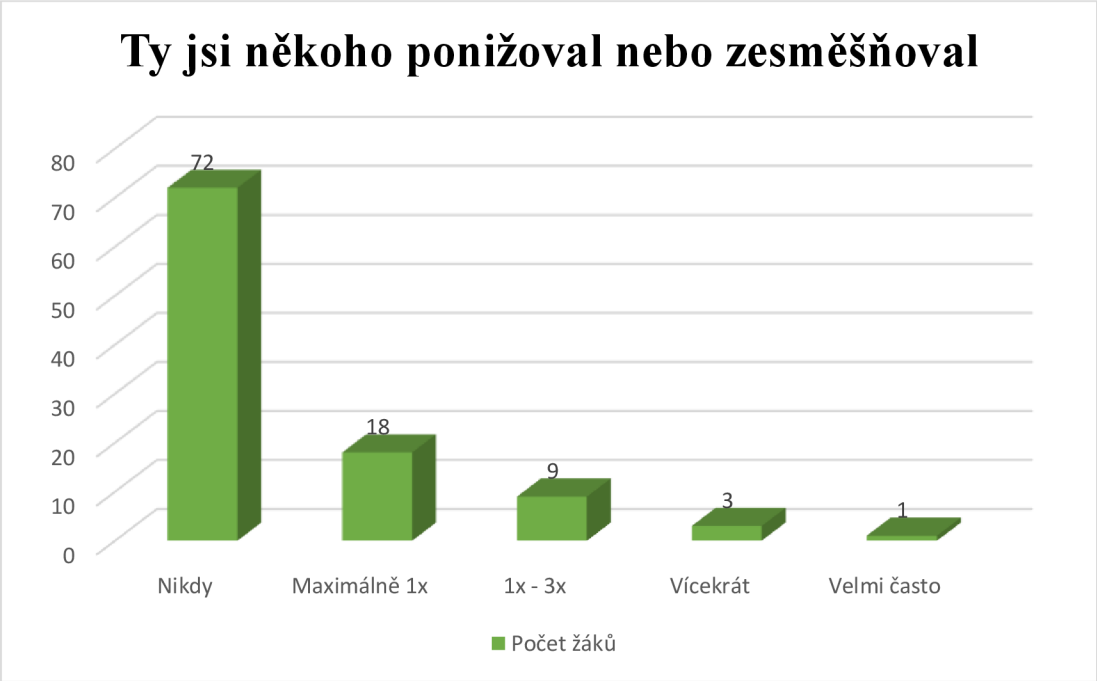

Graf 26

Pokud se jednalo ve výzkumném šetření o otázku položenou na participantovo ponižování a zesměšňování ostatních lidí, výsledky dopadly podle grafu č.26 následovně. Nikdy se ponižování nedopustilo 72 žáků, maximálně 1x se ho dopustilo 18 žáků, maximálně 3x ho provedlo 9 žáků, vícekrát to byli 3 žáci a velmi často se ponižování dopouští 1 žák. Tyto výsledky bude vhodné předat vedení školy, aby mohlo včas zasáhnout například důkladnější prevencí.

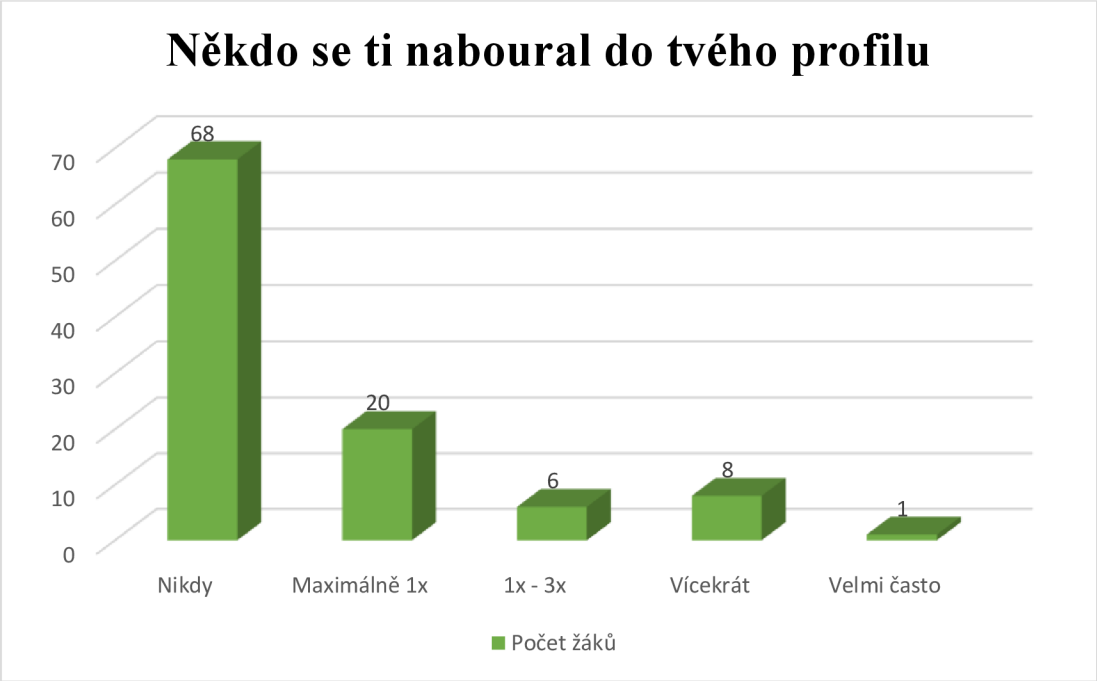

Graf 27

Graf č.27 se zabývá vniknutím cizí osoby do účtu dotazovaného. Bez osobní zkušenosti s tímto jevem je 68 žáků, maximálně 1x tento jev zažilo 20 žáků, maximálně 3 se tento jev stal 6 žákům, 8 žákům se tento jev stal vícekrát a velmi často se nabourávání cizího člověka děje 1 žákovi.

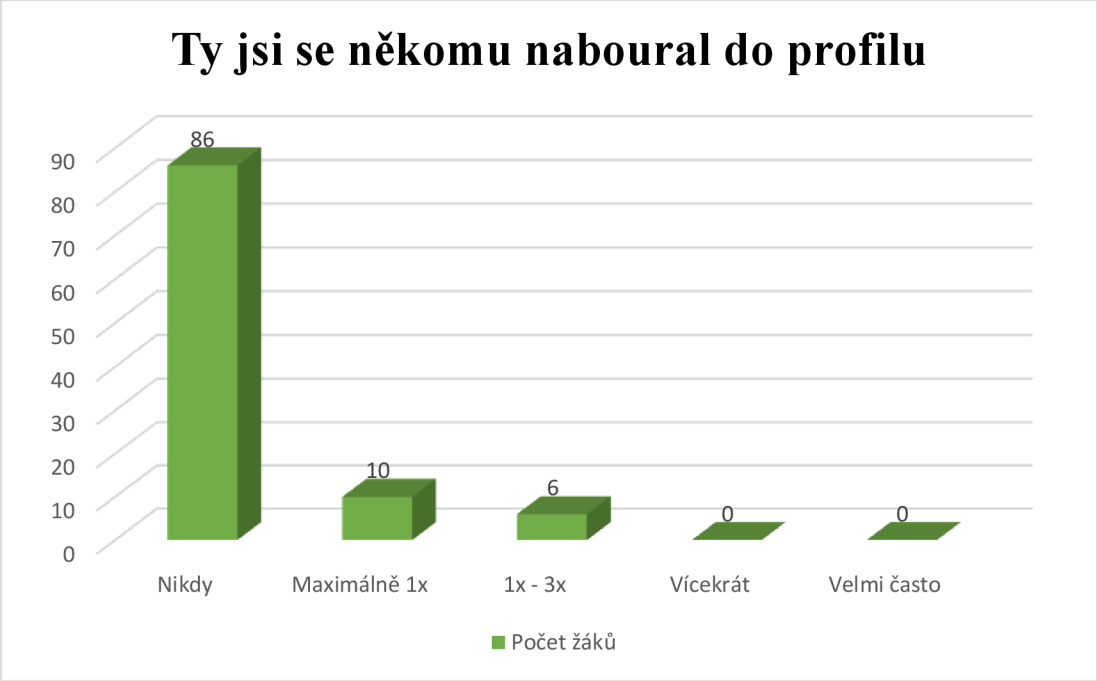

Graf 28

Na otázku, zda se participant sám někomu naboural do účtu na sociální síti byly odpovědi následující. 86 žáků tento jev nespáchalo nikdy, 10 participantů maximálně 1x, maximálně 3x tento jev vykonalo 6 žáků, vícekrát tento jev nespáchal nikdo.

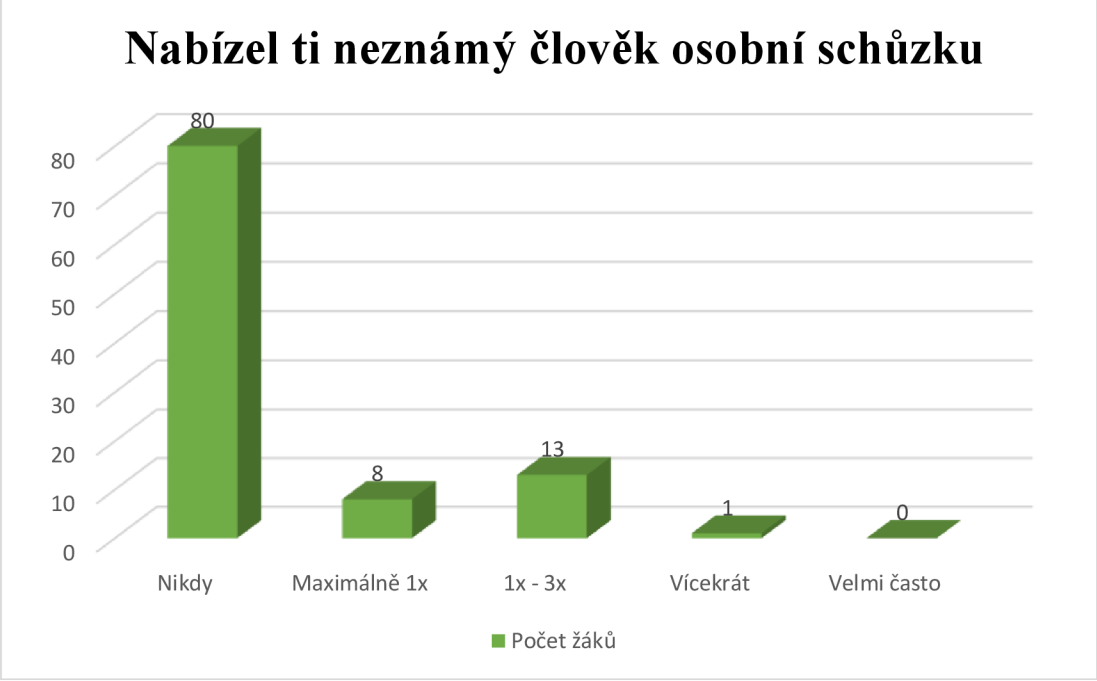

Graf 29

Při otázce na nabízenou osobní schůzku neznámým člověkem se 80 participantů vyjádřilo, že se jim tento jev nikdy nestal. Maximálně 1x cizí člověk oslovil 8 participantů, maximálně 3x bylo osloveno 13 žáků a vícekrát kontaktovala cizí osoba jednoho participanta. Velmi často se tento jev neodehrál u žádného z dotazovaných.

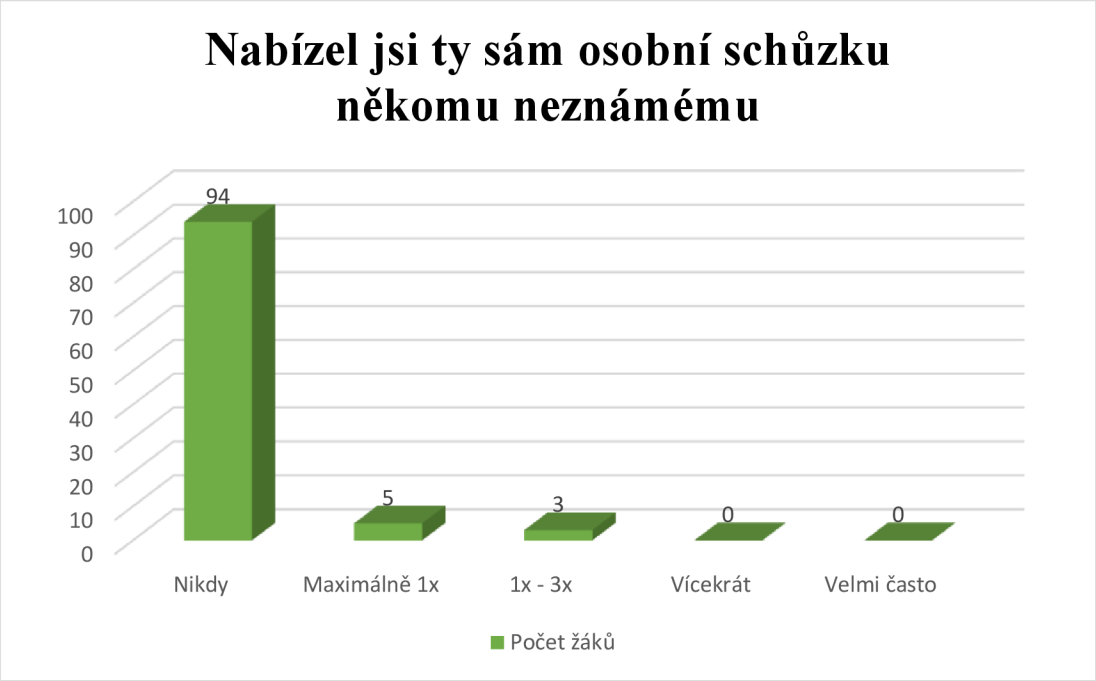

Graf 30

Osobní schůzku cizímu člověku nikdy nenabízelo 94 participantů. Maximálně 1x osobní schůzku někomu neznámému nabídlo 5 žáků a maximálně 3x se tohoto jevu dopustili 3 žáci. Vícekrát se o tento jev nikdo nepokusil.

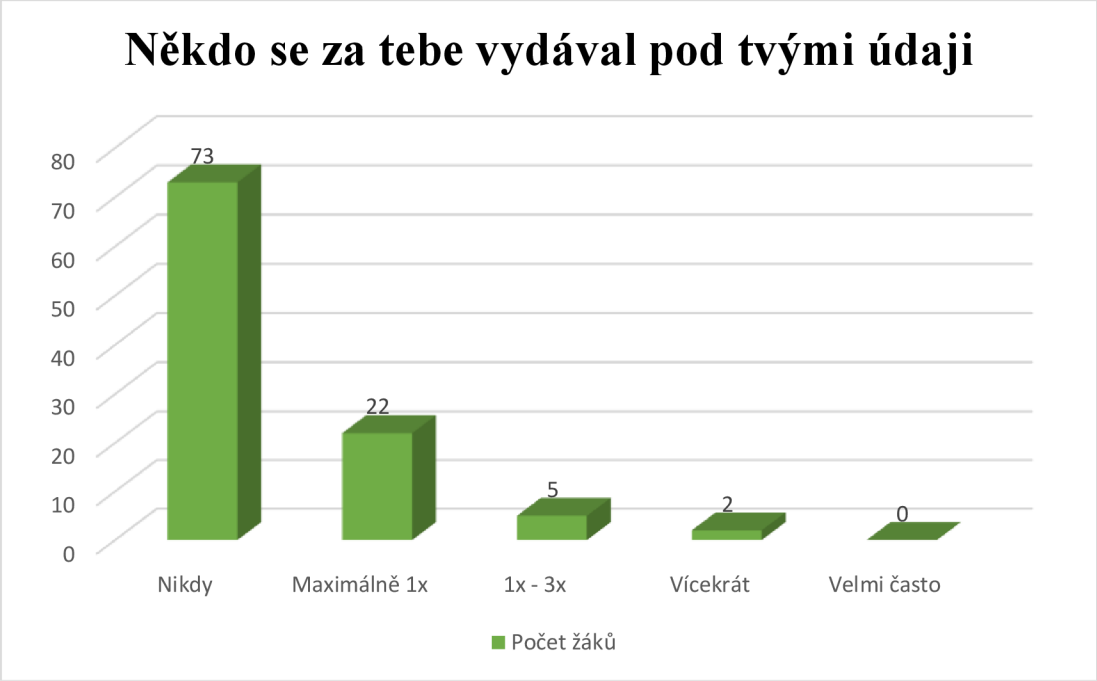

Graf 31

Z výše uvedeného grafu č.31 můžeme vidět, že za 73 dotazovaných se nikdy nikdo nevydával na jejich sociálních sítích. U 22 žáků k tomuto jevu došlo maximálně 1x. Maximálně 3x se cizí osoba vydávala pod údaji 5 žáků. Vícekrát se tento jev vyskytnul u 2 participantů.

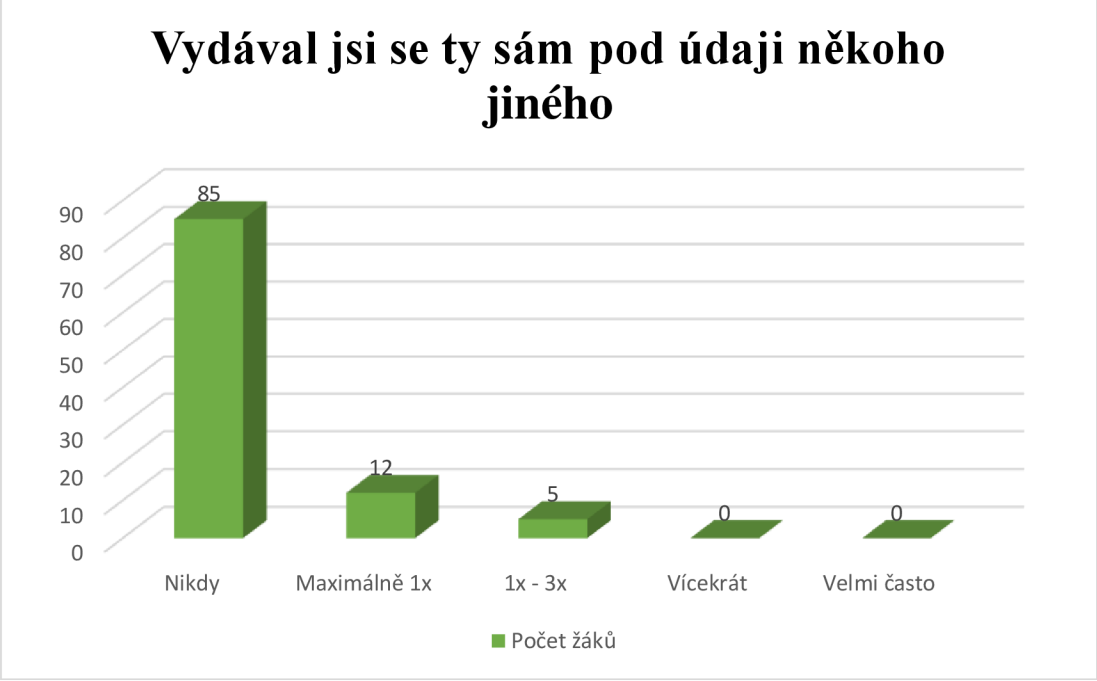

Graf 32

Z grafu č.32 můžeme vyčíst, že 85 žáků nemá žádnou zkušenost s tím, aby se vydávalo na sociálních sítích pod údaji někoho jiného. 12 dalších participantů zkušenost mají pouze 1x a maximálně 3x se tohoto jevu dopustilo 5 participantů.

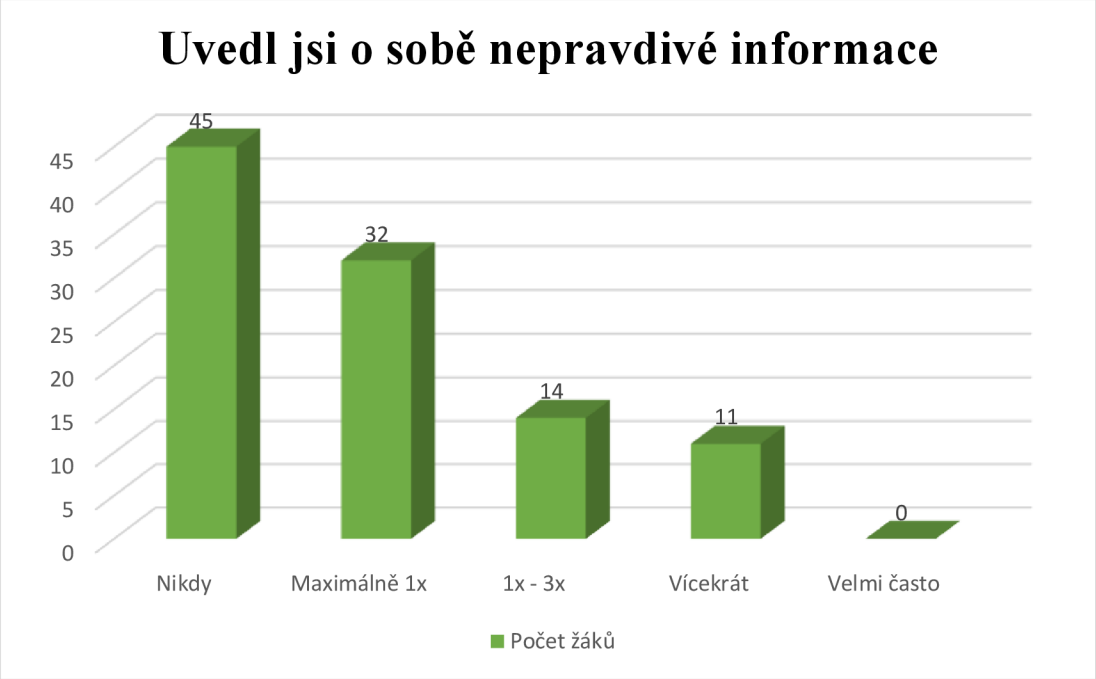

Graf 33

Graf č.33 pojednával o uvedení nepravdivých informací na sociálních sítích. Z tohoto grafu tedy vidíme, že 45 participantů jev neprovedlo nikdy, 32 následujících dotazovaných maximálně 1x uvedli nepravdivé informace, 14 participantů nepravdivou informaci uvedlo maximálně 3x a vícekrát o sobě na sociální síti lhalo 11 žáků.

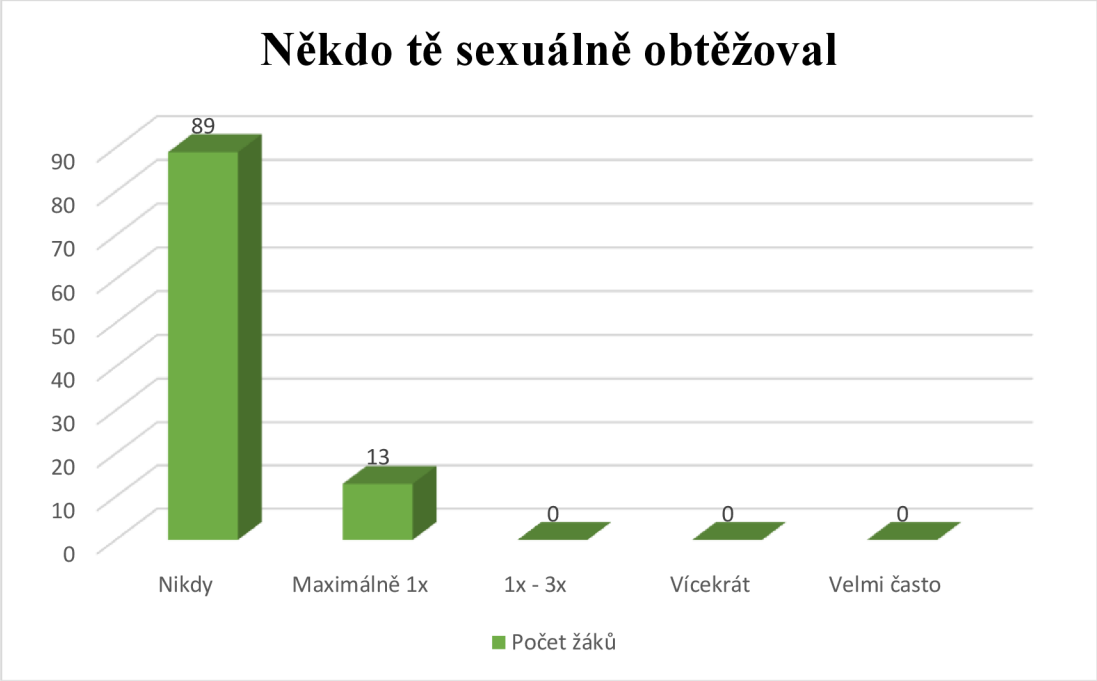

Graf 34

Položka, která se zabývala sexuálním obtěžováním vyhodnotila, že 89 dotazovaných nebylo nikdy sexuálně obtěžováno, což je velmi pozitivní informace a bohužel 13 dotazovaných maximálně 1x zažilo sexuální obtěžování na sociální síti.

Výše zmíněné výsledky jsou z větší míry pozitivním zjištěním. Z velké části nemají žáci ani s jednou z nabízených rizik, která se vyskytují na sociálních sítích, zkušenosti. Bohužel se zde ale vyskytují taková rizika, která se žáků z určité míry dotkla a bylo by vhodné od vedení uspořádat možná důslednější preventivní osvětu na téma rizika na sociálních sítích.

Tabulka 7

	Rozhodně ne	*Spíše ne*	*Nevím*	*Spíše ano*	*Rozhodně ano*
Na kamaráda/kamarádku	11x	4x	17x	**41x**	29x
Na maminku	15x	9x	10x	13x	**55x**
Na tatínka	14x	13x	13x	20x	**42x**
Na učitele	**39x**	21x	23x	13x	6x
Nechám si to pro sebe	**48x**	22x	11x	12x	9x
Na linku bezpečí	**43x**	25x	14x	15x	5x
Na někoho jiného Uveď koho _____ _____					Sourozenec 4x Babička 2x

Tabulka č.7 a graf č.35 jsou výsledky dotazníkové položky č.12 (viz příloha – Dotazník), ze které můžeme vyčíst, že pokud by došlo k útoku na sociální síti mají žáci největší důvěru ve své rodiče a kamarády. Bylo by dobré, aby tyto hodnoty, pokud možno zůstaly nebo pouze rostly. Kde jinde mají oběti pomoci než hlavně v rodinném prostředí. Nejméně důvěřiví jsou žáci ke svým učitelům a k lince důvěry. I tyty stereotypy by bylo vhodné do budoucna odbourat. Žák by se neměl bát svěřit svému učiteli s žádným problémem.

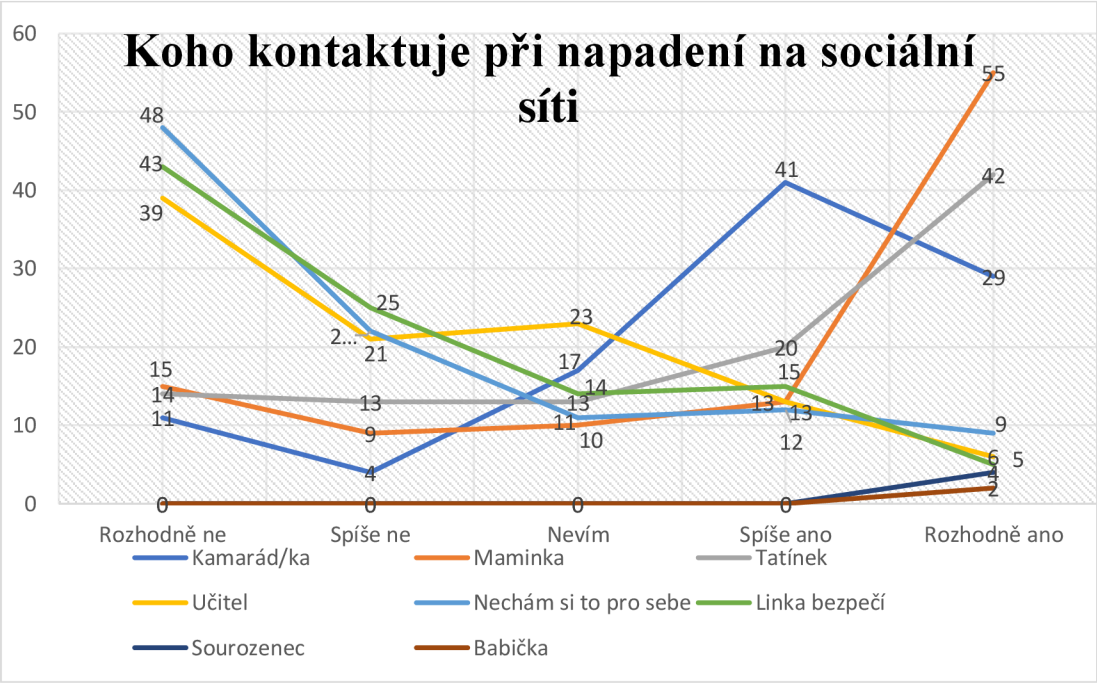

Graf 35

5.7 Setkávání v době pandemie

Jelikož byl dotazník prováděn v pandemické situaci, bylo vhodné se žáků dotázat také na setkávání v zájmových útvarech během pandemie.

Tabulka 8

Možnost	*Počet žáků*	*Aktivity*
Ano, měl jsem možnost a využil jsem jí.	11x	Fotbal 4x Tanec 2x Hudební kroužek 3x Výtvarný kroužek 2x
Ano, měl jsem možnost, ale nevyužil jsem jí.	18x	
Ne, bohužel jsem tuto možnost neměl.	74x	

Graf 36

Díky dotazníkovému šetření jsem měla možnost zjistit, že pouze 11 žáků v době pandemie využívalo možností trávit volný čas online na nabízených zájmových kroužcích, což se bohužel mohlo odrazit na zvýšenému trávení volného času pouze pobytem na sociálních sítích, ze kterého následně může vyplynout nějaké riziko, které se nejčastěji vyskytuje právě při využívání sociálních sítí. Jak je patrné z tabulky, 18

žáků možnost účastnit se na zájmovém kroužku mělo, ale nevyužilo této možnosti. A bohužel 74 dotazovaných tuto možnost vůbec nemělo, proto by nebylo špatné pro případ následující pandemické vlny převést větší část zájmových aktivit na online platformy, aby žáci svůj volný čas netrávili pouze nečinně na sociálních sítích.

5.8 Výhody a nevýhody sociálních sítí

Jedna z posledních podkapitol se zabývá výhodami a nevýhodami sociálních sítí, které uvedli žáci ZŠ.

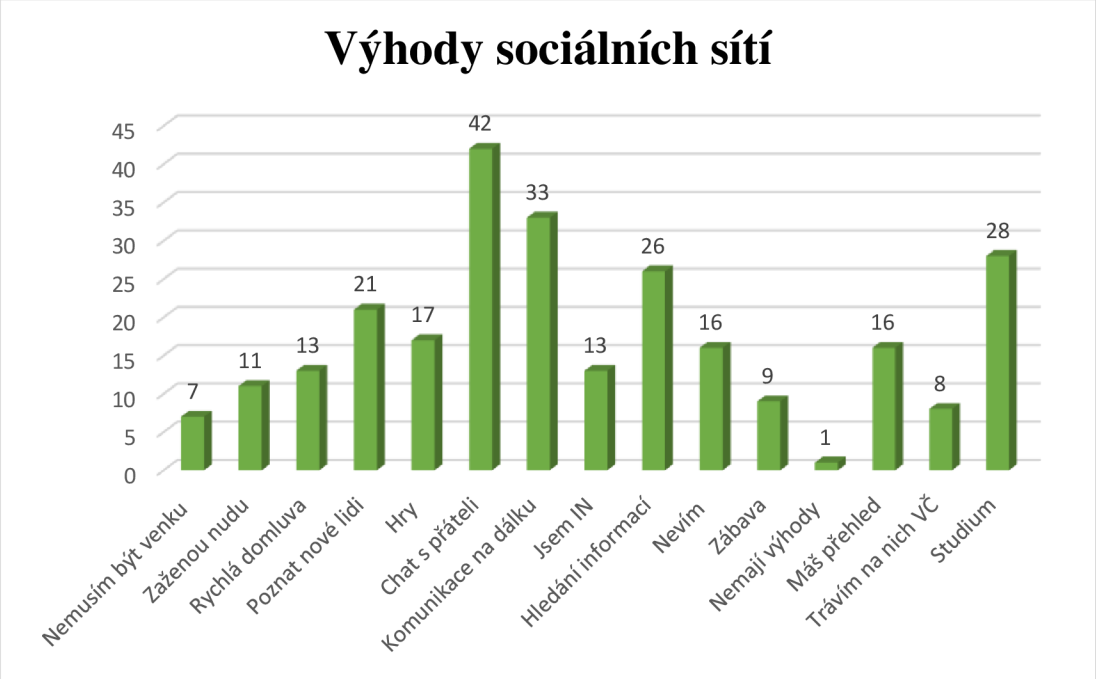

Graf 37

Mezi poslední položky v dotazníku patřila otevřená otázka na výhody a nevýhody sociálních sítí. Jako první z grafu č.37 můžeme vyčíst výhody, které žáci v otevřené otázce uvedli. Mezi výhodu s největším počtem odpovědí žáci zařadili „chat s přáteli“, další velmi vyskytovanou odpověď žáci uváděli „komunikaci na dálku“. Mezi odpovědi s vyšším počtem lze zařadit ještě „studium, hledání informací a poznávání nových lidí“. Méně obsažené odpovědi byly následující – „hry“ kterou vyhodnotilo 17 participantů, „máš přehled“, kterou zvolilo 16 žáků, stejně jako odpověď „nevím“, „rychlá domluva“ a „jsem IN“ zvolil opět stejný počet žáků, tedy 13, 11 participantů odpovědělo, že výhodou sociálních sítí je „zahánění nudy“, a mezi poslední odpovědi patřila „zábava“ (9 žáků), „trávení volného času“ (8 žáků),

„nemusím být venku“ (7 žáků) a 1 žák odpověděl, že sociální sítě nemají žádné výhody.

Odpověď, která mě při vyhodnocování dotazníků docela zasáhla zněla: „Když nemáš kámoše ve škole, máš je tady“. Je zde tedy patrné, že pro tohoto participanta není třídní prostředí vhodné a bylo by vhodné jej začít řešit přes třídního učitele.

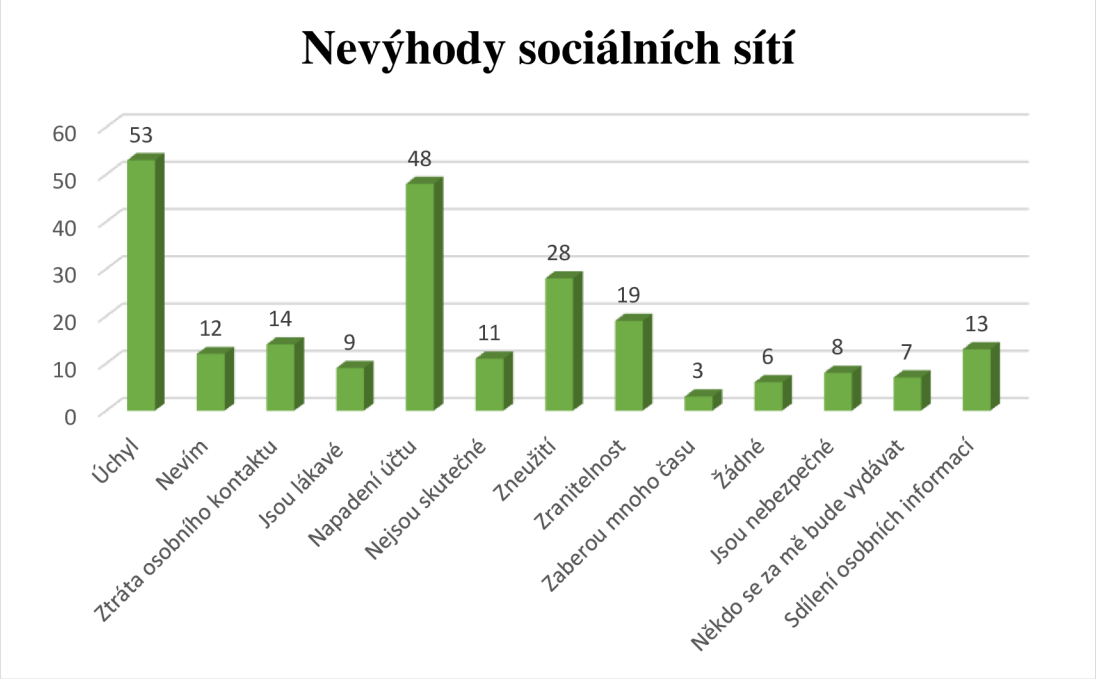

Graf 38

A z posledního grafu č.38, který byl věnován nevýhodám sociálních sítí, které žáci opět vyplňovali do otevřené otázky. Jako největší nevýhodu vnímá více než polovina (53) participantů úchylného člověka, následnou velkou obavou je napadení účtu na sociální sítí (48 žáků) a jako třetí největší obavou je zneužití účtu (28 žáků). Jako méně obsáhlé nevýhody jsem vyhodnotila zranitelnost (19 žáků), ztráta osobního kontaktu (14 žáků), sdílení osobních informací (13 žáků), odpověď „nevím“ uvedlo 12 žáků, odpověď „nejsou skutečné“ vyhodnotilo 11 participantů, jsou lákavé (9 žáků), jsou nebezpečné (8 žáků), někdo se za mě bude vydávat (7 žáků), sociální sítě nemají žádné nevýhody uvedlo 6 žáků a nejméně početnou položkou byla odpověď „zaberou mnoho času“, kterou uvedli 3 žáci.

5.9 Diskuse

V této kapitole diplomové práce se budu zabývat výsledky výzkumných otázek, které jsem stanovila již v úvodu výzkumné části.

Jako první výzkumnou otázku jsem stanovila využívání sociálních sítí žáků při jejich trávení volného času. Jako hlavní důvody, proč si žáci zakládají sociální sítě bylo ve velké míře možnost komunikování s ostatními spolužáky a kamarády. Žáci často odpovídali, že jim sociální sítě vyhovují pro možnost komunikace s více vzdálenými kamarády. Čemuž přikládali také velké pozitivum sociálních sítí. Dalším důvodem, proč žáci chtějí využívat sociální sítě byl ten, že na nich mohou hrát virtuální hry, což už není takové pozitivum, jako předešlý důvod. Bohužel i přes virtuální hry mohou být žáci napadeni. Další nevýhodou virtuálních her je možný počátek gamblerství a závislostí na virtuálních hrách, ale toto téma bych nechala pro jinou diplomovou práci. Dalšími důvody pro návštěvu sociálních sítí byly pro žáky sdílení fotografií a osobního obsahu na sítích, sledování zábavných i naučných videí a také vyhledávání informací ke studiu. Všechny tyto důvody mají jak svoje pozitiva, tak i negativa. Myslím si, že záleží pouze na člověku, z jakého úhlu tyto pozitiva i negativa dokáže využít pro svůj prospěch.

Následující výzkumnou otázku jsem zaměřila na vědomí žáků o možných rizicích, které souvisí s pohybem ve virtuálním světě ve volném čase. Velké pozitivum této otázky bylo zjištění, že si žáci velké množství rizik uvědomují a že se jich z větší míry nedotkly. Jednalo se hlavně o ponižování, nabourání so jejich sociálních účtů, nabídka schůzky s neznámým člověkem, uvádění nepravých informací nebo sexuální obtěžování. Z velké míry si myslím, že moje očekávání se vyplnilo a žáci až na některé výjimky nejsou poskvrněni těmito riziky. Vhodné je udělat žákům povědomí o možných útocích přes sociální sítě, protože zde jsou bohužel žáci nejvíce oslabeni. Jejich povědomí o rizicích a jak se jim vyvarovat pro ně může být právě jako drobná prevence před vzniklý rizikem.

Další výzkumná otázka se týkala povědomí žáků o tom, na koho se obrátit při vzniku nebezpečí na sociálních sítích. Žáci ve velké míře volili rodiče, což je základní a stěžejní bod. Na koho jiného se dítě může obrátit při problému, když ne na svoje

rodiče. Bohužel již takový úspěch neměl učitel, na tomto bodu bych byla ráda, kdyby se do budoucna ve školách zapracovalo, aby žáci měli ve svých učitelích větší důvěru a nebyl pro ně problém se na ně obrátit při jakémkoliv problému.

Jedna z posledních výzkumných otázek se věnovala užívání sociálních sítí pouze k zábavě nebo také pro jejich studijní povinnosti. Jak jsem mohla zjistit, tak žáci sociální sítě využívají právě ve většině případů pouze pro zábavu a nechtějí je plně využívat i pro studijní povinnosti. Pevně věřím, že mají ještě dostatek času, aby přišli na to, že sociální sítě jde využívat i pro studijní povinnosti. Je zřejmé, že momentálně využívání sociálních sítí pro studijní povinnosti nevidí žáci jako objektivní možnosti jejich využívání.

A jako poslední výzkumnou otázkou jsem chtěla zjistit, zda žáci dokážou trávit svůj volný čas plnohodnotně, a ne pouze pro zábavu na sociálních sítích. Na tuto otázku jsem již odpověděla v předchozí výzkumné otázce. Žáci v momentální pandemické situaci byli vrženi do stavu, kdy museli sociální sítě využívat více, než byli zvyklí. Musím ale říct, že žákům bylo v určité míře umožněno také trávit zájmové kroužky pomocí sociálních sítí, bohužel tuto možnost ale ve velké míře nevyužili nebo jim taková možnost nevyhovovala. I u tohoto faktu bych byla ráda, kdyby se do budoucna změnil, protože si myslím, že trávení volného času na sociálních sítích bude jenom narůstat, tak bude vhodné udělat také osvětu, jak mohou plnohodnotně žáci využívat sociální sítě, aby na ně nepůsobila natolik rizika jako při využívání pouze pro zábavu.

Jelikož získaná data byla velmi zajímavá, prošla jsem vyplněné dotazníky ještě jednou a zjistila tak, že žáci, kteří využívají komunikaci především přes sociální sítě se ve velké míře věnují virtuálním hrám a zahání tak nudu, kterou pociťují ve svém volném čase. Můžeme tak přisuzovat možná nastalé pandemické době, která žáky uvázala ve velké míře k pobytu na sociálních sítích. Ovšem toto téma je tak rozsáhlé, že by bylo vhodné jako samostatné téma pro novou diplomovou práci.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit využívání sociálních sítí ve volném čase žáky druhého stupně na Základní škole v Bobrové. Pro zjištění stanovených cílů a výzkumných otázek jsem vytvořila kvantitativně orientovaný dotazník, ve kterém byly uvedené položky, které se orientovaly právě na trávení volného času na sociálních sítích, na rizika spojená s trávením volného času na sociálních sítích, prevenci. Dalším dílčím cílem bylo množství času stráveném na sociálních sítích a bezpečný pohyb ve virtuálním prostředí.

Celou diplomovou práci jsem rozdělila na čtyři kapitoly, kde tři kapitoly byly spíše teoretické a věnovaly se probírané problematice, kterou jsme následně využila jako opěrné body při tvorbě dotazníku. Poslední, tedy čtvrtá kapitola se již zabývala samotným výzkumným šetřením a byla tedy více praktická.

V první kapitole jsem shrnula pojem volný čas s jeho podkapitolami, které se věnovali definici, výchově ve volném čase, funkcemi volného času, zásadám při trávení volného času a faktorům, které ovlivňují právě trávení volného času.

Druhou kapitolu jsem věnovala sociálním médiím. Tato kapitola byla velice obsáhlá, proto jsem se snažila do ní vložit pouze zásadní a nejdůležitější podkapitoly, kterými byly historie sociálních sítí, funkce, druhy sociálních sítí, rizika a prevence sociálních sítí, která by se neměla opomíjet.

Třetí kapitola byla věnovaná cílové skupině, kterou jsou v této diplomové práci žáci druhého stupně. Jednalo se tedy o tělesnou, emoční a sociální proměnu této cílové skupiny.

Poslední praktická kapitola se již věnovala samotnému výzkumnému šetření, ovšem předem jsem si zde musela stanovit výzkumný problém, cíle výzkumu, výzkumnou metodu, výzkumný soubor i místo šetření a zpracování dat. Tato kapitola obsahuje množství grafů, které mi vznikly při zpracovávání dotazníkového šetření. Tyto grafy i tabulky jsou okomentované, aby bylo zřejmé, čeho jsem se při šetření snažila docílit.

Jako poslední podkapitolu jsem svolila diskusi, ve které jsem shrnula odpovědi na předem položené výzkumné otázky a snažila se tak vyvodit závěr celé diplomové práce.

Velmi ráda bych tuto práci věnovala vedení ZŠ, aby mělo přístup ke získaným datům a mohlo vytvořit ještě bezpečnější zázemí pro své žáky. Například bych volila častější a prohloubenější osvětu o rizicích sociálních sítí, vzhledem k vyššímu využívání v době pandemické krize. Rozhodně to nebude na škodu i pro budoucí ročníky, které se s virtuálním světem budou setkávat více a více a nejsou vyloučeny rizikové jevy v chování právě kvůli vysoké míře užívání sociálních sítí.

LITERATURA

BAUMAN, L., RICHEM, R. *Jak přežít pubertu: průvodce pro rodiče i děti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 143 s. ISBN 80-7106-440-8.

BURIAN, P. *Internet inteligentních aktivit*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5137-5.

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2000. 377 s. ISBN 1081-171-2000.

ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

HARTL, P., & HARTLOVÁ, H. (2004). *Psychologický slovník*. (Vyd. 1., 774 s.) Praha: Portál

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i. e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.

HEŘMANOVÁ, V. *Kapitoly z vývojové psychologie:(adulto a gerontopsychologie pro sociální asistenty).*Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta, 2004. 88 s. ISBN 80-7044-602-1.

HOFBAUER, Břetislav, *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOLLÁ, K., 2016. *Sexting a kyberšikana*. Iris. 165 s. ISBN 9788081530616

HULANOVÁ, L. 2012. *Internetová kriminalita páchána na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality.* Praha: Triton.

HÝBNEROVÁ, J. 2012. *„Závislost na online prostředí.“* in **Krčmářová, B**. et al. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*. 2. vyd. Praha: Grada, 2012. 320 s. ISBN 978-80-247-4209-0.

JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

KARÁSKOVÁ ULBERTOVÁ, Z. 2012. *„Rodič, vychovatel a dítě na internetu.“* in **Krčmářová, B**. et al. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí.

KLINDOVÁ, L., RYBÁROVÁ, E. *Vývojová psychologie: Učebnice pro 3. ročník pedagogických škol*. Vyd. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1976.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.

KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2007.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KRUTECKIJ, V.A. *Základy pedagogické psychologie*.Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1975.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.

KULHÁNKOVÁ, Hana a Jakub ČAMEK. *Fenomén facebook*. Kladno: BigOak, 2010. ISBN 978-80-904764-0-0.

KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických a pedagogických fakult studijních oborů učitelství a studijního oboru psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2., aktualit. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2., dopl.vyd. Praha: Avicenum, 1991.

LINDHARTOVÁ, D. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2., nezměn. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008. ISBN 978-80-7375-222-4.

MACEK, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-504-2.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno: MSD, 2008. ISBN 978-80-7392-069-2.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4550-7.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie* I. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 80-7042-153-3.

PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.

PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Liberec: Dialog, 2014. Tajemství (Dialog). ISBN 978-80-7424-066-9.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

SAFKO, Lon. *The social media bible: tactics, tools, and strategies for business success*. 2nd ed. Hoboken, N.J.: Wiley, c2010. ISBN 9780470623978.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu: Vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických a pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-490-3.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie.* 3., upravené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-487-X.

VAJNEROVÁ, I. *První lásky pod dohledem*. Psychologie dnes, 2010, ISSN 1212-9607.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.

ONLINE ZDROJE

BLAŽEK, Zdeněk. *Vznik a historie facebooku [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.zdenekblazek.cz/vznik-a-historie-facebooku/

Businessdictionary *[online].* [cit. 03. 06. 2021].
Dostupné z: http://www.businessdictionary.com/definition/Twitter.html

Businessdictionary *[online].* [cit. 03. 06. 2021].
Dostupné z: http://www.businessdictionary.com/definition/Myspace.html

DEIRMENJIAN, John M. *Stalking in Cyberspace [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: https://pdfs.semanticscholar.org/dc31/5c09f4a5d761b919c43c5ca4521393f08d22. pdf

HU, Yuheng, Lydia MANIKONDA a Subbarao KAMBHAMPATI. *What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types [online].* [cit. 03. 06. 2021].

Michl, Petr *[online].* 2013 [cit. 2021-03-07]. Dostupný na https://www.focus-age.cz/m-journal/internet/socialni-site/infografika--socialni-site-v-cesku__s416x9788.html

Němec, Jan *[online].* 2011 [cit. 2021-03-07]. Dostupný na < https://blog.shoptet.cz/jak-si-vedou-socialni-site-%E2%80%93-fakta-a-cisla/

ULLAGADDI, SAHANA. *The 3 Types of Social Networks and What to Post on Them [online].* [cit. 03. 06. 2021].
Dostupné z: http://blog.klout.com/t5/KloutBlog/The-3-Types-of-Social-Networks-and-What-to-Post-on-Them/ba-p/587

VALDES, Kathy. *Digital Unite [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: https://www.digitalunite.com/guides/social-networking-blogs/googleplus/what-google-plus

SINGH, Kyli. *The Beginner´s guide to Snapchat [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: https://mashable.com/2014/08/04/snapchat-forbeginners/#tGbVVD9ARuq4

VOCŮ, O., *2011. Když se řekne YouTube…. [online].* Ikaros.cz [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: https://ikaros.cz/kdyz-se-rekne-youtube

Vysokoškolské kvalifikační práce [online]. Dostupné z: https://theses.cz/

Kopecký, K. *(2009). Kybergrooming aneb Kdo loví v chatu.* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.ceskaskola.cz/2009/05/kamil-kopecky-kybergrooming-aneb-kdo.html

Kopecký, K., & Kožíšek, M. *(2015). Webcam trolling.* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: https://www.ebezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sociotechnikax/1010- webcam-trolling

Policie České republiky. *Úvodní strana - Policie České republiky[online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena.* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z:*https://www.policie.cz/krajske-reditelstvi-policie-khk-o-nas-clanky.aspx?q=Y3BpPTU%3D*

Kyberšikana *[online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: *http://proti-sikane.safeinternet.cz*

Kyberšikana *e-besedy.cz, [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: *http://www.e-besedy.cz/internetova-bezpecnost/kybersikana.html*

Water, S., & Ackerman, J. (2011). *Exploring privacy management on Facebook: Motivationsand perceived consequences of voluntary disclosure. Journal of ComputerMediated Communication. [online].* [cit. 03. 06. 2021].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2018). *Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2018

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež. (2002). *Bílá kniha Evropské komise. Nový podnět pro evropskou mládež.* Praha. *[online].* [cit. 03. 06. 2021].
Dostupné z: http://www.krajjihocesky.cz/file.php?par[id_r]=11457&par[view]=0

E-Bezpečí. (2015). *Netolismus: Průvodce online závislostmi. [online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: http://netolismus.cz/

MŠMT. *Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních***.** *[online].* [cit. 03. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodickedokumenty-doporuceni-apokyny?highlightWords=Metodick%C3%A9+doporu%C4%8Den%C3%AD+pro+prim%C3%A1rn%C3%AD+prevenci+rizikov%C3%A9ho+chov%C3%A1n%C3%AD+%C5%A1kol%C3%A1ch

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 46
Tabulka 2 50
Tabulka 3 52
Tabulka 4 56
Tabulka 5 63
Tabulka 6 71
Tabulka 7 79
Tabulka 8 80

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 21
Obrázek 2 26

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 46
Graf 2 47
Graf 3 48
Graf 4 52
Graf 5 53
Graf 6 54
Graf 7 55
Graf 8 56
Graf 9 57
Graf 10 58
Graf 11 59
Graf 12 60
Graf 13 60
Graf 14 61
Graf 15 64
Graf 16 64
Graf 17 65
Graf 18 66
Graf 19 66
Graf 20 67
Graf 21 67
Graf 22 68
Graf 23 69
Graf 24 69
Graf 25 72
Graf 26 72
Graf 27 73
Graf 28 74
Graf 29 74
Graf 30 75
Graf 31 76
Graf 32 76
Graf 33 77
Graf 34 78
Graf 35 79
Graf 36 80
Graf 37 81
Graf 38 82

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník

Dobrý den, ahoj,

jmenuji se Radka Limlová a jsem studentkou navazujícího magisterského studia sociální pedagogiky na Pedagogické fakultě na Univerzitě Palackého v Olomouci. Možná mě znáš z chodby naší Základní školy. Chtěla bych Tě požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který zabere nejvíce 15 minut. Neboj se, celý dotazník bude zpracováván anonymně a bude použit jenom pro výzkum v mé diplomové práci, ve které se zabývám trávením volného času na sociálních sítích.

Byla bych ráda, kdybys na každou položenou otázku odpovídal/a pouze pravdivě. Svoje odpovědi, prosím, kroužkuj a na místech, kde to je nutné, vypisujte své odpovědi na připravené řádky.

---

1. Máš založený účet na nějaké sociální síti?
   - ***Ano***
   - ***Ne***

2. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl „ano“ o jakou/jaké sociální síť/sítě se jedná?

   Můžeš zaznačit více odpovědí.

   - ***Facebook***
   - ***Instagram***
   - ***Youtube***
   - ***Twitter***
   - ***TikTok***
   - ***Snapchat***
   - ***Youtube***
   - ***MySpace***
   - ***Jiné:***
     _____
     _____

3. Kolik Ti bylo let, když sis založil/a svůj první účet na sociální síti?

---

4. Proč ses rozhodl založit si účet na sociální síti?

   Zde se snažte, prosím, co nejlépe vyjádřit svoji odpověď, a to na každém řádku.

	1 – zcela souhlasím	***2 – spíše souhlasím***	***3 – tak napůl***	***4 – spíše nesouhlasím***	***5 – zcela nesouhlasím***
Možnost komunikovat se spolužáky					
Vyhledávání informací ke studiu					
Seznámení se s novými					

lidmi					
Virtuální hry					
Sdílení fotografií a informací z vlastního života					
Zjišťování informací o svých kamarádech					
Z jiného důvodu Jakého? ----------					

5. Kolik hodin trávíš denně využíváním sociálních sítí?

---

6. Dokážeš si představit strávit například celý týden bez návštěvy sociálních sítí?

1 ***rozhodně ano***	***2*** ***spíše ano***	***3*** ***nedokážu říct***	***4*** ***spíše ne***	***5*** ***rozhodně ne***

7. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/odpověděla „ano“ (tj. „rozhodně ano“ nebo „spíše ano“), jak bys využil/využila čas mimo sociální sítě?

_____

_____

_____

8. Jsi spokojen/spokojená s množstvím času, který věnuješ návštěvě sociálních sítích?

1 ***zcela spokojen/á***	***2*** ***spíše spokojen/á***	***3*** ***tak napůl***	***4*** ***spíše nespokojen/á***	***5*** ***zcela nespokojen/á***

9. Preferuješ komunikaci přes sociální sítě nebo raději využiješ osobní kontakt?

Zde se snažte, prosím, co nejlépe vyjádřit svoji odpověď, a to na každém řádku.

	1 ***Rozhodně sociální sítě***	***2*** ***Spíše sociální sítě***	***3*** ***Tak napůl***	***4*** ***Spíše osobní kontakt***	***5*** ***Rozhodně osobní kontakt***
S maminkou					

S tatínkem					
S nejlepším kamarádem/kamarádkou					
S učiteli					
Se skupinou stejné aktivity					
S přítelem/přítelkyní					
Při diskusích					

10. Z jakého důvodu navštěvuješ sociální sítě?

Zde se snažte, prosím, co nejlépe vyjádřit svoji odpověď, a to na každém řádku.

	1 – zcela souhlasím	***2 – spíše souhlasím***	***3 – tak napůl***	***4 – spíše nesouhlasím***	***5 – zcela nesouhlasím***
Nudím se					
Hraji virtuální hry					
Komunikuji s kamarády					
Vyhledávám si informace ke studiu					
Seznamuji se					
Sleduji naučná videa (YouTube)					
Sleduji zábavná videa					
Sdílím osobní informace					
Vyhledávám si informace o přátelích					

Komunikuji v rámci zájmového kroužku					

11. Setkal/a jsi se někdy ve virtuálním světě:

Zde se snažte, prosím, co nejlépe vyjádřit svoji odpověď, a to na každém řádku.

	Nikdy	***Maximálně 1x***	***1x – 3x***	***Vícekrát***	***Velmi často***
Někdo tě ponižoval nebo zesměšňoval					
Ty jsi někoho ponižoval nebo zesměšňoval					
Někdo se ti naboural do tvého profilu					
Ty jsi se naboural někomu do jeho profilu					
Nabízel ti neznámý člověk osobní schůzku					
Nabízel jsi ty sám osobní schůzku někomu neznámému					
Někdo se za tebe vydával pod tvými údaji					
Vydával jsi se ty sám pod údaji někoho jiného					
Uvedl jsi o sobě nepravdivé informace					
Někdo tě sexuálně obtěžoval					

12. Na koho by ses obrátil při napadení na sociální síti:

Zde se snažte, prosím, co nejlépe vyjádřit svoji odpověď, a to na každém řádku.

	Rozhodně ne	***Spíše ne***	***Nevím***	***Spíše ano***	***Rozhodně ano***
Na kamaráda/kamarádku					
Na maminku					
Na tatínka					

Na učitele					
Nechám si to pro sebe					
Na linku bezpečí					
Na někoho jiného ***Uveď koho*** _____ _____					

13. Během pandemie Covid-19 bylo často umožněno trávit volný čas v zájmových kroužcích, které byly vedeny on-line. Měl/a jsi i Ty tuto možnost?

Ano, měl jsem možnost a využil jsem jí.	***Ano, měl jsem možnost, ale nevyužil jsem jí.***	***Ne, bohužel jsem tuto možnost neměl.***

Pokud jsi možnost měl/a, o jaký zájmový kroužek se jednalo? Vyhovoval ti tento způsob vedení volnočasového kroužku?

_____

_____

14. Jaké jsou podle tebe výhody sociálních sítí?

_____

_____

15. Jaké jsou podle tebe nevýhody sociálních sítí?

_____

_____

16. Tvůj věk:

_____

17. Tvůj ročník:

_____

18. Tvé pohlaví

- ***Děvče***
- ***Chlapec***

Dostal/a ses až na konec dotazníku. Moc Ti děkuji za Tvůj čas, který jsi věnoval/a vyplnění tomuto dotazníku.

Anotace

Jméno a příjmení	Bc. Radka Limlová
Katedra	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce	Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.
Rok obhajoby	2021

Název práce	Význam sociálních sítí ve volném čase žáků základní školy
Název práce v angličtině	The importance of social networks in the free time of primary school pupils
Anotace práce	Diplomová práce se zabývá tématem sociálních sítí a jejich využití ve volném čase žáků na konkrétní Základní škole. V konceptuální části je popsán volný čas, sociální sítě a jejich rizika a také tělesná, emocionální a socializační proměna cílové skupiny, která je v diplomové práci využita jako výzkumný vzorek. Empirická část se zabývá výzkumným šetřením, ve kterém se nachází vymezení výzkumného problému, cílů výzkumu, výzkumné metody, výzkumného souboru a místa šetření a následné zpracování dat. Cílem diplomové práce je popsat volný čas, sociální sítě, cílovou skupinu a zjistit, jak velkou část volného času žáci věnují využívání sociálních sítí.
Klíčová slova	Volný čas, sociální sítě, žáci druhého stupně, rodina, socializace, rizika sociálních sítí, prevence.

Anotace v angličtině	The diploma thesis deals with the topic of social networks and their use in the free time of pupils at a specific primary school. The conceptual part describes leisure time, social networks and their risks, as well as the physical, emotional and social transformation of the target group, which is used in the thesis as a research sample. The empirical part deals with the research investigation, which contains the definition of the research problem, research objectives, research method, research file and place of investigation and subsequent data processing. The aim of the diploma thesis is to describe free time, social networks, the target group and to find out how much of the free time pupils spend using social networks.
Klíčová slova v angličtině	Leisure time, social networks, secondary school pupils, family, socialization, risks of social networks, prevention.
Přílohy vázané v práci	Příloha č. 1: Dotazník Seznam grafů Seznam tabulek Seznam obrázků
Rozsah práce	93 stran
Jazyk práce	Český jazyk